

TÜRKÇE

2.
Kitap

KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı

5.
SINIF

TÜRKÇE 5

2. KİTAP

T E P G E P

Proje Sorumlusu

Dr. Havva Dağsever
Talim ve Terbiye Dairesi Müdürü

Proje Yürütücüsü

Prof. Dr. Ahmet Pehlivan
DAÜ Öğretim Üyesi

Yazarlar

Doç. Dr. Güner KONEDRALI
Doç. Dr. Ahmet GÜNEYLİ
Arkın BAŞAT
Uzm. Konçe ŞEKER ÖZATENÇ
Uzm. Nedime KARASEL AYDA
Orçun AYDA

KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı

Bu kitap, Temel Eğitim Program Geliştirme Projesi kapsamında geliştirilmiş ve KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı, Talim ve Terbiye Dairesi tarafından, ilkokullarda ders kitabı olarak kullanılması uygun bulunmuştur.

KKTC MİLLİ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI / 2017
Türkçe 5
2. Kitap

Akademik Danışmanlar
Doç. Dr. Güner KONEĐRALI
Doç. Dr. Ahmet GÜNEYLİ

İllüstrasyon ve Vektörel Çizimler
Share Ajans

Sayfa Düzeni
Mustafa TANGÜL
Birsen TERÜN

Kapak Tasarımı
Share Ajans

Baskı
Eylül 2017

KKTC
MİLLİ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINIDIR

Bu kitap, KKTC Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığına aittir ve her hakkı saklıdır. Kitabın metin, soru, resim ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl...
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın.
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehîd oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyâları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?
Şühedâ fişkırarak topağı sıksan, şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hudâ,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüdâ.

Ruhumun senden, İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar-ki şehâdetleri dînin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım;
Her cerihamdan, İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fıskırır ruh-i mücerred gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

ANDIMIZ

**Türk'üm
Doğruyum, Çalışkanım**

**İlkem,
Küçüklerimi korumak
Büyüklerimi saymak
Yurdumu, milletimi,
Özümden çok sevmektir.**

**Ülküm,
Yükselmek, ileri gitmektir.**

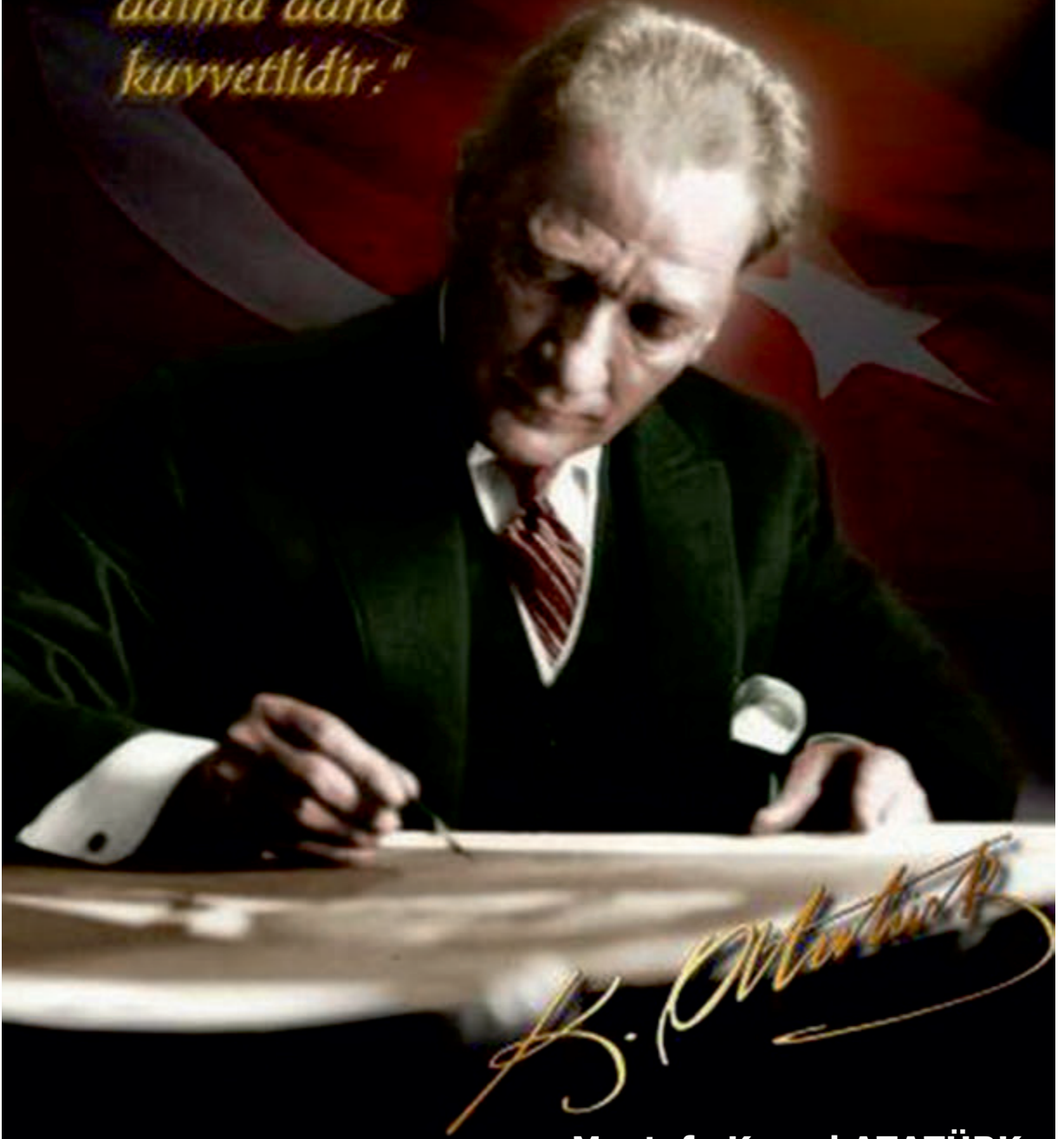
**Ey Büyük Atatürk!
Açtığın yolda, gösterdiğin hedefe
Durmadan yürüyeceğime and içerim.**

**Varlığım,
Türk varlığına armağan olsun.**

Ne Mutlu Türk'üm diyene!"

*"İcra eden,
tatbik eden,
karar yerenden
daima daha
kuvvetlidir."*

**Mustafa Kemal ATATÜRK
(1881-1938)**

Dr. Fazıl KÜÇÜK
(1906-1984)

Rauf R. DENKTAŞ
(1924-2012)

4. TEMA - İLETİŞİM

Tablet Bağımlılığı	10
Mektup	20
Ah Şu Görgü Kuralları	29
Bir Fincan Kahve İçer Misiniz	42
İletişimde Ben Dili	52
Onlar Miras Değil Emanettir	65
Dinleme Metinleri	67

5. TEMA - Çocuk ve Sanat

Sanat	70
Atatürk ve Sanat	81
İşçi Karıncanın Becerikli Kemani	92
Tuhaf Bir Dükkan.....	103
Kısa Film Yarışması	113
23 Nisan	126
Dinleme Metinleri.....	127

6. TEMA - Bilim ve Teknoloji

Bilgisayarlı Şapka	132
Bilim ve Teknoloji	144
Nasıl Bilim İnsanı Olunur	153
Bir Babanın Günlüğünden.....	165
Dinleme Metinleri.....	166

7. TEMA - Hayallerim

Çöp Tenekesi.....	170
Bir Gemi Yanaştı Samsun'a	181
Hayaller En Güzel İlaçlardır	182
Hayallerimden Asla Vazgeçmem.....	192
Dinleme Metinleri	204
Notlar	207

4.

4. TEMA

İLETİŞİM

TABLET BAĞIMLILIĞI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) Şubat tatilinde neler yaptınız?
- 2) Tabletiniz var mı? Tablette ne kadar zaman geçiriyorsunuz?

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

tablet:

.....

geçştirmek:

.....

yarım yamalak:

.....

rehber öğretmen:

.....

bağımlılık:

.....

BAK - ANLAT

Yandaki resmi inceleyip bu resimden anladıklarımızı sınıfta arkadaşlarımıza anlatalım.

TABLET BAĞIMLILIĞI

Eda beşinci sınıfın ilk dönemini başarıyla tamamladığı için teyzesi ona bir tablet hediye etmişti. Eda, bu hediyeye o kadar çok sevinmişti ki bütün şubat tatilini tabletiyle geçirebilirdi. Öyle de yaptı.

Babasının iş yoğunluğu nedeniyle tatile gidemediler. Böylece gün boyu tabletinde oyun oynayarak vakit geçiriyor, yemek saatlerini bile geçiştiriyordu. Annesi, bu konuda onu uyarsa da "Tatildeyim ama anne..." deyip oyuna devam ediyordu.

Tatil bitmiş, okullar açılmıştı. Eda, hâlâ tabletinden ayrılamıyordu. Dersler başlamış olmasına rağmen ödevlerini son ana bırakıp yarım yamalak yaparak çantasına koyuyordu. Annesi çareyi tableti saklamakta buldu. Böylece Eda ödevlerini düzgün yapacak, derslerine düzenli çalışacaktı.

Birkaç gün sonra Eda'nın öğretmeni, annesini okula çağırdı. Annesine, Eda'nın son zamanlarda derste uyukladığını söyledi. Eda'yı erken yatırmaları konusunda annesini uyardı. Oysa Eda, her zamankinden erken yatıyordu.

Hafta sonu annesi Eda'yı doktora götürdü. Doktor, Eda'yı muayene ettikten sonra onun son derece sağlıklı olduğunu söyledi. Eve döndüler. Akşam yemeğini yiyip biraz oturduktan sonra Eda her zamanki gibi erkenden odasına gidip yattı. Gece bir ara uyanan annesi, Eda'nın odasında yanan ışığın gece lambası olmadığını fark etti. Odasına girdiğinde annesi ile Eda göz göze geldi.

Eda, annesinin sakladığı tabletin yerini bulmuştu. Gece yatarken saati kurup yatıyor, saat çalınca da uyanıp tabletiyle oynuyordu. Dört beş saatlik uykuyla okula gittiği bile oluyordu.

Annesi bu durumu sakinlikle karşıladı. Okuldaki rehberlik öğretmeniyle sorunu nasıl çözebileceklerini konuştu. Rehber öğretmenin de yardımlarıyla Eda, bu bağımlılıktan kısa sürede kurtuldu. Böylece eskisi gibi sınıfın başarılı öğrencileri arasındaki yerini almış oldu.

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarını cümle içerisinde kullanalım.

tablet :

geçistirmek :

yarım yamalak :

rehber öğretmen :

bağımlılık :

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen soruları parçaya göre yanıtlayalım.

1. Eda, yaz tatilini nasıl geçirdi?

.....

2. Okullar açıldığı halde Eda'nın tableti ile oynaması onu nasıl etkiledi?

.....

3. Öğretmeni, Eda'nın annesini hangi konuda uyarmak için okula çağırdı?

.....

4. Eda, gece saati çalıp da uyandığında ne yapıyordu?

.....

5. Annesi, Eda'yı tablet bağımlılığından kurtarmak için kimden yardım aldı?

.....

ETKİNLİK 3

Aşağıda parçayla ilgili olarak verilen cümlelerin önüne doğru ise "D", yanlış ise "Y" harfi koyalım.

..... Eda, beşinci sınıfı tamamladığı için teyzesi ona bir tablet hediye etti.

..... Eda, tatilini tabletinde oyun oynayarak geçirdi.

..... Eda'nın öğretmeni, Eda'nın son zamanlarda derste uyukladığını söyledi.

..... Öğretmeni, Eda'nın tabletini alıp saklamıştı.

..... Gece saati kuran Eda, kalkıp ders çalışıyordu.

..... Eda, tablet bağımlılığından rehber öğretmenin yardımıyla kurtuldu.

ETKİNLİK 4

Zamanımızın çoğunu bilgisayar, tablet, cep telefonu gibi araçlarla harcarsak ne gibi olumsuz sonuçlarla karşılaşırız? Bununla ilgili bir paragraf yazalım.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 5

"BAĞIMLILIK" sözcüğündeki her harfi, oluşturacağımız her sözcük için bir kez kullanarak yeni sözcükler bulalım.

BAĞIMLILIK

2 Harfli									
3 Harfli									
4 Harfli									
5 Harfli									
6 Harfli									
7 Harfli									
8 Harfli									

Bulduğumuz sözcükleri kullanarak bir hikaye yazalım.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

DİLBİLGİSİ 19

ZAMİR (ADIL)

Varlık veya kavram adları yerine, yani isimlerin yerine kullanılan sözcüklere **zamir (adil)** denir.

Örnek: Ayça ile Emel sohbet ediyorlardı.
Onlar sohbet ediyorlardı.

Zamirlerin Özellikleri:

- 1- Zamirler, hal eki ve çoğul eki alabilir.
- 2- Cümle içindeki bazı zamirlerden sonra virgül gelebilir.
- 3- Zamirler, yerine geçtikleri isimlerle yan yana gelemmez.
- 4- Zamirler isimler ile birleşip isim tamlaması kurabilirler.

ZAMİRLER İKİYE AYRILIR

A- Kelime Halindeki
Zamirler

B- Ek Halindeki
Zamirler

*****NOT:** Bu yıl sadece "Kelime Halindeki Zamirler" konusu işlenecektir.

A- KELİME HALİNDEKİ ZAMİRLER

Kelime halindeki zamirler kendi içerisinde dörde ayrılır. Bunlar:

- 1- Kişi (Şahıs) zamiri
- 2- İşaret zamiri
- 3- Soru zamiri
- 4- Belgisiz zamir

1) KİŞİ (ŞAHİS) ZAMİRLERİ:

İnsan isimleri yerine kullanılan sözcüklere **kişi (şahıs) zamirleri** denir. Bu zamirler 7 tanedir:

Kişi zamirleri: Ben, sen, o, biz, siz, onlar, kendi

Ben (1. Tekil Şahıs)	Biz (1. Çoğul Şahıs)
Sen (2. Tekil Şahıs)	Siz (2. Çoğul Şahıs)
O (3. Tekil Şahıs)	Onlar (3. Çoğul Şahıs)

*****NOT:** "KENDİ" zamiri, tüm kişi zamirlerinin yerine kullanılabilir.

*****NOT:** Kişi zamirleri ismin yerine kullanıldığı için, isimler gibi hâl eki alabilirler.

Yalın Hâl	-i hâli	-e hâli	-de hâli	-den hâli
Ben	Beni	Bana	Bende	Benden
Sen	Seni	Sana	Sende	Senden
O	Onu	Ona	Onda	Ondan
Biz	Bizi	Bize	Bizde	Bizden
Siz	Sizi	Size	Sizde	Sizden
Onlar	Onları	Onlara	Onlarda	Onlardan
Kendi	Kendini	Kendine	Kendinde	Kendinden

*****NOT:** "Ben" ve "Sen" kişi zamirleri -e hâli aldıkları zaman "**Bana**" ve "**Sana**" olurlar.

*****NOT:** Kimi zaman saygı ve nezaket amacı ile "**sen**" yerine "**siz**" kullanılır.

Örnek: Öğretmenim, **sizi** müdür çağırıyor. (2. tekil kişi)

*****NOT:** Kişi zamirleri isimlerle birleşip isim tamlaması kurabilirler. Bu tamlamaların tümü "belirtili isim tamlaması" olur.

Örnek: Onun telefonu

2) İŞARET ZAMİRLERİ:

İşaret zamirleri, varlıkları veya kavramaları hem işaret ederler, hem de onların isimlerinin yerini tutar. Bu nedenle, isimlerle birlikte değil; isimlerin yerlerine kullanılırlar. Öyleyse, varlıkları işaret ederek onların isimlerinin yerine kullanılan sözcüklere **işaret zamirleri** denir, diyebiliriz.

İşaret zamirleri, tıpkı kişi zamirleri gibi çoğul eki ve hâl eki alabilirler. Hatta, zaman zaman isim tamlamaları içinde de kullanılabilir. Cümle başlarında hâl eki almadan kullanıldıklarında ise genellikle bir sonraki sözcükten virgülle ayrılırlar.

İşaret zamirleri: Bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar

Örnek: Bunu size postacı getirdi.

Onlar dün tamir etmişler.

*****NOT:** İşaret zamirleri de ismin yerine kullanıldığı için, hâl eki alabilirler.

Yalın Hâl	-i hâli	-e hâli	-de hâli	-den hâli
Bu	Bunu	Buna	Bunda	Bundan
Şu	Şunu	Şuna	Şunda	Şundan
O	Onu	Ona	Onda	Ondan
Bunlar	Bunları	Bunlara	Bunlarda	Bunlardan
Şunlar	Şunları	Şunlara	Şunlarda	Şunlardan
Onlar	Onları	Onlara	Onlarda	Onlardan

*****NOT:** "Öteki, beriki, öbürü, diğeri, böyle, şöyle..." gibi bazı kelimeler de ismin yerini tutup hâl ya da çoğul eki aldıklarında işaret zamiri olarak görev yaparlar.

*****NOT:** "O" ve "onlar" kelimeleri, kişi isimlerinin yerini tutuyorsa **kişi zamiri** olur; kişi isimleri yerine değil de başka isimler yerine kullanılmışsa **işaret zamiri** olurlar. Bunu anlamak için, "o" sözcüğünün yerine isminizi; "onlar" sözcüğünün yerine ise isminizi ve bir arkadaşınızın ismini koyup cümleyi öyle okuyun. Eğer cümle mantıklı bir anlam verecek şekilde kalmışsa bu zamirler **KİŞİ ZAMİRİ**'dir; cümlenin anlamı mantıksız oluyorsa bu zamirler **İŞARET ZAMİRİ**'dir.

Örnek: Ö, benim amcamdır. (O = Ali)
Ali, benim amcamdır. Kişi Z.

Ö, iyi bir kitaptır. (O = Ali, iyi bir kitaptır.)
Anlamsız bir cümle oldu İşaret Z.

ALİŞTİRMA 19

Biz, hep birlikte İstanbul'a tatile gittik. Orada alışveriş yaptık. Ben, kendime bir palto ile bir çift çizme aldım. Küçük kardeşim ise bir kazak ve iki gömlek aldı. Ancak, sana ne alacağıma henüz karar veremedim...

1- Yukarıdaki metinde geçen kişi zamirlerini yazalım.

2- Aşağıdaki cümlelerde geçen işaret zamirlerinin altlarını çizelim.

Şu, Hakanların değil mi?

Bunları nereden aldınız?

Ötekiler, bunlardan daha güzeldi.

Okula giderken onu da kafesine kapatıyorduk.

3- Aşağıdaki cümlelerde geçen "o" ve "onların" sözcüklerinin işaret zamiri mi, kişi zamiri mi olduklarını yanlarındaki kutulara yazalım.

Onların evi Ortaköy'dedir.

Herkes onun en iyi marka olduğunu söylüyor.

O, yere düştü ama kırılmadı.

MEKTUP

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) Şiir okumaktan hoşlanır mısınız?
- 2) Duygu ve düşüncelerinizi şiir, mektup, günlük vb. yazarak aktardığınız oldu mu? Arkadaşlarımızla paylaşalım.

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

şiir:

.....

zevk:

.....

teşekkür etmek:

.....

selam:

.....

şair:

.....

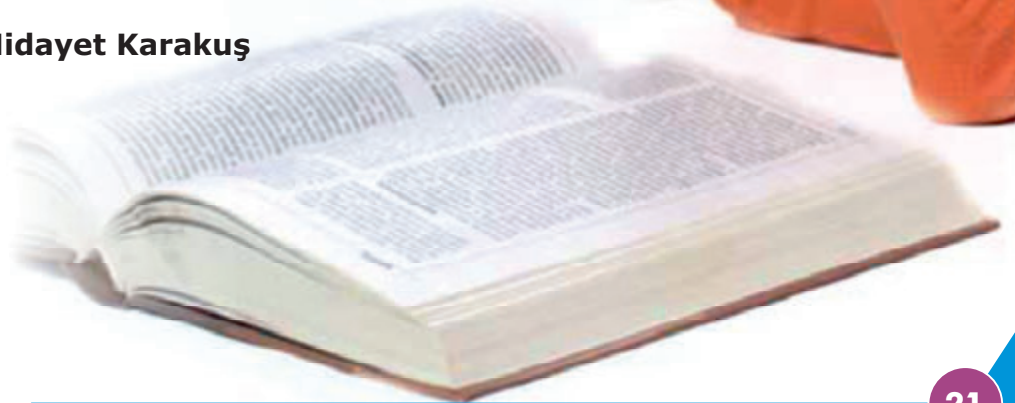
ÇAĞRIŞIM SÖZCÜKLERİ

Yandaki boşluklara "şiir" sözcüğünü duyunca aklımıza gelen dört tane sözcük yazalım.

	ŞİİR	

MEKTUP

Sevgili arkadaşım,
Şiir okumak
En büyük zevkim.
İşte ellerinde
Şiir dolu defterim.
Beni okuduğun için
Sana teşekkür ederim.
Gökyüzünden,
Tepelerden
Bakarım
Sözcüklerin anlamına.
Onlar,
Dans ederken beynimde
Ben aklımı defter ederim.
Nerede bir şiir varsa
Kanatlarıma rüzgar olur.
Ben de alır başımı
Şiirin ülkesine giderim.
Beni okuyan arkadaşlara
Şiirli selamlar ederim.
Sana da
Barış dolu bir dünya diler,
Hoşça kal derim.
Bir de
Kitap okuyan gözlerinden
Öperim.
İmza: Şair Serçe

Hidayet Karakuş

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarını cümle içerisinde kullanalım.

şiiir :

zevk :

teşekkür etmek :

selam :

şair :

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen soruları parçaya göre yanıtlayalım.

1. Şair Serçe'nin en büyük zevki neymiş?

.....
.....

2. Şair Serçe sözcüklerin anlamına nereden bakarmış?

.....
.....

3. Şair Serçe, arkadaşına nasıl bir dünya diliyor?

.....
.....

4. Şair Serçe, arkadaşını neresinden öpmek istiyor?

.....
.....

5. Bu şiirin ana duygusu nedir?

.....
.....

ETKİNLİK 3

Şair serçenin baş harflerini kullanarak bir şiir yazalım.

Ş.....

A.....

İ.....

R.....

S.....

E.....

R.....

Ç.....

E.....

ETKİNLİK 4

Şair Serçe'nin baş harfleriyle yazdığımız şiire uygun resmi aşağıya çizelim.

DİL BİLGİSİ 20

3) SORU ZAMİRLERİ

Varlık ya da kavram adlarının yerine kullanılan ve aynı zamanda soru anlamı olan zamirlere **soru zamiri** denir. Bu tür soru sözcüklerinin karşılığı mutlaka bir isim ya da o isim yerine kullanılabilecek bir zamir olur.

Bazı soru zamirleri: hangisi, kaç, kim, kimi, kime, kimde, kimden, kimleri, kimin, kimlerle, ne, neyi, neye, neyden, neler, nelerle, nelerden, neyin, nereler, nereleri, nereye, nereden, neresi vb.

Örnek: Bugün size kim geldi ? >>>>>> Ali (O) geldi.

Yarın nereye gidiyoruz ? >>>> İstanbul'a (Oraya) gidiyoruz.

Çarşıdan ne aldın ? >>>> Elma, armut ve muz (Bunları) aldım.

*****NOT:** Soru zamirleri de ismin yerine kullanıldığı için, isimler gibi hâl eki alabilirler.

Yalın Hâl	- i hâli	- e hâli	- de hâli	- den hâli
Kim	Kimi	Kime	Kimde	Kimden
Ne	Neyi	Neye	Neyde	Neyden
Hangisi	Hangisini	Hangisine	Hangisinde	Hangisinden
Neresi	Neresini	Neresine	Neresinde	Neresinden vb.

4) BELGİSİZ ZAMİR

Belli bir kişi, kavram ya da eşyanın adını ifade edemeyen, o eşya ya da kişi hakkında sayısal bir belirsizliği bulunan sözcüklere **belgisiz zamir** denir.

Belli başlı belgisiz zamirler: herkes, bazısı, hepsi, kimse, kimisi, biri, birisi, birçoğu, birkaçı, başkası, ötekini, çoğu, birazı, falan, filan, şey ...

Örnek: Bahçemizde birçok ağaç vardır. Çoğu meyve ağacı, bazısı da süs ağacıdır. Birkaçını geçen yıl babam dikti ama hepsini ben suluyorum.

***NOT: Belgisiz zamirleri de ismin yerine kullanıldığı için, diğer zamirler gibi hâl eki alabilirler.

Yalın Hâl	- i hâli	- e hâli	- de hâli	- den hâli
Hepsi	Hepsini	Hepsine	Hepsinde	Hepsinden
Çoğu	Çoğunu	Çoğuna	Çoğunda	Çoğundan
Biri	Birini	Birine	Birinde	Birinden
Birkaçı	Birkaçını	Birkaçına	Birkaçında	Birkaçından vb.

ALİŞTİRMA 20

1. Aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A) Zamirler, cümlede isimlerin yerlerine kullanılırlar.
- B) Zamirler, cümlede isimlerden önce gelirler.
- C) Her cümlede mutlaka bir zamir vardır.
- D) Bir cümlede en fazla iki zamir bulunur.

2. "Sibeller bu akşam bize gelecekler." cümlesinde baştan kaçınıcı sözcük zamirdir?

- A) 1.
- B) 2.
- C) 3.
- D) 4.

3. "Onlar, bu vatan için kahramanca savaştılar." cümlesinde zamir olan sözcük, kaçınıcı kişidir?

- A) 1. tekil kişi
- B) 2. çoğul kişi
- C) 3. çoğul kişi
- D) 3. tekil kişi

4. "Nesrin, tüm ödevlerini kendisi yaptı." cümlesinde zamir olan sözcük hangisidir?

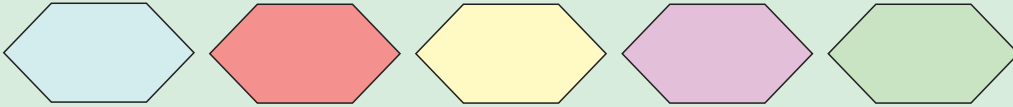
- A) Nesrin
- B) Ödevlerini
- C) Kendisi
- D) Tüm

5. Aşağıdaki cümlelerde yer alan kişi zamirlerin altlarını çizelim.

- Bu akşam size kim gelecek?
Sen kendini ne sanıyorsun!
Bu kalem benim, şu yerdeki kimindir?
Onlar, dün akşam bize geldiler.
Her koyun kendi bacağından asılır.
O, çok çalışkan bir kızdır.

6. Aşağıdaki diyalogda geçen soru zamirlerini alttaki boşluklara yazalım.

- Kim o?
- Aç kapıyı anne, ben geldim.
- Nereden geliyorsun Alp?
- Alışverişten.
- Neler aldın?
- Kazakla gömlek.
- Kaça aldın?
- Hangisini soruyorsun?
- Her ikisini de.

7. Aşağıdaki cümlelerdeki belgisiz zamirlerin altlarını çizelim.

- Birazını da bana verir misin?
Bu kalemlerin birkaçını da ben alıyorum.
Herkesin işine karışmak hiç hoşuma gitmiyor.

8. Aşağıdaki cümlelerde boş yerleri uygun soru zamirleri ile tamamlayalım.

Marketten aldın?

Kalemimi kırdı?

Portakalın kilosunu aldınız?

..... koşuyorsunuz?

Bu adam benziyor?

9. Aşağıdaki cümlelerde yer alan zamirlerin altlarını çizip türlerini yandaki boşluklara yazalım.

Bunu, dün akşam aldım.

.....

Hepsi gitti, beni yalnız bıraktılar.

.....

Bazıları hâlâ uyanmadı.

.....

Ben seni çok seviyorum.

.....

10. "Bunu ona hanginiz verdi?" cümlesinde altı çizili zamirlerin çeşitleri sırasıyla nedir?

A) Kişi zamiri – kişi zamiri – soru zamiri

B) İşaret zamiri – kişi zamiri – soru zamiri

C) İşaret zamiri - kişi zamiri – belgisiz zamir

D) Kişi zamiri – kişi zamiri – soru zamiri

11. "Yarın seninle orada buluşalım." cümlesinde kaç tane zamir vardır?

A) 4

B) 3

C) 2

D) 1

AH ŞU GÖRGÜ KURALLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) Toplum içerisinde yaşarken uymamız gereken birtakım kurallar niçin vardır?
- 2) Toplum içerisinde uyulması gereken görgü kurallarından bir tanesini arkadaşlarımızla paylaşalım.

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

anımsamak:

.....

kabus:

.....

gönül rahatlığı içinde :

.....

görgü kuralları:

.....

sorgulamak:

.....

KONUŞALIM

Görgü kuralları gereği kullanmamız gereken nezaket (kibarlık) sözcükleri vardır. Yanda verilen bu sözcükleri hangi durumlarda kullandığımızı arkadaşlarımızla paylaşalım.

Nezaket Sözcükleri Kullanalım

Günaydın
İyi Günler
Hayırlı Geceler
Hoş Geldiniz
Teşekkür Ederim
Rica Ederim
Elinize Sağlık
Afiyet Olsun
Canım Arkadaşım
Merhaba

Özür Dilerim
Kusura Bakmayın
Lütfen
Geçmiş Olsun
Hayırlı Olsun
Yardım Edebilirim
Sihhatler Olsun
Başınız Sağ Olsun
Memnun Oldum
Nasılsınız?

AH ŞU GÖRGÜ KURALLARI!

Küçükken arkadaşlarımla oynadıktan sonra açlıktan karnım guruldayarak eve gelirdim. Acıkmış karnımı bir an önce doyurmak umuduyla annemin hazırladığı yemekleri yemek üzere sofraya otururdum. Bir yandan da sofradakilere bir şeyler anlatmaya çalışırdım. Her şey çok güzel giderken birden annemden bir çığlık kopardı: "Ağzında yemek varken konuşulmaz!" Bütün heyecanım bir anda sönerdi ve "Neden anne? Neden?" diye düşünürdüm; ama hiç anlayamazdım neden böyle kızdığını.

Bıçak kullanmayı ilk öğrenmeye başladığım zamanları anımsıyorum da benim için kabus gibiydi. İnatla sol elimle ve ters tutmaya çalıştığım bıçak bir türlü kesmezdi. Ensemden ter boşanırdı ve o sert eti hiçbir zaman kesemezdim. Derken kulağıma doğru eğilen annem, "Yanlış elinle ve ters tutuyorsun o bıçağı. Bak, et böyle kesilir!" derdi; ama ben başaramazdım işte. Ben sağ elimle tutsam da, düz tutsam da o bıçak bir türlü kesmezdi.

Eve gelen telefonları yanıtlamaya başladığım ilk zamanlarda, babam evde yokken onu telefonla arayanlar, kendisiyle görüşmek istediklerini söylerler; ama kendi adlarını söylemezlerdi. Ben de "Siz kimsiniz?" diye sorardım. Babam eve geldiğinde, onu arayanların olduğunu haber verirdim. O da bana onlarla ne konuştuğumu ve nasıl konuştuğumu sorardı. Ben de anlatırdım. Tam "Siz kimsiniz?" kıs-

mına geldiğimde olan olurdu. Babam, "Nasıl yani? Şimdi sen, adama 'Siz kimsiniz?' mi dedin? Ama olmaz ki be çocuğum. Ayıp! Biri beni aradığında, eğer adını vermezse, 'Kiminle görüşüyorsun?' dersin çok daha kibar olur." derdi bana. Ne fark ederdi? Sonuçta önemli olan, onun kim olduğunu öğrenmek değil miydi? Ben de bir şekilde öğreniyordum işte. Neden bundan memnun olmuyordu ki?

Hiç unutmam, ilk misafirlik deneyimimdi. Bir sürü börek, çörek onları yememi bekliyordu. İstersem ayran, istersem meyve suyu içebilirdim. Seçimi ayrandan yana kullanmış, yiyecek dolu tabağımı da bacaklarımın üstüne koyup yemeye başlamıştım. Hem ayranımı hem de tabağımdakileri bitirdim. Ama pek doymamıştım. Oysa herkes gönül rahatlığıyla tabağında birkaç börek bırakmış ve teşekkür etmişti. Ben yalnızca kibarlık olsun diye ve başkaları da öyle yaptığı için börek çörek istememiş, isteyememiştim. Oysa içim gitmişti. Kibar olmuştum sözde; ama aklım yiyeceklerde kalmıştı.

Zamanla anladım ki bunların bir kısmı boşuna değilmiş. Bu kuralların birçoğunun altında bir neden varmış. İnsanların kibar ve saygılı davranmasının ilişkilerimizi olumlu etkilediğini de unutmamak gerek. Ancak bunları yalnızca kural oldukları için kabul etmek gerekmez. Kimi görgü kurallarını yeniden gözden geçirdiğimizde, belki gereksiz olduklarını düşünebiliriz. Her konuda olduğu gibi bu konuda da zaman zaman sorgulama yapmak, üzerinde düşünmek iyi olabilir.

**Bilim ve Çocuk
Dergisi**

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarını cümle içerisinde kullanalım.

anımsamak :

kabus :

gönül rahatlığı içinde :

görgü kuralları :

sorgulamak :

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen soruları parçaya göre yanıtlayalım.

1. Yazarın annesi, neden yemek yerken yazara kızıyor?

.....

2. Yazar, bıçak kullanırken ne tür sıkıntılar yaşıyor?

.....

3. Yazarın babası, yazara telefonla konuşurken nasıl konuşması gerektiğini söylüyor?

.....

4. Bu metnin ana fikri nedir?

.....

5. Bu metne başka bir başlık koymak isterseniz, nasıl bir başlık koyardınız?

.....

ETKİNLİK 3

“Ah Şu Görgü Kuralları” adlı metinden yararlanıp neden-sonuç ilişkili cümleler kurarak noktalı yerleri tamamlayalım.

Ağzımızda yemek varken konuşmamalıyız;

çünkü.....

.....
.....

Telefonla konuşurken, karşıımızdaki kişiye kibar davranmalıyız;

çünkü.....

.....
.....

Başkalarının düşüncelerine saygı göstermeli, onları dinlemeliyiz;

çünkü.....

.....
.....

Topluluk içinde yüksek sesle konuşmamalıyız;

çünkü.....

.....
.....

ETKİNLİK 4

Aşağıdaki boşluğa görgü kurallarıyla ilgili bir afiş hazırlayalım.

ETKİNLİK 5

ÇOCUKLAR İÇİN GÖRGÜ KURALLARI

- 1 **Bir şey isterken "LÜTFEN" de; aldıktan sonra TEŞEKKÜR et.**
Büyükler konuşurken onların sözünü kesme.
- 2 **Konuşmalarının bitmesini bekle. Söyleyeceğin çok önemliyse önce "AFFEDERSİNİZ" deyip konuşmak için izin iste.**
- 3 **Kapılardan girerken veya çıkarken, senden başkası geliyor mu diye bak. Başkası varsa, onlara kapıyı tut. Sana kapıyı tutarlarsa TEŞEKKÜR et.**
- 4 **Birileri sana nasıl olduğunu sorduğunda kibarca cevap ver. Sonra sen de onlara nasıl olduklarını sor.**
- 5 **Sokakta yanlışlıkla birine çarparsan "AFFEDERSİNİZ" deyip özür dile.**
- 6 **Öksürürken ve hapşırırken ağzını kapat. Başkalarının yanında burnunu karıştırma.**
- 7 **Ailen dışındaki büyüklerle "SİZ" diye hitap et.**
- 8 **Bir arkadaşının evinden ayrılırken anne ve babasına seni misafir ettikleri için TEŞEKKÜR et.**
- 9 **BÜYÜKLERİN YANINADA KONUŞMANA DİKKAT ET. KÖTÜ OLDUĞUNU BİLDİĞİN KELİMELERİ KULLANMA.**
- 10 **Kimse hakkında kötü sözler söyleme. Başkalarıyla dalga geçme. Arkalarından konuşma.**
- 11 **Sofrada yemeğini çatal bıçakla ye. Ağzını peçeteyle sil. Ağzını şapırdatma. Ağzında yemek varken konuşma. Ayaklarını sandalyeye çıkarma. Uzaktaki bir şeye uzanmak yerine birinden vermesini rica et. LÜTFEN demeyi unutma.**
- 12 **Bir şeyi yapıp yapamayacağından emin değilsen yapmadan önce İZİN iste.**
- 13 **Büyükler senden bir şey yapmanı istediklerinde söylenmeden GÜLERYÜZLE dediklerini yap.**
- 14 **Birileri sana yardım ettiğinde "TEŞEKKÜR" et ki yardıma ihtiyacın olduğunda tekrar sana yardım etsinler.**
- 15 **Kapısı kapalı bir odaya girmeden önce kapıyı çal.**
- 16 **Bir yere telefon ettiğinde önce kendini tanı.**

Görgü kurallarından herhangi biri ile ilgili başımızdan geçen ilginç bir olayı anımsayıp aşağıdaki boşluğa yazalım.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

DİLBİLGİSİ 21

SIFAT (ÖNAD)

Varlıkları veya kavramları niteleyen, onların sayılarını, durumlarını, biçimlerini belirten sözcüklere **sifat** denir.

Örnek: Güzel kız, üçer ceviz, bu çocuk...

Sıfatların Özellikleri:

- 1- Cümle içindeki sıfatlar, her zaman isimlerle birlikte yazılırlar.
- 2- Sıfatlar, hal eki ve çoğul eki alamazlar.
- 3- Sıfat ile isim arasına herhangi bir noktalama işareti konulmaz.
- 4- Bir sıfat, birden fazla ismi niteleyebilir.
- 5- Bir ismi, birden fazla sıfat niteleyebilir.
- 6- Takısız isim tamlaması ile sıfat tamlaması birbirine karıştırılmamalıdır.

SIFATLAR TEMELDE İKİYE AYRILIR

A- NİTELEME SIFATLARI

Varlıkların ya da kavramların nasıl olduklarını, renklerini, biçimlerini kısaca özelliklerini belirten sözcüklerdir.

***Niteleme sıfatlarını bulmak için isme "nasıl" sorusu sorulur.

Örnek: Tembel çocuk olmak istemem.

Nasıl çocuk ?

Tembel..... Niteleme sıfatı

B- BELİRTME SIFATLARI

Belirtme sıfatları, varlıkları ya da kavramları sayı, işaret, soru ya da belgisiz sözcüklerle belirtir. Belirtme sıfatlarını 4 grupta inceleyebiliriz:

1. İŞARET SIFATLARI

Varlıkları işaret yoluyla belirten sıfatlara **işaret sıfatları** denir.

Örnek: Bu kalem çok güzel.

Şu çocuk sınıfa girmek istemiyor.

O silgi senin mi?

Başlıca işaret sıfatları: Şu – bu – o – öteki – beriki – şuradaki -
oradaki - buradaki

*****NOT:** İşaret sıfatları, hâl eki ve çoğul eki almazlar. Alırlarsa işaret zamiri olurlar.

Örnek: Bu kalemi nereden aldın? (Bu: İşaret sıfatı)

Bunu nereden aldın? (Bunu: İşaret zamiri)

O eşyalara cila sürmemişler. (O: İşaret sıfatı)

Onlara cila sürmemişler. (Onlara: İşaret zamiri)

2. BELGİSİZ SIFATLAR

Varlıkların veya kavramların sayılarını tam olarak belirtmeyen sıfatlara **belgisiz sıfatlar** denir. Belgisiz sıfatlara sorulan "**kim**" ya da "**kaç**" gibi sorulara genellikle tam olarak yanıt alınmaz.

Örnek: Bazı kişileri otobüse bindirmemişler.

Birkaç ev, çıkan yangında hasar görmüş.

Hiçbir insan annesinden vazgeçmez.

Birtakım olaylar canımı sıktı.

Başlıca belgisiz sıfatlar: Bir, biraz, birçok, birkaç, bazı, birtakım, bütün, her, hiçbir, çok, az, tüm...

*****NOT:** "**Bir**" ve "**bütün**" sözcükleri cümledeki anlamına göre bazen belgisiz sıfat, bazen de sayı sıfatı olarak görev yapar. Bunların cümledeki anlamı belirsizlik taşıyorsa belgisiz sıfat, sayı anlamı taşıyorsa sayı sıfatı olur.

Örnek: Bir gün biz de size geliriz. (Herhangi bir gün: Belgisiz sıfat)
Çarşıdan bir gömlek aldım. (Bir tane: Sayı sıfatı)

*****NOT:** Belgisiz sıfatları, hâl eki ve çoğul eki almazlar. Alırlarsa belgisiz zamir olurlar.

Örnek: Hiçbir öğrenciyi çağırmamışlar. (Hiçbir: Belgisiz Sıfat)
Hiçbirini çağırmamışlar. (Hiçbirini: Belgisiz Zamir)

3. SORU SIFATLARI

İsimleri ya da kavramları soru yoluyla belirten sıfatlara **soru sıfatları** denir. Soru sıfatıyla sorulan soruların yanıtları mutlaka sıfat olur.

Örnek: Hangi çocuk?

Kaçıncı kat?

Nasıl ev?

Başlıca soru sıfatları: Hangi, kaç, kaçınıcı, kaçır, nasıl...

*****NOT**: Soru sıfatları da diğer sıfatlar gibi hâl eki ve çoğul eki almazlar. Alırlarsa soru zamiri olurlar.

Örnek: Hangi elbiseyi beğendiniz? (Hangi: Soru Sıfatı)
Hangisini beğendiniz? (Hangisini: Soru Zamiri)

4. SAYI SIFATLARI

Varlık ya da kavramların sayılarını belirten sıfatlardır. Sayı sıfatları dörde ayrılır:

a) Asıl sayı sıfatı

Varlık ve kavramların kaç tane olduğunu, yani sayılarını belirten sıfatlardır.

Örnek: Bir elma yiyip yatağa doğruldu. (tane)
Üç sokak sonra sizin okula gelmiş olacağız.

b) Üleştirme sayı sıfatı

Eşit şekilde paylaşılmış varlıkların ve kavramların miktarlarını belirten sıfatlardır. Asıl sayı sıfatlarına "-er, -ar" eki getirilerek yapılır.

Örnek: İkişer kalem* istediler.
Onar ceviz yedik.

* "-ş-" harfi kaynaştırma görevindedir.

c) Kesir sayı sıfatı

Eşit parçalara ayrılmış varlıkların ya da kavramların kesirlerini gösteren sıfatlardır.

Örnek: Yarım elma, gönül alma...
Dörtte bir karpuz yiyip yola devam ettik.

* "Yarım, yarı, tam, bütün, çeyrek..." gibi sözcükler kesir amaçlı kullanılırlarsa kesir sayı sıfatı olurlar.

d) Sıra sayı sıfatı

Varlıkların ya da kavramların sırasını belirten sıfatlardır. Asıl sayı sıfatlarına "-inci, -ıncı, -uncu, -üncü" ekleri getirilerek yapılır.

Örnek: Beşinci sınıf olduk.
Son sınıf öğrencileri, mezuniyetlerini kutladılar.

* "İlk, son, sonuncu" gibi sözcükler sıra amaçlı kullanılırlarsa sıra sayı sıfatı olurlar.

ALİŞTİRMA 21

Güzel kız, kırmızı şapkasını başına takıp yeşil pelerinini giydi. Koluna küçük sepeti takıp yaşlı ninesinin evine doğru yola koyuldu. Yolu, büyük bir ormanın içinden geçiyordu. Kurnaz kurt, ormanda yalnız başına giden kızı görünce iştahı kabarmıştı. Kurt, kocaman ayakları ile koşmaya başlayıp kızıdan önce ninesinin evine varmıştı.

1. Metinde geçen niteleme sıfatlarını yazalım.

2. Aşağıdaki cümlelerde geçen işaret sıfatlarının altlarını çizelim.

Şu adam, yan tarafımızdan geçip o kapının arkasında kayboldu.

Öteki evin yanında bizi bekliyorlardı.

Şunları bir kenara koy, ama bu elmaları bana ver.

O işi yarına bıraksak olur mu?

3. "Bir saat önce bir gürültü duydum." cümlesinde geçen "bir" sözcükleri sırasıyla ne tür sıfatlardır?

A) Asıl sayı sıfatı – belgisiz sıfat	B) Belgisiz sıfat – asıl sayı sıfatı
C) Belgisiz sıfat – belgisiz sıfat	D) Asıl sayı sıfatı – işaret sıfatı

4. "Bir" sözcüğü hangi cümlede asıl sayı sıfatı değildir?

- A) Her gün bir muz yerim.
B) Takımın bir oyuncusu eksikti.
C) Bir kitap için bu kadar para ödenir mi?
D) Bir gün sen de bana muhtaç olursun.

5. "O" sözcüğü, hangi cümlede sıfat olarak kullanılmıştır?

A) Duvara o yazıyı kim yazdı?	B) Türklerin atasıdır o.
C) O, yazı yazmayı yeni öğrendi.	D) O, cıvı cıvı öten minik bir kuştur.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru anlamı sıfat ile sağlanmıştır?

- A) Bunları kim yaptı?
B) Hangisinin sorulacağını öğrendiniz mi?
C) Siz kaçınıcı katta oturuyorsunuz?
D) Bugün kimlerle konuştunuz?

7. "Bu evde hangi çocuk oturuyor?" cümlesindeki sıfatların çeşidi, sırasıyla hangisidir?

- A) İşaret sıfatı – belgisiz sıfat
B) İşaret sıfatı – soru sıfatı
C) Belgisiz sıfat – soru sıfatı
D) Soru sıfatı – işaret sıfatı

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru sıfatı vardır?

- A) Dün aldığın paltoyu kaçta aldın?
B) Kaçınıcı sınıfta okuyorsun?
C) Yarın nereye gidelim?
D) Bu adam nasıl konuşuyor?

9. Aşağıdaki cümlelerden hangisinde işaret sıfatı vardır?

- A) Bu eve hiç gelmedi.
B) O, akşam eve gelmedi.
C) O, en güzel kedimdir.
D) Onu aklımdan çıkartamıyorum.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük sıfat olarak kullanılmamıştır?

- A) Yaşlı insanlar ilgi bekler.
B) Gençler, okulun bahçesinde bekliyorlar.
C) Kalın ağaçlar yolun kenarına dizilmiş.
D) Güzel kızın ümitleri gerçekleşmek üzereydi.

11. "Bu güzel kız, yeşil elbisesini giyip sokağa çıkmıştı." cümlesinde kaç tane sıfat vardır?

- A) 1
B) 2
C) 3
D) 4

12. "Şirin çocuk, üç elmayı alıp şu sandalyeye oturmuştu." cümlesinde kullanılmayan sıfat türü, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Niteleme
B) Belgisiz
C) İşaret
D) Sayı

BİR FİNCAN KAHVE İÇER MİSİNİZ?**HAZIRLIK ÇALIŞMALARI**

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) İletişim nedir?
- 2) İnsanların birbirleriyle iletişimlerinde teknolojinin ne gibi zararları ve yararları vardır? Sınıfta tartışalım.

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

stres:

.....

zarif :

.....

gösterişli:

.....

bilinçli:

.....

odaklanmak:

.....

ARAŞTIRALIM

Yandaki semboller hakkında bilgi toplayıp sınıfta arkadaşlarımıza anlatalım.

BİR FİNCAN KAHVE İÇER MİSİNİZ?

İş yaşamında önemli yerlere gelmiş bir grup arkadaş, mezun oldukları üniversitelerindeki öğretmenlerinden birini ziyaret etmeye karar vermişler.

Mezun arkadaşlar toplanıp öğretmenlerinin kapısını çalmışlar. Öğretmenleri de onları büyük bir mutlulukla karşılamış ve içeriye davet etmiş.

Çeşitli konular konuşulduktan sonra sohbet, işin yarattığı strese ve hayatın zorluklarına gelmiş. Öğrencileri, öğretmenlerine para kazanmanın, iyi bir yere gelmenin zorluklarından bahsediyorlarmış. Tüm bu yakınmaları sabırla dinleyen yaşlı adam, bir fırsatını bulup ziyaretçilerine kahve ikram etmek üzere mutfağa gitmiş. Az sonra nefis kahve kokuları arasında değişik boy, renk ve kalitede birçok fincanın bulunduğu bir tepsiyle geri dönmüş.

Kimi porselen, kimi seramik, kimi cam, kimi plastik olan fincanları ortadaki bir masanın üzerine koyup kahvelerini oradan almalarını söylemiş.

Tüm öğrenciler kahvelerini alıp koltuklarına döndüklerinde ise öğretmenleri onlara şunları söylemiş:

-Farkına vardınız mı bilmem ama zarif görümlü, güzel ve pahalı fincanların hepsi alındı, masada yalnızca ucuz ve basit görümlü fincanlar kaldı. Kendiniz için en güzelini, en gösterişlisini istemek kadar doğal bir şey olamaz... Ama bu, az önce bahsettiğiniz problemlerinizin ve streslerinizin esas nedeni...

Hepinizin istediği aslında fincan değil, içindeki kahve iken, bilinçli olarak her biriniz, birbirinizin aldığı fincanları gözleyerek onunkinden daha iyi olan fincanları almaya çalıştınız.

Unutmayın, yaşam kahveyse iş, mevki ve para da fincandır. Fincanlar, yalnızca içmek için can attığınız o kahveleri içinde tutmaya yarar; yani sadece o nefis kahveleri içmeye yarayan araçlardır. Bu fincanların kalitesi ya da gösterişli desenleri, içlerindeki kahvenin kalitesini ve tadını değiştiremez. Bazen yalnızca fincanlara odaklanarak, bunların içindeki kahvenin zevkini çıkarmayı bile unutabiliyoruz.

Kişisel Gelişim Serisi
İletişim Öyküleri

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarını cümle içerisinde kullanalım.

stres :

.....

zarif :

.....

gösterişli :

.....

bilinçli:

.....

odaklanmak :

.....

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen soruları parçaya göre yanıtlayalım.

1. Bir grup arkadaş kimi ziyarete gitmişler?

.....

2. Bir araya gelen mezun öğrenciler, hangi konudan şikayet ediyormuş?

.....

3. Öğretmenleri, eski öğrencilerine nasıl bir ikramda bulunmuş?

.....

4. Öğretmenleri yaşamı, işi, mevkiyi ve parayı neye benzetiyor?

.....

5. Bu parçanın ana düşüncesi nedir?

.....

ETKİNLİK 3

Okuduğumuz metinle ilgili verilen bilgilerin doğru olanların yanına "D", yanlış olanların yanına "Y" harfi koyalım.

..... Bir grup arkadaş, okuldan mezun olduktan sonra matematik öğretmenlerini ziyaret ediyorlar.

..... Bir grup arkadaş, çeşitli konuları konuştuktan sonra işin yarattığı stresten ve hayatın zorluklarından bahsetmiş.

..... Öğretmenleri, mezun olan öğrencilere farklı fincanlarda kahve ikram etmiş.

..... Mezun olan öğrenciler, sade, gösterişsiz olan fincanları almışlar.

..... Öğretmenleri, öğrencilerine farklı fincanlarda kahve ikram ederek aslında onlara öğütte bulunmak istemiş.

..... Öğretmene göre, fincanların gösterişli veya desenli olması, içindeki kahvenin tadını değiştirmiş.

ETKİNLİK 6

Aşağıda karışık olarak verilen harflerden, çeşitli iletişim araçlarını bulup bunları birer cümlede kullanalım.

o - n - e - f - e - l - t

.....

g - e - a - t - r - l - f

.....

a - s - f - k

.....

t - e - r - t - i - n - e - n

.....

k - a - t - p - i

.....

o - t - i - n - v - z - e - l - e - y

.....

d - o - y - a - r

.....

DİLBİLGİSİ 22

SIFAT TAMLAMASI

Bir isim ve bir sıfatla oluşan kelime grubuna **sıfat tamlaması** denir.

Örnek: Yaşlı teyze bize oturmaya geldi.
Akşam yolda yürüken iki köpek gördüm.

*****NOT:** Sıfat tamlaması ile takısız isim tamlamasını birbirine karıştırmamak gerekir. Her ikisi de "nasıl?" sorusuna cevap olabilir. Buna rağmen, sıfat tamlamalarında 1. kelime "sıfat", 2. kelime ise "isim" olur. Takısız isim tamlamalarında ise her iki kelime de isimdir.

Örnek: Bir hafta önce aldığım kırmızı bisiklet çok hızlı gidiyor. (sıfat tamlaması)
Kapının koluna takılan deri ceketim yırtıldı. (takısız isim tamlaması)

UNVAN (SAN) SIFATLARI

Meslek isimleri, lakap ve benzeri sözcüklerle veya akrabalık terimleri ile yaratılan sıfatlara **unvan (san) sıfatı** denir.

*****Unvan sıfatları ismin önüne veya arkasına yazılabilirler.**

Örnek: Doktor Ali Bey hastaneye gelmemiş. (Doktor ve Bey: Unvan Sıfatı)
Melek Hanım sofraya turşu da çıkarmıştı. (Hanım: Unvan Sıfatı)

*****NOT:** Unvan sıfatı şekline getirilmiş bazı akrabalık terimleri (dayı, amca, dede...) özel isimlerle birlikte yazılırken, gerçek akrabalık bildirip bildirmemesine bakılmaksızın, özel isimden önce oldukları zaman büyük harfle başlatılarak yazılmalıdır. Özel isimden sonra kullanılacaklarsa küçük harfle başlatılarak yazılırlar. Her iki durumda da bu kelimeler unvan sıfatı görevindedir.

Örnek: Kemal amca, herkese dondurma almıştı.

Dün akşam Dede Korkut kitaplarından birini okudum.

*****NOT:** Gerçek anlamdaki yakın akrabalık terimlerinin yazımı da aynı şekilde olmasına rağmen bu durumdaki akrabalık terimleri unvan sıfatı sayılmazlar.

Örnek: Annemin kardeşi Meral teyzem çok güzel tatlı yapar.
(unvan sıfatı değil)

SIFAT VE ZAMİR FARKI

Zamirler ile sıfatları birbirinden ayırırken bazı özelliklerine bakmak gerekir. Örneğin, sıfatların yanında mutlaka bir isim olması gerekirken, zamirlerin yanında herhangi bir isme gerek olmadığını önceki konularda işlemiştik. Aşağıdaki tabloda, sıfatlar ile zamirler arasındaki farklılıklar gösterilmektedir. Sıfatlar ile zamirleri ayırırken aşağıdaki tabloda verilen özellikleri dikkate almamız gerektiğini unutmayınız.

Özellik	Sıfat	Zamir
Ek	Sıfatlar; çekim eki almazlar.	Zamirler; isimlerin alabileceği çekim eklerini alabilirler. Çünkü ismin yerini tutarlar.
Noktalama İşareti	Sıfat ile isim arasında herhangi bir noktalama işareti konulmaz.	Zamir ile isim arasında virgül / noktalı virgül girebilir.
İsim	Sıfatların yanında mutlaka isim olması gerekir.	Zamirlerin yanında isim olması gerekmez.

ALIŞTIRMA 22

1. Aşağıdaki sözcükleri işaret zamiri ve işaret sıfatı olarak birer cümlede kullanalım.

Bu → işaret zamiri:

Bu → işaret sıfatı:

Şu → işaret zamiri:

Şu → işaret sıfatı:

O → işaret zamiri:

O → işaret sıfatı:

2. Aşağıdaki cümlelerde yer alan zamirlerin altlarını çizip türlerini yanlarındaki boşluğa yazalım.

Bunu dün akşam aldım.

Hepsi gittiler yalnız kaldım.

- Bazıları hala uyanmadı.
- Ben seni çok seviyorum.
- O, çok çalışkan bir kızdır.
- İşte, karşıdan biri geliyor.
- Sizin eviniz şu değil mi?

3. Aşağıda verilen cümlelerde soru sıfatları ile soru zamirlerini bulup altlarını çizelim ve yanlarına soru zamiri/sıfatı olduklarını yazalım.

- Şu kalemlerden hangisi senin?
- Kaçıncı sayfaya geldin?
- Hangileri daha çok hoşuna gitti?
- Yemeğe kaç kişi geleceklermiş?

4. Aşağıdaki cümlelerde bulunan "bu-şu-o" sözcükleri eğer işaret sıfatı görevinde ise baştaki () işareti içine (S), zamir görevinde ise (Z) koyalım.

- () O kitapları ortadan kaldırınız.
- () O, köpeği çok sevmiş.
- () Onun hiçbir ilgisi yok.
- () O çamaşırları kim katlamış?
- () Şunu, pencerenin içine yerleştirin.
- () Çayı, şu bardağa doldurursanız daha iyi olur.
- () O, dağlardan getirilmiş bir bitkidir.
- () Şunun sonucunu, başka problemle karşılaştırması gerekiyor.

5. Aşağıdaki cümleleri dikkatle inceleyelim. Bu cümlelerde kullanılan "O" sözcüğünün çeşidini (işaret sıfatı - işaret zamiri - kişi zamiri) yandaki boşluğa yazalım.

- O, çok güzel ders çalışır. (.....)
- Onu elimden düşürdüm. (.....)
- O, çok yaramaz bir köpektir. (.....)
- Onlar milli oyun malzemeleridir. (.....)
- O kaplıcalara gitmek gerekir. (.....)
- O kitap benimdir. (.....)

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "birkaç" kelimesi zamir olarak kullanılmıştır?

- A) Birkaç çocuk geç geldi.
- B) Şehrin dışında birkaç kulübe vardı.
- C) İlkbahar olmamasına rağmen birkaç ağaç yeşermiştir.
- D) Çocuklardan birkaçını yolda gördüm.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz zamir vardır?

- A) Birçok insan tarlaya gitmişti.
- B) Sen beni hiç okulda görmedin mi?
- C) Ağaçlardan birkaçı yapraklarını döktü.
- D) Bu adam, arkadaşımın babasıdır.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir soru zamiri vardır?

- A) Hanginiz okuyacak? B) Hangi ev sizindir?
- C) Kaç ev saydınız? D) Olcay'ı hangi öğretmen okutuyor?

İLETİŞİMDE BEN DİLİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) İnsanlarla iletişim kurarken nelere dikkat etmeliyiz?
- 2) İletişim sırasında yapılmaması gereken davranışlardan iki tanesini arkadaşlarımızla paylaşalım.

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

ben dili:

.....

incinmek:

.....

savunmak:

.....

duyarsız:

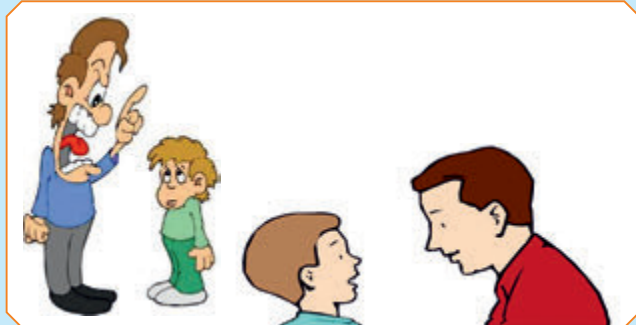
.....

suçlamak:

.....

ARAŞTIRALIM

Yandaki resimleri inceleyip aralarındaki farkları sınıfta arkadaşlarımıza anlatalım.

İLETİŞİMDE BEN DİLİ

Sevgili Arkadaşlar,

Üzüldüğünüzde ya da kızdığınızda duygu ve düşüncelerinizi karşınızdaki kişiye nasıl ifade ediyorsunuz? Böyle durumlarda bazı insanlar "sen" diye söze başlayarak suçlayıcı bir dil kullanırlar.

Karşılarındaki kişi de incinerek savunmaya geçer. Böyle olunca durum anlaşılammaya, tartışmaya ve hatta kavgaya kadar gidebilir.

Oysa duygularımızı "ben" ile başlayan cümlelerle ifade ettiğimizde, hem karşımızdakini incitmemiş, hem de kendi mesajlarımızı daha kolay ve anlaşılır bir şekilde aktarmış oluruz.

Sevgili Arkadaşlar,

Ben dili ile konuşmaya alışmak için öncelikli olarak karşımızdaki kişiyi suçlamayı bırakmalıyız. Bunun yerine, yaşadığımız olayın bize ne hissettirdiğini ifade etmeliyiz.

Örneğin "Sen duyarsız birisin" demek yerine "İncindim." diyebiliriz.

Sonuç olarak ben dilini kullanmaya alıştığınızda, karşınızdaki kişilerin daha az savunmaya geçtiğini göreceksiniz. Üstelik birçok anlaşmazlığı yaşanmadan önlemiş olacaksınız.

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarını cümle içerisinde kullanalım.

ben dili :

incinmek :

savunmak :

duyarsız :

suçlamak :

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen soruları parçaya göre yanıtlayalım.

1. Üzüldüğünüzde ya da kızdığınızda duygu ve düşüncelerinizi karşınızdaki kişiye nasıl ifade ediyorsunuz?

.....

2. "Sen" yerine "ben" sözcüğünü kullanmak bize ne kazandırır?

.....

3. Ben dili konuşmaya alışmak için öncelikle ne yapmalıyız?

.....

4. Ben diline göre "Beni kızdırıyorsun." yerine ne söylememiz gerekir?

.....

5. Sonuç olarak ben dilini kullanmak bize neler kazandırır?

.....

ETKİNLİK 3

Aşağıda boş bırakılan cümleleri uygun sözcüklerle tamamlayalım.

ben dili

incindim

incitmemiş

suçlayıcı

savunmaya

ben

alışmak

- ➔ Bazı insanlar "Sen" diye söze başlayarak bir dil kullanırlar.
- ➔ Duygularımızı "....." ile başlayan cümlelerle ifade ettiğimizde karşımızdakini oluruz.
- ➔ ile konuşmaya için öncelikli olarak karşımızdaki kişiyi suçlamayı bırakmalıyız.
- ➔ "Sen duyarsız birisin." demek yerine "....." diyebiliriz.
- ➔ Ben dilini kullandığınızda karşınızdaki kişilerin daha az geçtiğini göreceksiniz.

ETKİNLİK 4

Aşağıdaki "Sen dili" ile kurulmuş olan cümleleri örnekteki gibi "Ben dili" ne çeviriniz.

SEN DİLİ	BEN DİLİ
Derste sürekli gereksiz konuşuyorsun.	Derste konuşmamalısın, dersi anlamakta zorluk çekiyorum.
Senin yüzünden düştüm.	
Sen hep geç kalırsın zaten.	
Bir kere de sözümü kesme!	
Çok kabasın!	
Sana göre hep sen haklısın.	
Her zaman yalan söylüyorsun.	
Sürekli akıl veriyorsun.	

ETKİNLİK 5

Sorun: Arkadaşınla okula beraber gidiyorsunuz; ama her sabah seni kapının önünde bekletiyor. Oldukça geç geliyor ve okula geç kalmaya neden oluyor.

Bu durumda "Ben dili"ni kullanarak arkadaşınla aranda geçecek konuşmayı aşağıya yazalım.

Ben:.....

.....

Arkadaşım:.....

.....

Ben:.....

.....

Arkadaşım:.....

.....

Ben:.....

.....

Arkadaşım:.....

.....

Ben:.....

.....

Arkadaşım:.....

.....

DİLBİLGİSİ 23

FİİLLER (EYLEMLER)

Bir iş, bir oluş, bir hareket ya da bir durumu anlatan sözcüklere **fiil (eylem)** denir.

Örnek: Gel, uyu, söyle, bak...

***Fiiller; iş, oluş veya hareketi kişi ve zaman kavramlarına bağlayarak belirtir.

Örnek:

Gel - di - m
Fiil Zaman Kişi

Fiillerde Mastar

Eylemlerin zaman ve kişi eki almadan “-mek / -mak” eki ile yazılıp söylenen biçimlerine mastar denir.

Örnek: Sula - mak
Koş - mak

*****NOT:** Bir sözcüğün fiil olup olmadığını anlamak için sonuna mastar eklerini getirmek yeterlidir. Bu eklerin eklendiği sözcük, anlamlı bir okunuşa sahip oluyorsa o sözcüğün fiil olduğunu söyleyebiliriz.

Örnek: Koş - mak “Koş” fiildir.
Kalem - mek “Kalem” fiil değildir.

FİİLLERDE ZAMAN (KİP)

Fiillerin zaman ve isteğe bağlı olarak çeşitli eklerle girdikleri biçimlere **kip** denir. Kipler, zaman ve istek bildirme durumlarına göre ikiye ayrılırlar.

Not: Bizler, yalnızca zaman bildirenleri inceleyeceğiz.

Zaman Bildiren Kipler (Haber Kipleri):

Bir fiilin yapılma zamanını gösteren eklerdir. Haber kipleri beşe ayrılır:

- 1- Di'li Geçmiş Zaman
- 2- Miş'li Geçmiş Zaman
- 3- Şimdiki Zaman
- 4- Gelecek Zaman
- 5- Geniş Zaman

1. Di'li Geçmiş Zaman

Fiillerin **-dı, -di, -du, -dü** eklerini almış şeklidir. İş, oluş veya hareketin geçmişte olup bittiğini ve bizim bundan kesin olarak emin olduğumuzu gösterir.

Örnek: Ergin dün okula gel-di .

Di'li geçmiş zaman eki

*****NOT:** Di'li geçmiş zaman eki olan “-dı, -di” eki, Büyük Ünlü Uyumu'na ve sert sessizlerin benzeşmesi kuralına göre değişikliğe uğrayan bir ektir.

Örnek: bak(-dı) **baktı** koş(-du) **koştı** öp(-dü) **öptü...**

2. Miş'li Geçmiş Zaman

Fiillerin **-miş, -mış, -muş, -müş** eklerini almış şeklidir. İş, oluş veya hareketin geçmişte olup bittiğini; fakat bizim bundan emin olmadığımızı ya da görmediğimizi gösterir.

Örnek: Onun en sevdiği arkadaşı yaralan-mış.

Miş'li geçmiş zaman eki

*****NOT:** Miş'li geçmiş zaman ile di'li geçmiş zamanın ortak yanı, her ikisinde de iş, oluş ve hareket geçmişte olmuştur. Farkları ise miş'li geçmiş zamanda olaydan **emin değiliz**; ama di'li geçmiş zamanda yapılan işten **eminiz**.

*****NOT:** Miş'li geçmiş zaman eki olan “-miş” eki Büyük Ünlü Uyumu Kuralı'na uygun olarak değişebilir.

3. Şimdiki Zaman

Fiillere **-(i)yor** eki getirilerek yapılır. İş, oluş veya hareketin başladığını ve şu anda da devam ettiğini gösterir.

Örnek: Ayşe denizde yüz-üyor.

Şimdiki zaman eki

*****NOT:** Şimdiki zaman eki olan “-(i)yor”, fiillere eklenirken -yor kısmı değişime uğramaz.

4. Gelecek Zaman

Fiillerin sonuna **-ecek / -acak** ekleri getirilerek yapılır. İş, oluş veya hareketin henüz başlamadığını, gelecekte başlayacağını gösterir.

Örnek: Yazın, ailece tatile çık-acak-lar.

Gelecek zaman eki

*****NOT:** Gelecek zaman eki olan “-ecek, -acak” ekleri, ünsüzlerin yumuşaması kuralına göre “-eceğ,-acağ” olabilir.

Örnek: bak-**acak (ğ)**-ız gel-**ecek (ğ)**-im

5. Geniş Zaman

Fiillerin sonuna **-r, -(e) r, -(ı)r** eki getirilerek yapılır. İş, oluş veya hareketin her zaman yapıldığını veya yapılabileceğini gösterir.

Örnek: Her sabah yüzümü yık-ar-ım.

Geniş zaman**Fillerde Olumsuzluk:**

Fiillerin bir de olumsuz şekilleri vardır. Bu şekilde kurulmuş olan fiillere anlam bakımından **olumsuz fiiller** denir.

*****NOT:** Fiillerin anlamlarında olumsuzluk yaratabilmek için **"-me / -ma"** eklerine ihtiyaç duyarız. Olumsuz fiiller şöyle oluşur:

FİİL + -me/-ma + KİP (ZAMAN EKİ) + KİŞİ EKİ

*****NOT:** 1. tekil şahıslarda geniş zamanlı fiillere olumsuz anlam katılırken geniş zaman eki düşer ve yalnızca **"-me/-ma"** eki ile 1. tekil şahıs eki olan **"-m"** kalır.

Örnek: Bak-ma-m Koş-ma-m...

*****NOT:** Geniş zamanlı fiillerde olumsuzluk eki olan **"-me, -ma"** eki, ikinci ve üçüncü kişilerde **"-mez, -maz"** şeklinde kullanılır.

Örnek: koş-maz-sın koş-maz-lar

*****NOT:** Olumsuzluk eki olan **"-me, -ma"** eki, her zaman olumsuzluk anlamı taşımayabilir. Bu nedenle, **"-me, -ma"** ekini almış sözcüğün cümle içindeki anlamına bakıp onun olumsuzluk eki olup olmadığına karar vermeliyiz.

Örnek: Orası ıslak, sakın **oturma!** **Oturma** odasını boyadık.

*****NOT:** Olumsuzluk anlamı veren **"-me, -ma"** ekinden sonra şimdiki zaman eki olan **"-yor"** gelirse **"-me, -ma"**nın sonundaki **"e, a"** harfleri **"ı, i, u, ü"**ye dönüşür.

Örnek: gel-me-yor (gelmiyor) koş-ma-yor (koşmuyor)...

ALİŞTİRMA 23

1. "Çizeriz, ağlayacak, eğleniyorsunuz, korkarlar, kaçmışsın, konuşurum"
fiillerinden kaç tanesi geniş zamanlıdır?
A) 4 B) 3 C) 2 D) 1
2. "Geldik – oynuyoruz" fiillerinin sırasıyla kipi aşağıdakilerden
hangisidir?
A) Geniş zaman – şimdiki zaman
B) Şimdiki zaman – di'li geçmiş zaman
C) Di'li geçmiş zaman – miş'li geçmiş zaman
D) Di'li geçmiş zaman – şimdiki zaman
3. **İşin önceden yapıldığını, söyleyişin ve anlatışın sonra yapıldığını gösteren fiil hangisidir?**
A)Yapıyorlar B)Yapacak C)Yaptık D)Yapıyorum
4. **Aşağıdaki fiillerden kaç tanesi gelecek zamanla çekimlenmiştir?**
" görüyoruz , anlayacak , okuyor , gülmüşler , yazacaklar ,
koşacağım"
A) 4 B) 2 C) 3 D) 1
5. "Kurtuldu" çekimli fiilin zamanı hangisidir?
A) Şimdiki zaman B) Di'li geçmiş zaman
C) Geniş zaman D) Miş'li geçmiş zaman
6. "Gezdiler – Oynayacağım" fiillerinin sırası ile zamanı
aşağıdakilerden hangisidir?
A) Di-li geçmiş zaman – şimdiki zaman
B)Di'li geçmiş zaman – gelecek zaman
C) Miş'li geçmiş zaman – gelecek zaman
D)Di'li geçmiş zaman – geniş zaman
7. "Genellikle akşamları geç yatarım." **cümlesindeki fiilin zamanı aşağıdakilerden hangisidir?**
A)Di'li geçmiş B)Şimdiki zaman
C)Gelecek zaman D)Geniş zaman

8. "Bütün gün derslerime çalıştım." cümlesinde geçen "çalıştım" fiilinin zamanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Di'li geçmiş B)Şimdiki zaman
C) Gelecek zaman D) Geniş zaman

9. Aşağıdaki fiillerden hangisi mastar durumunda değildir?

- A) Koşmak B) Gelmişler
C) Kazanmak D) Dolaşmak

10. "Bakacağız – görürüz – alıyorum" çekimli fiillerinin zamanları sırasıyla hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

- A) Gelecek zaman – geniş zaman – şimdiki zaman
B) Geniş zaman – şimdiki zaman – gelecek zaman
C) Geçmiş zaman – geniş zaman – şimdiki zaman
D) Gelecek zaman – geniş zaman – geçmiş zaman

11. "Rifat, dün akşam yatmadan önce yemek yedi." cümlesinde geçen fiilin zamanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Di'li Geçmiş Zaman B)Şimdiki Zaman
C)Miş'li Geçmiş Zaman D)Gelecek Zaman

12. Aşağıdakilerden hangisi geçmiş zamanı gösteriyor?

- A) Kaygılıydım B)Açıklayacağım
C)Toparlanıyoruz D)Oynarız

13. Aşağıdakilerden hangisi mastar halindedir?

- A) Gülmek B)Selamladı
C)Aldık D)Seyretti

14. "Misafir on kismetle gelir;birini yer,dokuzunu bırakır." cümlesindeki fiillerin tamamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Misafir - gelir – yer B) Kismetle - yer - bırakır
C) Gelir - yer – bırakır D) Gelir - birini - bırakır

15. "Bu işi şimdi yapıyor." cümlesinde fiilin zamanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şimdiki zaman
B) Gelecek zaman
C) Geçmiş zaman
D) Geniş zaman

16. "Gözlerinin bazen dalan, bazen şimşek gibi parlayan azametiyle bu hayvan, sanki beni büyüledi." cümlesinde altı çizili fiilin zamanı hangisidir?

- A) Şimdiki zaman
B) - di'li geçmiş zaman
C) Geniş zaman
D) Gelecek zaman

17. "Sarp çok iyi top oynar." cümlesindeki fiilin zamanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şimdiki zaman
B) Geniş zaman
C) Di'li Geçmiş zaman
D) Gelecek zaman

18. "Koşacağız – Gelir – Gitti" fiillerin zamanlarının doğru sıralanışı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gelecek zaman – şimdiki zaman – di'li geçmiş zaman
B) Gelecek zaman – geniş zaman – miş'li geçmiş zaman
C) Şimdiki zaman – geniş zaman – di'li geçmiş zaman
D) Gelecek zaman – geniş zaman – di'li geçmiş zaman

19. İşin önceden yapıldığını, söyleyişin ve anlatışın sonra yapıldığını örnekleyen fiil aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yapıyorlar
B) Yapacak
C) Yaptık
D) Yapıyorum

20. Aşağıdaki fiillerden kaç tanesi gelecek zamanla çekimlenmiştir?

görüyoruz, anlayacak, okuyor, gülmüşler, yazacaklar, koşacağım

- A) 4
B) 3
C) 2
D) 1

SERBEST

ONLAR MİRAS DEĞİL, EMANETTİR

Kıbrıs, Doğu Akdeniz'deki üçüncü büyük adadır. Önemli konumu ve sahip olduğu doğal zenginlikleri nedeniyle, asırlar boyunca çevresindeki güçlü ülkeler tarafından ele geçirilip yönetilmeye çalışılmıştır. Bunun bir sonucu olarak Kıbrıs, Ada'ya gelen değişik ülke insanların kültürleriyle beslenmiştir. Bu nedenle Ada'mız, çok renkli kültürel bir kimliğe sahip olmuştur.

Kıbrıs'ın ilk sakinleri, günümüzden yaklaşık 10 bin yıl önce Anadolu ile Suriye'den gelerek Kıbrıs'a yerleşmişlerdir. Toprağı ilk kez işleyerek üretime başlayan bu insanlar, önceleri, deniz kenarlarına kurdukları küçük köylerde oturmuşlardır. Ancak daha sonra, Ada'ya gelen insanlar tarafından rahatsız edilmemek ve daha verimli geniş topraklara sahip olmak için adanın iç bölgelerindeki sulak alanlara çekilmişlerdir. Bu insanlar, kurdukları köylerde yuvarlak küçük evlerde oturmakta, ölümlerini ise evlerinin tabanına gündelik eşyalarıyla birlikte gömmekteydiler. Ayrıca, tarım, hayvancılık, avcılık ve balıkçılık yaparak geçimlerini sağlamaktaydılar. Değişik amaçlarla kullanılan araç gereçlerin yapımında ise doğada bulunan taşları ve ağaçları kullanmaktaydılar.

Kıbrıs'ın çok zengin bakır madenlerine sahip olduğu, İlk kez Tunç Çağı'nda anlaşılmıştır. Bakır ile kalayın eritilip karıştırılması sonucu elde edilen tunçtan, değişik araç gereçler yapılmıştır.

İlerleyen zamanlarda Aka, Fenike ve Dorlar Kıbrıs'a gelerek ticari koloniler kurmuşlardır. Elde edilen tuncun, komşu ülkelere ihraç edilmesi Kıbrıs'a zenginlik ve rafa getirmiştir. Ancak Kıbrıs'ın bu zenginliği, değişik ülkeler tarafından işgal edilmesine neden olmuştur. Kendilerini savunmak isteyen Ada halkı, oturdukları kentlerin etrafını ilk kez surlarla çevirme gereği duymuşlardır.

Asur, Mısır ve Perslerin Kıbrıs'a egemen oldukları dönemde ise zenginler ve krallar, öldükleri zaman kendilerine verilen hediyeleriyle birlikte gömülürlerdi. Salamis'in batısındaki mezarlık alanında gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda bulunan "Kral Mezarları" bu devre aittir.

Kıbrıs adası, Perslerin idaresine girdiğinde ilk kez saraylar inşa edilmeye ve ölümler için anıtsal mezarlar yapılmaya başlanmıştır. Şu anda ziyarete açık bulunan "Vuni Sarayı" bu devirde yapılmıştır.

Kıbrıs, Milattan Önce (MÖ) 58 yılında Roma İmparatorluğu idaresine girmiştir. O devrin en önemli dinleri arasında yer alan Hıristiyan dini, bu dönemde Ada'ya yayılmıştır. Kıbrıs asıllı bir Yahudi olan Aziz Barnabas ile Aziz Paul'un (Pol'un) adaya gelmeleriyle Hıristiyanlık dininin ilk temeli atılmıştır. Bu dönemde ilk kez inşa edilen yapılar arasında en önemlileri alışveriş merkezi (pazar yeri) olarak kullanılan agoralardır. Salamis'teki agora, o dönemde yapıp günümüze kadar gelen ender örneklerden biridir.

Roma devrinde büyük kentlerin su sorununa da bir çözüm getirilmiştir. Su ihtiyacı bulunan kentler ile kentin dışında bulunan zengin su kaynaklarının arasına su kemerleri yapılarak kentlere su taşınmıştır.

İslamiyet'in yayılmasından sonra Ada, Arap akınlarına uğramıştır. Bu akınlar sırasında peygamberimizin halası olan Ümmü Haram (Hala Sultan), Larnaka yakınlarında atından düşerek şehit olmuştur. Şehit olduğu yerde, şu anda adını taşıyan ve Müslümanlar için oldukça önemli bir yere sahip olan Hala Sultan Tekkesi bulunmaktadır.

Daha sonraki yıllarda Kıbrıs'a Bizanslılar, Lüzinyanlar, Venedikliler, Osmanlılar ve İngilizler hakim olmuştur.

Bugün, Ada'nın pek çok bölgesinde Osmanlı İmparatorluğu'nun bıraktığı kültür varlıklarına ait izler, bizler için birer gurur kaynağıdır. Bu eserlerden bazıları; Mevlevi Tekkesi, Arabahmet Camisi, Büyük Han, Kumarcılar Hanı ve Sultan Mahmut Kitaplığıdır.

Sonuç olarak, Kıbrıs adası ile Kıbrıs'ın kültürel değerleri, asırlar boyunca zor yıllardan geçerek günümüze kadar gelmiştir. Bu süreçte yapılan ve kültürel miras olarak tanımlanan eski eserlerin çok büyük bir kısmı, halen toprak altında bulunmaktadır. Bunların arkeolojik kazılarla açığa çıkarılmaları ve korunmaları Kıbrıs'ta yaşayan medeniyetler hakkında daha fazla bilgi edinmemizi sağlayacaktır.

Tarihin derinliklerinden günümüze kadar gelen kültürel varlıklar, harcanmak üzere atalarımızın bizlere devrettikleri birer miras olarak görülmemeli; bizden sonraki nesillere aktarılması gereken bir emanet olarak kabul edilmelidir.

Arkeolog Tuncer Bağışkan

5. SINIF DİNLEME METİNLERİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) "Eleştiri yapmak" ne demektir? Öğretmeninizle ve arkadaşlarınızla birlikte tartışınız.
- 2) "Önyargı" ne demektir? Örneklerle açıklayınız.

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

çamaşır asmak :

.....

yorum yapmak :

.....

BAK - ANLAT

Aşağıdaki karikatür sizce neler anlatmaktadır?

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki soruları, dinlediğiniz metne göre cevaplandırınız.

1. Bu metnin anahtar sözcüğü sizce nedir?

.....
.....

2. Kadın ve adamın ayrı ayrı olmak üzere, evli çiftin en belirgin özellikleri nelerdir?

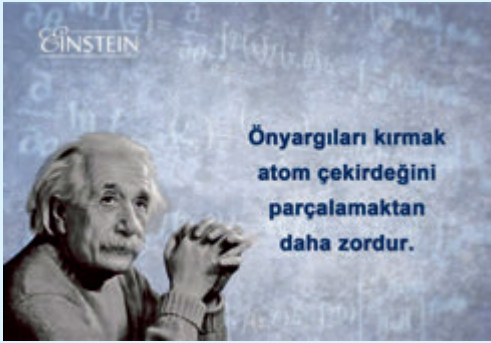
.....
.....

3. "İğneyi kendine, çuvaldızı başkasına batır." atasözünden ne anlıyorsunuz?

.....
.....

ETKİNLİK 2

İletişimi engelleyen en büyük unsurlardan biri de "önyargı"dır. Albert Einstein'(Albirt Aynştayn'ın)ın önyargı için aşağıdaki sözünü nasıl yorumlarsınız?

.....
.....
.....
.....
.....

5.

5. TEMA

ÇOCUK VE SANAT

SANAT

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) Sanat nedir?
- 2) "Sanat uygarlığın imzasıdır." sözünden ne anlıyorsunuz? Sınıfınızla paylaşınız.

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

yaratıcılık:

.....

heykel:

.....

sanatsever:

.....

erdem:

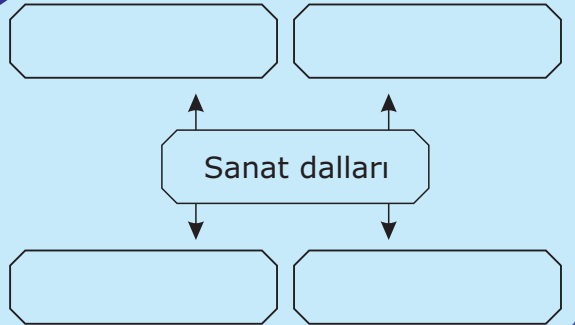
.....

çetin:

.....

ÇAĞRIŞIM SÖZCÜKLERİ

Bildiğiniz sanat dallarını söyleyiniz.
Söylediğiniz bu sanat dalları hakkında
arkadaşlarınıza bilgi veriniz.

SANAT

Sanat, bir duygunun, tasarımın, güzelliğin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılıktır. Bu yaratıcılığın insanın ruhunu dinlendirmek, iç dünyasını kötülüklerden uzak tutmak, acılarını ve üzüntülerini az çok unutturabilmek, görüş ufkunu alabildiğine genişletmek gibi faydaları da vardır. İnsan ruhu bazen güzel bir resme ya da heykele baktığında huzur bulur. Aynı zamanda insan, bu güzellikleri seyrederken farkında olmadan iyimser duygulara dalar, gücünün çoğaldığını hissederek; hayata ve hayattaki olaylara karşı daha olumlu bakar.

Mesela, müzik ruhumuza engin, renkli dünyaların kapısını açar. Şiir ve roman, özlemlerimizi, umutlarımızı, sevinçlerimizi, korkularımızı anlatır. Tiyatro, düşünceleri eyleme dökmek, dayanışmayı öğrenmek, topluluk içinde konuşmak, vücut dilini kullanmak için bize fırsat yaratır; hem insanın hem de toplumun aynası olur.

Büyük Fransız düşünürü Jean Jacques Rousseau (Jan Jak Ruso), sanat için şu tanımlamayı yapmıştır: "İnsanlar, hayatın zorlukları karşısında zaman zaman derin sularda boğulur gibidir. İşte sanat bu suya sarkmış, sağlam bir ağacın dalları gibidir. Boğulmak üzere olan kişi, bu dallardan birini yakalayıp ona tutunursa yaşama gücünü yeniden elde etmiş olur." Rousseau'nun benzetmesine göre, herhangi bir sanat dalına merak saran, onunla ilgilenen bir kimse, yani "sanatsever", hayatın çetinlikleri karşısında daha az kötümser, daha çok güçlü olma imkanı elde etmiş sayılır. Bu da sanatın eğitici yanı olduğunu gösterir. Bu, kendiniz için olduğu kadar hatta ondan daha çok, çocuklarımız için dikkate alacağımız en önemli kültür konularından biridir.

Sanat zevki aşılamaktan uzak kalmış birisinde, ince duyguların yüce düşüncelerin, derin sezislerin, tamamen değilse bile az çok eksik kalacağı bir gerçektir.

Vücudun gelişmesi, sağlık içinde yaşayabilmesi, sağlam kalabilmesi için nasıl çeşitli besinler gerekiyorsa ruhun, manevi erdemlerin, kutsal duyguların gelişmesi için de sanat sevgisine ve derin bir sanat ilgisine ihtiyaç duyulur. Bu sebeple, sanatı her zaman için hayatınızın bir parçası haline getirmeye gayret göstermelisiniz; çünkü bu mutluluğun ve sağlıklı bir ruhun temelidir.

Etkin Öğretmen Defteri 5
Kaya Yayınları

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarını cümle içerisinde kullanalım.

yaratıcılık :

heykel :

sanatsever :

erdem :

çetin :

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen soruları parçaya göre yanıtlayalım.

1. Parçaya göre "sanat" ne demektir?

.....
.....

2. Sanatın insanlara faydaları nelerdir?

.....
.....

3. Tiyatro insana ne gibi şeyler kazandırır?

.....
.....

4. J. J. Rousseau: "İnsanlar, hayatın zorlukları karşısında zaman zaman derin sularda boğulur gibidir." sözüyle ne anlatmak istiyor?

.....
.....

5. Bu parçanın son paragrafında nasıl bir öğüt verilmektedir?

.....
.....

ETKİNLİK 3

Aşağıda çeşitli sanat dalları verilmiştir. Bu sanat dallarında görev yapan kimselere ne denildiğini yanlarına yazalım.

Müzik:

Heykel:

Resim:

Karikatür:

Şiir:

Roman:

Bale:

ETKİNLİK 4

"Sanat – İyimserlik – Sanatsever – Yaşam – Düşünce" gibi sözcükleri kullanarak bir paragraf yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 5

"Sanat" konusu ile ilgili söylenmiş güzel sözlerden dört tanesini seçip aşağıya yazınız.

1)

.....

2)

.....

3)

.....

4)

.....

ETKİNLİK 6

Harfleri karışık olarak verilen sanat terimlerini bulup yanlarına yazınız.

R - M - A - S - E - S (.....)

Y - M - Z - Ü - N - İ - S - E (.....)

A - E - B - L - T (.....)

S - Ç - A - D - N - İ (.....)

U - V - T - A - L (.....)

DİLBİLGİSİ 24

Fiillerde Kişi

Fiilin bildirdiği işi, hareketi yapan ya da fiili oluşturan, fiilden etkilenen varlığa **eylemin kişisi** denir. Eylemlerin sonuna gelen eklerden, eylemin kişisini anlayabiliriz. Eylemin sonuna gelen eklere de **kişi ekleri** denir.

Kişi	Kaçıncı Kişi	Kişi Eki	ÖRNEK SÖZCÜKLER
Ben	1. Tekil Kişi	-(ı) m	geldim, yapacağım, sayarım, izlemişim...
Sen	2. Tekil Kişi	-(ı) n	geldin, yapacaksın, sayarsın, izlemişsin...
O	3. Tekil Kişi	- - (i) z	geldi, yapacak, sayar, izlemiş...
Biz	1. Çoğul Kişi	-k / (ı) z	geldik, yapacağız, sayarız, izlemişiz...
Siz	2. Çoğul Kişi	-(ı) nız	geldiniz, yapacaksınız, sayarsınız, izlemişsiniz...
Onlar	3. Çoğul Kişi	-ler/-lar	geldiler, yapacaklar, sayarlar, izlemişler...

Çekimli Fiil

Fiillerin anlamıyla birlikte, zaman ve kişi gibi kavramları belirtmek üzere gerekli olan çekim ekleriyle biçimlendirilmesine **fiil çekimi**, bu şekilde biçimlenmiş fiile (zaman ve kişi eki almış fiile) ise **çekimli fiil** denir.

Örnek: Gel – iyor – um

Fiil Zaman Kişi

ALİŞTIRMA 24

1. Aşağıdaki cümlelerde geçen fiillerin altlarını çizelim.

Her zaman okula erken gelmelisin.

Ayşe ile Ali sinemaya gittiler.

Bu işi mutlaka tamamlamalısın.

Öğle yemeğini hep birlikte yediler.

2. Aşağıdaki fiillerin kişilerini yazalım.

Geldim:.....

Koşuyoruz:.....

Sevdiniz:.....

Geleceksin:.....

Otururlar:.....

Bakacaksınız:.....

Attık:.....

Geziyoruz:.....

Okuduk:.....

Koştı:.....

3. Aşağıdaki fiillerden 2. tekil kişi ile çekimlenmiş olanların altlarını çizelim.

Kaçtık Sevdin Gördüm Kaçıyorsun

Tutacaksın Okuruz Kalırsınız Bakarsın

4. Aşağıdaki fiillerden kişisi farklı olanın altını çizelim.

A) Baktım Seveceğim Görürsün Gelirim

B) Tutacak Atarsın Bakıyor Okuyacak

C) Geldik Görüyoruz Koştular Yürüyeceğiz

D) Severler Görecekler Bakmışlar Yattı

5. Aşağıdaki fiillerin zaman ve kişilerini örnekteki gibi yazınız.

Koşmuşsun: -Miş'li geçmiş zaman – 2. tekil kişi

Görüyorsunuz:.....

Baktım:.....

Seviyorlar:.....

Oturmuş:.....

Gezdin:.....

Yatacaklar:.....

Atlarsınız:.....

6. Aşağıdaki fiillerden gelecek zaman 2. çoğul kişi ile çekimlenenleri boyayalım.

Geziyorsunuz

Bakacaksın

Göreceksiniz

Tutuyoruz

Kızacaksınız

Okuyacaksın

Gördünüz

Atacaksınız

7. "Sahnedeki sanatçılar, güzel bir şarkı söylediler." cümlesinde fiilin kip ve kişisi hangi seçenekte doğru verilmiştir?

- A) Geniş zaman – II. Çoğul Kişi
- B) Di'li Geçmiş zaman – III. Çoğul Kişi
- C) Gelecek zaman – III. Çoğul Kişi
- D) Şimdiki zaman – III. Tekil Kişi

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde fiilin kişisi farklıdır?

- A) Yarın pikniğe gidecek miyiz?
- B) Hep birlikte dün size geldik.
- C) Niye dün gelmedin?
- D) Her gün okula gideriz.

9. Aşağıdakilerden hangisi fiilin kişisi diğerlerinden farklıdır?

- A) Geliriz B) Geldik C) Geleceğiz D) Geldim

10. "Okuyorum - uyurlar" fiillerinin zamanlarını sırasıyla gösteren seçenek aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şimdiki zaman - geniş zaman
B) Gelecek zaman - di'li geçmiş zaman
C) Di'li geçmiş zaman - gelecek zaman
D) Geniş zaman - şimdiki zaman

11. Aşağıdaki fiillerden hangisi şimdiki zamanın üçüncü çoğul kişisidir?

- A) Çağırıyorsunuz B) Düşünüyorlar
C) Görmüşsün D) Kalkacak

12. "Kazanmak" fiilini geniş zaman ikinci tekil şahsa göre çekimlenişi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kazanırsın B) Kazandın
C) Kazanıyorsun D) Kazanacaksın

13. Aşağıdaki fiillerden hangisi geniş zamandır?

- A) Kazdılar B) Yürüyeceksiniz
C) Bakmıyor D) Çıkarız

14. Aşağıdaki cümlelerin fiillerinden hangisinin kişisi farklıdır?

- A) Okula yeni geldik. B) Dalları kesmek istiyoruz.
C) Sokakta top oynayacağız. D) Tahtaya yazı yazdı.

15. Aşağıdaki fiillerden hangisi 3. tekil kişiye göre çekimlenmiştir?

- A) Gülüyorum B) Atlayacak C) Unutmuşuz D) Bakarlar

ATATÜRK VE SANAT

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) Atatürk'ün sanata bakışı nasıldı? Araştırıp bulunuz.
- 2) Atatürk'ün "Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir." özdeyişini sınıfta tartışınız.

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

ulu:

.....

önder:

.....

sanatçı:

.....

musiki:

.....

çağdaşlık:

.....

BAK - ANLAT

Yandaki karikatürle ilgili düşüncelerinizi öğretmeninizle ve arkadaşlarınızla paylaşın.

ATATÜRK VE SANAT

Hayat damarı gibi,
Işık gibi görürdü.
Ulu önder sanata
Büyük önem verirdi.

Sanatçı olabilmek
Kolay değil, diyordu.
Hayatın bir musiki
Olduğunu söylüyordu.

İlerlemenin yolu
"Resim ve heykel" derdi.
Çağdaşlığın yolunu,
Tekniğini gösterdi.

Yüreğin sanat dolu
İnce, yüksek, tertemiz.
Ata'm sen rahat uyu
İzindeyiz hepimiz.

İsmail Malatya

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarını cümle içerisinde kullanalım.

ulu :

önder :

sanatçı :

musiki :

çağdaşlık :

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen soruları parçaya göre yanıtlayalım.

1. Atatürk, sanatı nasıl görüyordu?

.....
.....

2. Atatürk, hayatın ne olduğunu söylüyordu?

.....
.....

3. Atatürk ilerlemenin yolunu hangi sanat dallarıyla bağdaştırıyordu?

.....
.....

4. Şair, bu şiirde Atatürk'ün hangi özelliğini ön plana çıkarmıştır?

.....
.....

5. Bu şiire bir başlık da siz öneriniz.

.....
.....

ETKİNLİK 3

İşlediğiniz şiire göre, aşağıdaki ifadelerin yanına doğru ise "D", yanlış ise "Y" harfi koyunuz.

- Bu şiir, dört mısradan oluşmuştur.
- Bu şiirde 16 kıta vardır.
- Bu şiirin konusu, Atatürk'ün güçlü karakteri ile ilgilidir.
- Şiirleri yazan kişilere "yazar" denir.
- Bu şiirde ilerlemenin yolunun sanattan geçtiği söyleniyor.

ETKİNLİK 5

Mustafa Kemal Atatürk'e ait "sanat" veya "sanatçı" ile ilgili özdeyiş örnekleri bulup aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

DİLBİLGİSİ 25

TÜRKÇENİN DÜNYA DİLLERİ ARASINDAKİ YERİ

Dilcilerin belirlemiş oldukları sınıflamaya göre ana dilimiz olan Türkçe, biçim açısından sondan eklemeli bir dil (kök halindeki sözcüklere getirilen eklerle yeni sözcüklerin üretildiği bir dil) olup **bitişken diller** arasında yer almaktadır.

Akrabalık açısından ise dilimiz **Ural – Altay** dil ailesinin bir üyesidir.

TÜRKÇENİN YAPISI

Türkçe kelimeler yapı bakımından kök ve eklerden oluşurlar.

Kök nedir?

Kelimelerin, kendi anlamlarıyla ilgili en küçük parçalarına **kök** denir. Kök olan bir sözcük, anlamlı daha küçük parçalara bölünemez.

Örnek: Kelebek, çiçek, ev, gel, çalış, güzel, kırmızı, ben...

Kök Nasıl Bulunur?

Kökü bulunacak olan sözcüğün birinci veya ikinci harfinden itibaren sözcük sona doğru harf harf ayrılır. Bu ayırma işlemi, anlamlı bir sözcük bulana dek devam ettirilmelidir. Anlamlı bir sözcük bulunduğu anda ise esas sözcükle anlamsal bir yakınlığı var mı, diye bakılır. Eğer anlamsal bir yakınlık varsa bu sözcük, esas sözcüğün kökü olur ve işlem biter. Eğer anlamsal bir yakınlık yoksa, harf harf ayırma işlemi devam eder. Anlamsal ilişki bulunduğu anda ise o sözcük esas sözcüğün kökü olarak kabul edilir.

Şimdi basamak basamak bu bilgiyi örnekleyelim:

Kökü aranacak olan sözcük "**KELEBEKLER**" olsun.

1. Basamak:

ke-lebekler ("ke" anlamlı bir sözcük değil; öyleyse ayırmaya devam etmeliyiz.)

2. Basamak:

kel-ebekler ("kel" anlamlı bir sözcüktür; ama "kelebekler" sözcüğü ile anlamsal bir ilişkisi yoktur. Öyleyse ayırmaya devam etmeliyiz.)

3. Basamak:

kele-bekler ("kele" anlamlı bir sözcük değil; öyleyse ayırmaya devam etmeliyiz.)

4. Basamak:

keleb-ekler ("keleb" anlamlı bir sözcük değil; öyleyse ayırmaya devam etmeliyiz.)

5. Basamak:

kelebe-kler ("kelebe" anlamlı bir sözcük değil; öyleyse ayırmaya devam etmeliyiz.)

6. Basamak:

kelebek-ler ("kelebek" anlamlı bir sözcüktür ve "kelebekler" sözcüğü ile ilişkilidir. Öyleyse "kelebekler" sözcüğünün kökü "kelebek"tir.)

Kök Çeşitleri:

Türkçemizde 2 çeşit kök vardır:

1. İsim Kök: İsim ve isim soylu (sonuna -mek/-mak eki getiremediğimiz) köklere **isim kök** denir.

Örnek: Gün, ders, araba, göz...

2. Fiil Kök: Fiillerden oluşan (sonuna -mek/-mak eki getirebileceğimiz) köklere **fiil kök** denir.

Örnek: Gel(-mek), çalış(-mak), koş(-mak)...

*****NOT:** Bazı sestеш sözcükler, hem fiil hem de isim kök olabilir. Bu gibi durumlarda sözcüğün cümle içerisindeki anlamına bakmak gerekir.

Örnek: Her yaz denize girmek için Girne'ye gideriz.

YAZ: İsim kök (mevsim anlamında kullanıldığı için)

Haydi, otur da amcalarına bir mektup yaz.

YAZ: Fiil kök (yazı yazma işi olduğu için)

ALİŞTİRMA 25

1. Aşağıdaki sözcüklerin köklerini bulup yanlarına yazalım.

Tuzaklar:

Gölgeliklerin:

Kızgınlıkla:

Kitapçılar:

Terbiyesiz:

Balıkçının:

Uçaklar:

Gözlükçülerden:

Kuşlar:

Kalemler:

Kayak:

Masanın:

2. Aşağıdaki sözcüklerin köklerini bulup bunların kök çeşitlerini yanlarına yazalım.

Kalemler:

Silgiler:

Duraktan:

Balıkçılık:

Sorular:

Okullar:

Tahtanın:

Koşuyorsun:

3. Aşağıda verilen sestesh sözcükleri hem isim kök hem de fiil kök olarak ayrı ayrı cümlelerde kullanalım.

Kır	
Uç	
Bin	
Yol	

4. Aşağıda yan yana sıralanmış olan sözcüklerden farklı bir köke sahip olan sözcüğü boyayalım.

balıklar

kalemlik

gezgin

sandalye

kandırmak

satıcı

kitaplıkta

bilgi

5. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi farklı bir kökten türemiştir?

A) Gençlik

B) Ağaçlar

C) Yazılar

D) Kurdeleler

6. Aşağıdaki sözcüklerden hangisinin kökü isim köktür?

A) Okul

B) Soru

C) Kazıcı

D) Bilet

7. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi hem isim hem de fiil kök olabilir?

A) Bel

B) Gül

C) Kuş

D) Tuz

8. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangisinin kökü farklıdır?

A) Kızgın bir şekilde söyleniyordu.B) Çok açım, ne yiyeceğiz?C) Yemeğini kim bitirmedi?D) Dün akşam yağmur yağdı.

9. "Tostun üstüne yağ sürdüm." cümlesinde hem isim hem de fiil kök olabilecek sözcük aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tostun

B) Üstüne

C) Yağ

D) Sürdüm

Kuyruk – Sargı – Dizgi – Açlık – Yüzücü – Masası – Tahta

10. Yukarıdaki sözcüklerden kaç tanesinin kökü fiil köktür?

A) 3

B) 4

C) 5

D) 6

İŞÇİ KARINCANIN BECERİKLİ KEMANI**HAZIRLIK ÇALIŞMALARI**

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) Bildiğiniz müzik aletleri nelerdir? Sınıf arkadaşlarınızla bunları paylaşınız.
- 2) "Müzik ruhun gıdasıdır." sözünden ne anlıyorsunuz? Sınıfınızla paylaşınız.

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

ezgi:

.....

yay:

.....

aksi:

.....

reçine:

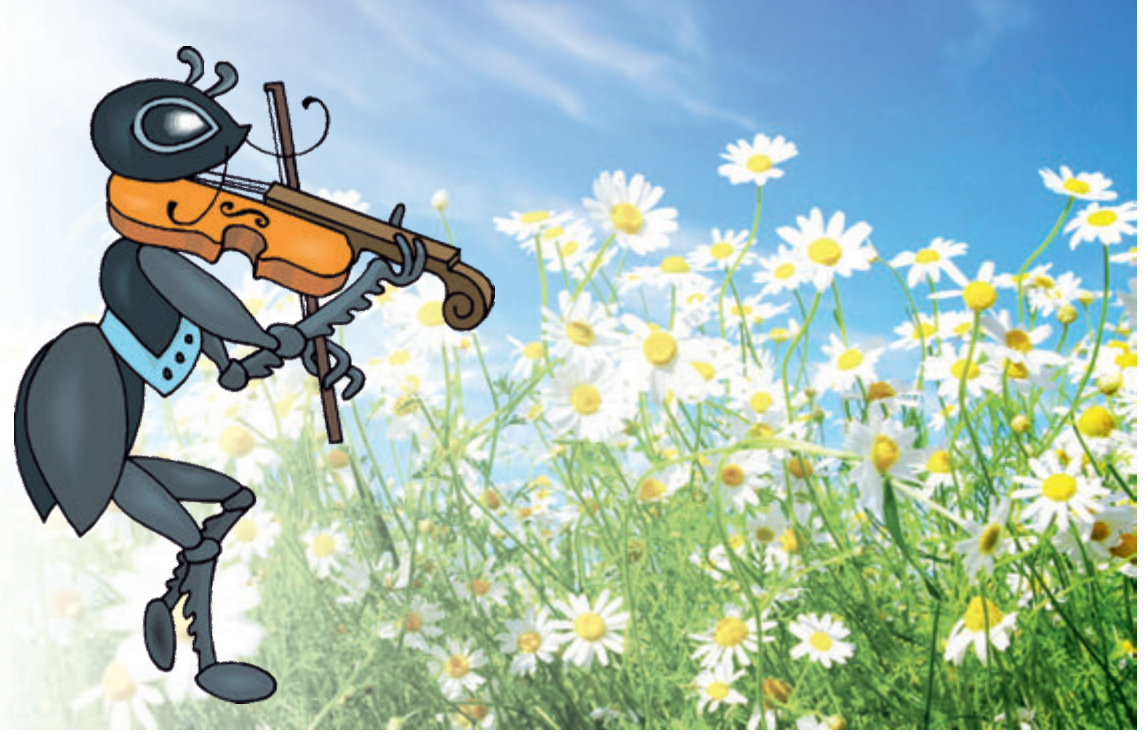
.....

akort:

.....

ÇAĞRIŞIM SÖZCÜKLERİ

"MÜZİK" alanına ait dört tane terim anlamlı sözcük yazınız.

İŞÇİ KARINCANIN BECERİKLİ KEMANI

İşçi Karınca, papatyalarla çevrili sınıfın tam ortasında durmuştu. Küçük böcekler, İşçi Karınca'nın elindeki kemana heyecanla bakıyorlarmış. Koyu kahverengi cilasası, kıvrımları, sapı, telleri, yayı...

Küçük böcekler, sabırsızlıkla beklemeye koyulmuşlar kemanın sesini duyacakları anı. İşçi Karınca, kemani çenesinin altına koyup çimen kokusu taşıyan rüzgâra karşı güzel bir ezgi çalmış. Sonra da küçük böcekleri çevresine toplamış ve: "Siz, sol ön bacağımla tuttuğum kemana bakıyorsunuz, ama ben size önce sağ ön bacağımdaki yayı anlatacağım, haberiniz olsun." demiş.

Küçük böcekler neşeye gülüşmüşler. İşçi Karınca'nın çalışkan olduğu kadar komik bir böcek olduğunu da duymuşlardı çünkü.

"Yay olmasaydı kemani, viyolayı, çelloyu ve kontrbası nasıl çalardık?"

"Hımmmm..." diye mırıldanmış küçük böcekler.

İşçi Karınca anlatmayı sürdürmüştü: "Tüm yaylı çalgılar, değişik boylarda ve ağırlıklardaki yaylarla çalınır. Biz 'yay' diyoruz ama Fransız böcekler buna 'arşe' diyorlar. Ben de 'arşe' diyorum, daha havalı oluyor."

Küçük böcekler, İşçi Karınca'nın bu sözlerine çok gülmüşler.

İşçi Karınca, o sırada yayın alt kısmında bulunan vidayı çeviriyormuş. "Bakın, bu şekilde biraz geriyorum ve..."

En ön sırada oturan meraklı bir cırcırböceği sormuş:

"Peki, o gerdiğiniz şey nedir?"

"Güzel soru!" demiş İşçi Karınca. "Şu yayın iki ucu arasına gerili olan uzun şeyi soruyorsun değil mi?" Cırcırböceği başını "evet" anlamında aşağı yukarı sallamış. "At kılı o." demiş İşçi Karınca. Küçük böceklerin yüzünde belirecek şaşkınlık ifadesini kaçırmamaya çalışarak, "Şaşırdınız değil mi? Atların kuyruklarından elde edilir, ama bu haliyle pek bir işe yaramaz. Neden mi?" diye sormuş meraklı gözlere.

Küçük böcekler gerçekten çok şaşırmışlardı. Kemanı az çok biliyorlardı ama bir yay ya da arşe hakkında bilmeleri gereken bunca şey olduğunu düşünmemişlerdi.

İşçi Karınca'nın sorusunu kenarda oturan küçük bir arı cevaplamış: "Bir işe yaramaz; çünkü yayın kılları kaygandır. Kıllara reçine sürmek gerekir. Reçineyi de hepimiz biliriz, ağaçların gövdelerinde sık sık rastlıyoruz zaten."

"Evet doğru. Teşekkür ederim." demiş İşçi Karınca.

"Şimdi de gelelim kemana... Hepiniz tanıyorsunuz onu aslında. Ama ben size daha ayrıntılı tanıtacağım onu." diyerek daha rahat görebilmeleri için kemanı küçük böceklerle doğru uzatmış.

"Kemanın kaç teli var görüyor musunuz?"

"Dört!" diye yanıtlamış küçük böceklerden biri heyecanla.

"Aaa dört mü? Hiç dikkat etmemiştim." diyerek sırtmış İşçi Karınca dalga geçmesine. Böcekler, onun bu haline hep birlikte gülmüşler.

Kemanını yeniden çenesinin altına yerleştiren İşçi Karınca, en kalın telden başlamış çalmaya. Sonra da sormuş: "Bu sesleri biliyor musunuz? Haydi biri bana en kalın teli ve diğerlerinin hangi ses olduğunu söylesin."

Önde oturan küçük uğurböceği, heyecanla fırlamış yerinden "Sol, re, la, mi" demiş.

"Bravo!" demiş İşçi Karınca. "Bildin! Sol, en kalın; mi de en ince tel. Ama kemanın o kadar büyük bir ses alanı var ki yetenekli ve çalışkan bir kemancının elinde çok daha ince sesler çıkarabilir."

Küçük böcekler şaşkınlıkla yerlerinden doğrulmuşlar. Çünkü İşçi Karınca, bunları söylerken o en ince sesleri veren yerlerde gezdiriyormuş yayını. Hepsini bir ağızdan duydukları sesler karşısında "Vay canınaaaa!" demişler.

"Şimdi size bir şey daha göstereceğim, asıl buna şaşıracaksınız." demiş İşçi Karınca ve gülümseyerek sormuş "Aranızda salyangoz var mı?"

Küçük böcekler şaşkınlıkla birbirlerine bakmışlar. Küçük kalabalık, biraz kenara çekilince başını kabuğundan dışarı uzatmış olan minicik bir salyangoz görmüşler.

"Gel bakalım!" demiş İşçi Karınca.

Minik salyangoz, yavaşça kayarak ilerlemiş İşçi Karınca'ya doğru. Kemanı salyangozun yanına getirerek "Bakın!" demiş İşçi Karınca, "Ne görüyorsunuz?"

Küçük böcekler, salyangozla kemanın ne ilgisi olabilir diye düşünürken İşçi Karınca heyecanla atılmış: "İşte! Arkadaşımız salyangozun kabuğunu görüyor musunuz?" Küçük böcekler hayatlarında ilk kez salyangoz görmüyorlardı elbette, birçoğu kabuğa bakmadı bile. Tam bu sırada, İşçi Karınca, üzerinde dört tane kulak bulunan o sapı göstermiş küçük böceklere. Sap üzerindeki kulakların kıvrımları, tıpkı salyangozun kabuğuna benziyordu. "Mükemmel değil mi? Şuna bakın, işte bu da kemanın salyangozu. Bu dört kulak, telleri akort etmek için... Her biri bir teli beşli aralıklara akort ediyor, yani telin doğru seste durmasını sağlıyor."

Küçük böcekler, bu güzel karşılaştırmadan çok etkilenmişler. O anda, kemanın ve aslında tüm çalgıların, doğanın içinde var olduğunu kavramışlar. Müzik de doğanın bir parçası değil miydi?

Minik böceklerin bu dersten aldıkları keyfe diyecek yoktu doğrusu. İşçi Karınca'yla ders çalışmak, onlar için macera dolu bir yolculuğa çıkmak gibiydi.

**Sanat ve Çocuk
MORPA KAMPÜS**

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarını cümle içerisinde kullanalım.

ezgi :

yay :

aksi :

reçine :

akort :

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen soruları parçaya göre yanıtlayalım.

1. İşçi Karınca'nın küçük böceklere tanıttığı kemanın özellikleri nelerdi?

.....

2. İşçi Karınca'nın yaylı çalgıları çalmak için kullandığı yaya Fransız böcekler ne diyor?

.....

3. Yayın üzerinde gerili duran at kılları, ne gibi bir işlemden geçtikten sonra kullanılmaya başlanır?

.....

4. Kemanın kaç tane telli vardır? Bunların en kalın ve en ince telli olanı hangi sesi çıkarıyormuş?

.....

5. Keman nasıl akort edilirmiş?

.....

ETKİNLİK 3

Aşağıdaki cümleleri, parçadaki oluş sıralarına göre düzenleyip uygun bir paragraf oluşturalım.

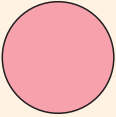
- 1) İşçi Karınca'yla ders çalışmak, böcekler için macera dolu bir yolculuğa çıkmak demektir.
- 2) Böcekler, İşçi Karınca'nın elindeki kemana heyecanla bakıyormuş. Koyu kahverengi cilası, kıvrımları, sapı, telleri, yayı...
- 3) İşçi Karınca, böcekler "Tüm yaylı çalgılar, değişik boylarda ve ağırlıklardaki yaylarla çalınır." demiş.
- 4) İşçi Karınca, kemanı çenesinin altına koyup çimen kokusu taşıyan rüzgâra karşı güzel bir ezgi çalmış.
- 5) İşçi Karınca, papatyalarla çevrili sınıfın ortasına gelip elindeki kemanı böcekler göstermiş.

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

ETKİNLİK 4

Aşağıdaki görselleri isimleri ile eşleştiriniz.

Keman

Gitar

Bağlama

Ud

ETKİNLİK 5

Yanda fotoğrafını gördüğünüz kişi, dünyanın en ünlü keman sanatçılarında biri olan **Suna Kan**'dır. Aşağıdaki boşluğa Suna Kan hakkında kısaca bilgi toplayıp yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

DİLBİLGİSİ 26

TÜRKÇEDEKİ EKLER

Tek başlarına anlamları olmayan ve cümle içinde sözcük olarak kullanılmayan; ancak sözcüğün sonuna gelerek anlam ve görev belirleyen ses parçacıklarına **ek** denir. Ekler, bazen bir hece şeklinde, bazen de yalnızca sessiz bir harf yığını biçiminde olabilirler.

Türkçemizde iki çeşit ek vardır:

A- ÇEKİM EKLERİ

Sözcüğün anlamını ve çeşidini değiştirmeyen; ancak cümledeki görevini belirlemeye yarayan eklerdir. Türkçemizde on bir tane çekim eki çeşidi vardır. Ancak biz, programımız gereği bunlardan yalnızca altı tanesini inceleyeceğiz:

1. Çoğul ekleri (-ler, -lar)

Örnek: Odunlar, çocuklar, kelebekler...

2. Durum ekleri (-i, -e, -de, -den)

Örnek: Masayı, masaya- masada, masadan...

3. Zaman ekleri (-di, -miş, -yor, -ecek, -r)

Örnek: Oturuyor, gelecek, koşmuş, oynar...

4. Olumsuzluk ekleri (-me, -ma)

Örnek: Gelmiyor, yürümemiş, koşmadı...

5. Tamlama ekleri (-ın, -in, -un, -ün, -ı, -i, -u, -ü)

Örnek: Şehrin yolu, okulun kapısı...

6. Kişi ekleri (-m, -n, -k, -niz, -ler)

Örnek: Gideceğim, oynadılar, geldik, geldin...

B- YAPIM EKLERİ

Sözcüğün bazen türünü, her zaman için de anlamını değiştiren eklerdir. Bu ekler, yeni kelimeler türetmeye yarar.

İsimden isim yapan yapım ekleri

Çiçek **-ci**: Çiçekçi

Odun **-lik**: Odunluk

Vatan **-daş**: Vatandaş

Ben **-cil**: Bencil

İsimden fiil yapan yapım ekleri

Baş **-la**: Başlamak

Yaş **-e(-a)**: Yaşamak

Su **-sa**: Susamak

Su **-la**: Sulamak

Sarı **-ar**: Sararmak

Fiilden isim yapan yapım ekleri

Sev **-gi**: Sevgi

Oku **-l**: Okul

Aç **-ık**: Açık

Kız **-gın**: Kızgın

Oku **-ma**: Okuma (Kitabı).....Olumsuzluk DEĞİL

Solu **-k**: Soluk

Böl **-en**: Bölen

Uç **-ak**: Uçak

Yaz **-ı**: YazıMevsim DEĞİL

ALİŞTIRMA 26

1. Aşağıdaki sözcüklerden sadece yapım eki alanların altlarını çizelim.

Kitapçılar

Kalemlik

Sepetler

Gözlükler

Arkadaşlık

Yazıcılık

Gezi

Salgın

Camcılar

Balıkçının

Sorular

Bahçeli

2. Aşağıdaki sözcükleri kök ve eklerine ayırarak eklerinin çeşitlerini yazalım.

Yazıcılıktan: Yaz (kök) -ı (yapım eki)
-cı (yapım eki) -lık (yapım eki) -tan (çekim eki)

Yarasaların:

Bakıyorum:

Güzellikler:

Sevgiler:

3. Aşağıdaki sözcüklerden hem yapım hem de çekim eki alanların altını çizelim.

Kapıcılar

İnatçı

Sporcular

dostluk

Kalemlik

gerici

işçimiz

ağaçlar

yazlık

denizler

gözlükten

konuda

TUHAF BİR DÜKKÂN

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) Kukla oyunu nedir? Daha önce hiç kukla oyunu izlediniz mi?
- 2) Karagöz ve Hacivat ile ilgili bir bilgiye sahip misiniz? Araştırıp sınıfta tartışınız.

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

zımpara:

.....

testere:

.....

atölye:

.....

kalıp:

.....

gönüllü olmak:

.....

BAK - YAP - OYNA

Yandaki görsel, bir parmak kuklası örneğidir. Buna benzer kuklalar yaparak öğretmeninizle birlikte kuklaların rol alacağı oyunlar kurgulayınız.

TUHAF BİR DÜKKÂN

Buraya ilk geldiğimde yaşadığım şaşkınlığı anlatamam! Ortada kocaman bir masa, etrafında tahta parçaları, zımparalar, testereler... Önce buranın bir marangozhane olduğunu sandım. Ama yanılmışım!

Marangozhanede ne arar bu kadar kumaş, iğne, iplik, makas... Belki de tuhaf bir terziye gelmiştim. Hayır, hayır... Bakıyorum etrafta çeşit çeşit çizimler, kağıtlar, kalemler var. Burada çalışan bir ressam mıydı yoksa? En sonunda, gözüm duvarda asılı oyuncak bebeklere ilişti. Belki de bir oyuncakçıdaydım...

Fakat hayır, belli ki yanıldım... Sanırım burası bir kukla atölyesi. Evet, evet, artık eminim... Annemin yakın arkadaşı Deniz abla burada çalışıyor. Ben de gelip ona yardım etmeyi çok seviyorum.

Bir gün birlikte kukla yapacağımızı söylediğinde çok heyecanlanmıştım. "Hadi, hemen başlayalım." diye atıldım. Ama Deniz abla, önce kuklanın nasıl bir öykü içinde yer alacağını bulmamız gerektiğini söyledi.

"Bazen kendime yeni bir öykü bulmak için arkadaşlarımı ve etrafımdaki hayvanları gözlemliyorum. Kitaplar okuyorum, yeni filmler izliyorum, masallar dinli-

yorum... Bütün bu öyküleri kuklalarla nasıl anlatacağımı düşünmek bana yardımcı oluyor." diye anlattı.

Birlikte bir öykü oluşturduktan sonra Deniz abla kukla çizimini yapmaya başladı. Birkaç denemeden sonra gerçek boyutlarında kocaman bir kukla çizdi. Ellerini, kollarını, bacaklarını ve başını kağıt üzerinde işaretlediğimiz yerlerden ayırdık.

Kukla için böyle kalıp çıkarılıyormuş. Bu kalıpları kullanarak tahtaların üzerine kuklanın parçalarını ayrı ayrı çizdik. Kuklanın başını yaparak işe başladık. Bence en zor yer burasıydı. Küçük bir bıçakla bol bol yontmak gerekli başı oluşturan parçayı. Çok fazla ayrıntı var. Ağız, burun, gözler, yanaklar.. Deniz abla, tıpkı bir heykeltıraş gibi saatlerce çalıştı. Daha sonra da eller ve ayaklara geçtik. Bu parçalar da çok küçük olduğu için biraz zorlandık.

Bütün parçalar hazır olduğunda küçük tellerle önce ayakları birleştirdik, sonra da kolları. En sonunda da hepsini gövdeye bağladık. Eklemlerin rahatça hareket edip etmediğini kontrol ettik. Başını da bir kancayla gövdeye tutturduk mu tamam! Hepsi birleştğinde kuklayı boyamak için gönüllü oldum. Bu sırada Deniz abla da kuklanın giysilerini dikti.

Öğrendim ki kukla yapmak, kukla gösterisinin aslında çok önemli bir parçası. gösteri öncesinde uzun bir hazırlık çalışması var.

Boya kuruyup kuklayı giydirdikten sonra her parçasına birer ip bağladık. İpler kuklayı istediğimiz gibi hareket ettirmeyi sağlayacaktı. İplerin hepsini artı şeklindeki kocaman bir oynatım tahtasının uçlarına bağladık. Artık gösteriye hazırdık...

Kuklanın hangi parçasını hani ipin oynattığına dikkat ederek aynanın karşısında kuklayı oynatmaya başladık. Benim acemiliğim ise hemen kendini göstermişti. Kuklanın elini oynatmak yerine ayağını, ayağını oynatmak yerine başını oynatınca Deniz ablayla kendi halimize gülmekten kırıldık.

Daha sonra yavaş yavaş kuklayı doğru bir şekilde oynatmaya başladım. Sonra da kuklayı yürütmeye... Bu işi yaparken parmaklarınız çok hızlı çalışmalı, yoksa hareketler kesik kesik oluyor. Offf, parmaklarım çok yoruldu. Bu iş hiç de görüldüğü gibi kolay değilmiş!

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarını cümle içerisinde kullanalım.

zımpara :

testere :

atölye :

kalıp :

gönüllü olmak :

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen soruları parçaya göre yanıtlayalım.

1. Yazar, atölyeye ilk girdiğinde nasıl bir manzara ile karşılaşılıyor?

.....

2. Deniz abla, kukla yapmaya başlamadan önce ne yapılması gerektiğini söylüyor?

.....

3. Kuklalarla nasıl öykü anlatılacağını bulmak için Deniz abla ne gibi şeylerden faydalanıyor?

.....

4. Kuklanın başı nasıl yapılıyor?

.....

5. Yazar ve Deniz abla kuklayı hareket ettirmek için neler yaptılar?

.....

ETKİNLİK 3

Haydi hep birlikte bir kukla yapmak için aşağıdaki cümleleri oluş sırasına göre cümle numaralarını sıraya koyalım.

- 1) Ellerini, kollarını, bacaklarını ve başını kağıt üzerinde işaretlediğimiz yerlerden ayırdık.
- 2) Gerçek boyutlarda bir kukla çizdik.
- 3) Kuklayı boyadık.
- 4) Kuklanın elbiselerini giydirdik.
- 5) Kuklanın kalıbını çıkardıktan sonra başını, ellerini kollarını ve bacaklarını tahta üzerine çizip tahtayı kestik.
- 6) Başını yapmak için tahtayı bir heykeltıraş gibi oyduk.
- 7) Ellerini, kollarını ve bacaklarını yaptık.
- 8) Kuklanın hareket edebilmesi için her yerine teller bağladık.
- 9) Bu telleri de artı şeklindeki bir oynatım tahtasının uçlarına tutturduk.

ETKİNLİK 4

Karagöz ile Hacivat arasında geçen aşağıdaki diyalog, bazı bölümlerde eksik bırakılmıştır. Eksik bırakılan bu diyalogu tamamlayıp sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Mart ayının ortası... Kar yeni kalkmış. Ortalık ayaz, hava buz gibi... Karagöz nicedir işsiz. Kazağını, paltosunu eskiciye satmış. Yarı aç, yarı tok... Üstünde bir fanila ve bir mintan... Soğuk havada iş bulmak için gezerken, dişlerinin takırtısı Uludağ'dan duyuluyor. Karagöz, tam bu esnada Hacivat'la karşılaşır.

Hacivat: "Merhaba Karagöz'üm. Nasılsın, iyi misin?"

Karagöz: "İyi değilim Hacivat. Donuyorum."

Hacivat sağa sola bakınır. Bir evin bacası üstündeki leyleği görür. Parmağıyla leyleği işaret ederek: "Bak Karagöz'üm, leylekler gelmiş. Artık yaz geliyor."

Karagöz: "Hacivat! Manasız manasız konuşma, tepemin tasını attırma! Hem leylek gelmiş diyorsun, hem kaz geliyor diyorsun."

Hacivat: "Kaz demedim Karagöz'üm, yaz geliyor dedim."

Karagöz: "Kaz mı yazayım, ama ben yazı bilmem ki... Yaz demek kolay!"

Hacivat: "Dediklerimi yanlış anlıyorsun Karagöz'üm. Bak leylek nasıl da takırdıyor."

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 5

Yandaki görsel, Dünya Çocuk Klasikleri'nden olan "Pinokyo" adlı kitabın ana karakteridir. Pinokyo'nun maceralarını daha önce okudunuz mu veya çizgi filmini izlediniz mi? Okumadıysanız ya da izlemediyseniz Pinokyo'nun serüvenlerini araştırıp bu serüvenlerin biri ya da birkaçını özet olacak şekilde aşağıdaki boşluğa resmediniz.

ETKİNLİK 6

Aşağıdaki boşluğa bir kukla oyunu ile ilgili bir görsel bulup yapıştırınız.

ALİŞTIRMA 27

- Aşağıdaki sözcüklerden hangisi, sadece çekim eki almıştır?**
A) Yolumuzda B) Yolcular C) Yolculukta D) Yolluk
- Hangi sözcük, iki yapım eki birden almıştır?**
A) Görevimiz B) Tehlikeli C) Dünyaca D) Yurttaşlık
- Hangi sözcük yapım eki almamıştır?**
A) Tavan B) Birinci C) Şampiyonluk D) İzinsiz
- Aşağıdaki sözcüklerden hangisinde çekim eki vardır?**
A) Babaları C) Ormanlık C) Oduncu D) Büyüklük
- Hangi seçenekteki sözcük, çekim eki almıştır?**
A) Bilimsel B) Dikim C) Evden D) Bakım
- "Gözlükçülerin" sözcüğünün kök ve eklerinin doğru ayrılışı aşağıdakilerden hangisinde gösterilmiştir?**
A) Kök + Yapım eki + Çekim eki + Çekim eki
B) Kök + Yapım eki + Çekim eki
C) Kök + Yapım eki+ Yapım eki + Çekim eki + Çekim eki
D) Kök + Yapım eki+ Yapım eki + Çekim eki
- "Öğrencilerden" kelimesinin kök ve eklerinin doğru sıralanışı hangi seçenekte verilmiştir?**
A) Kök - yapım eki - yapım eki - hâl eki
B) Kök - yapım eki - çoğul eki - hâl eki
C) Kök - yapım eki - yapım eki - yapım eki
D) Kök - iyelik eki - çoğul eki - hâl eki
- İki kez yapım eki alan sözcük aşağıdakilerden hangisidir?**
A) Okullar B) Sevgisiz C) Çocukluk D) Gidiyordu
- Aşağıdaki sözcüklerin hangisinde çekim eki bulunur?**
A) Ağaçlar B) Ağaçlık C) Ağaçsız D) Ağaçlı

10. Aşağıdaki sözcüklerin hangisinde hem yapım hem de çekim eki vardır?

- A) Devrimci B) Yapıcılar C) İhtiyarlık D) Balıkçı

11. "-li, -lı" yapım eki, aşağıdaki sözcüklerin kaç tanesine eklenirse yeni sözcük türetilir?

"Lise-Ses-Bak-Güneş-Kuzey-Nokta"

- A) 2 B) 3 C) 4 D) 5

12. "Çekingen" sözcüğündeki yapım eki, aşağıdakilerden hangisinin sonuna getirilmez?

- A) Alın B) Sürün C) Kay D) Git

13. Aşağıdaki cümlelerde yer alan altı çizili sözcüklerden hangisinde hem yapım eki hem de çekim eki vardır?

- A) Bankaya bir dilekçe yazmıştım.
B) Hasta olunca hemen doktora gitmeliyiz.
C) Pastacıdan bir kilo baklava aldım.
D) Erken kalkmak için erken yatmalısın.

14. Hangi kelimedede birden çok yapım eki vardır?

- A) Buzlu B) Evliliğimiz C) Birlikte D) Topraksız

15. Aşağıdaki kelimelerden hangisi sırasıyla iki yapım eki, bir de çekim eki almıştır?

- A) Tatlıcılar B) Gözlüklerden C) Annemden D) Kitaplıklara

16. Aşağıdakilerden hangisi hem yapım hem de çekim eki almıştır?

- A) Yaralıyı B) Kalemlik C) Saygılı D) Çocukluk

17. "Balıkçıda" kelimesinin yapısıyla ilgili olarak aşağıdaki sıralamalardan hangisi doğrudur?

- A) Kök – çekim eki – hâl eki B) Kök – yapım eki – hâl eki
C) Kök – yapım eki – çoğul eki D) Kök – yapım eki – yapım eki

KISA FİLM YARIŞMASI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) Hiç sinemaya hiç gittiniz mi? Hangi tür filmlerden hoşlanırsınız?
- 2) Bir sinema filminin nasıl hazırlandığını hiç düşündünüz mü? Araştırıp sınıfta bu konuyu tartışınız.

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

kamera:

.....

rol:

.....

çekim:

.....

montaj:

.....

pürdikkat:

.....

EN SEVDİKLERİM

Yandaki tabloya sevdiğiniz ve hiç unutamadığınız üç filmin adını yazar mısınız? Bu filmleri unutamayışınızın sebebi sizce nedir?

KISA FİLM YARIŞMASI

Elif, Salih ve Yaren aynı sınıfta okuyan, aynı mahallede oturan üç eski arkadaşı. Yaşadıkları yerde yapılan kısa film yarışmasına katılmak istiyorlardı. Yaren, babasına yapacakları çalışmadan söz edince babası kamerasını kullanabileceklerini söyledi. Yaren film çekimi, Elif ve Salih de filmin konusuyla ilgili araştırma yaptı. Ertesi gün bir araya gelip çalışmaya başladılar.

Filmlerinde, okul arkadaşları ve öğretmenleri rol alacaktı. Her şeyi düşünmüştü üç sinemacı. Tam bir hafta süren çekimler sonunda uzun bir filmi oldu. Tabii yarışmaya böyle katılamazlardı. Çünkü bu, bir kısa film yarışmasıydı ve montaj ile müziklerde sıkıntıları vardı. Montaj ile ilgili işlerde bilgisayar öğretmeninden yardım aldılar. Filme uygun müziği ise müzik öğretmenlerinden bulup çalışmalarını tamamladılar.

Filmden bazı sahneler şöyleydi:

Kadir, yemeğini elini yıkamadan yemeye hazırlanırken Enes'in onu uyarması ve lavaboya göndermesi,

Ahmet'in teneffüse çıkarken peşine taktığı arkadaşları ile tren oluşu,

Teneffüste koşan ve çarpışıp yere düşen çocuklar,

Çokolatayı çöpe atıp kabuğunu yemeye çalışan Faruk'un durumu anlayınca yüzünün aldığı ifade,

Nöbetçi öğretmenin düşen çocuğu yerden kaldırıp kıyafetlerini silkelemesi...

Ve daha bunlara benzer öyle güzel görüntüler vardı ki...

Hazırladıkları filmi, yarışma için ilgili kuruma gönderdiler. Sonuçların açıklanacağı günü heyecanla beklediler. Sonunda ödül töreni için davet edildiler.

Tören başlamıştı. Törende, değişik dallarda pek çok ödül verildi. Yarenlerin çalışması, ödül almamıştı. Belli etmeseler de bu duruma çok üzölmüştüler. Kalkmaya hazırlanırken sunucunun şu konuşmasıyla tekrar yerlerine oturdular:

"Programımızın sonuna geliyoruz. Veda etmeden önce sizlere farklı, eğlenceli ve sizleri okul yıllarınıza götüreceğ komik bir film izleteceğiz. Bu film, kurulumuz tarafından 'en çocuksu film' ödölüne layık görölmüşdür. Alkışlıyoruz..."

Alkışlar arasında merakla beklerlerken film başladı. Evet, evet... Bu, onların filmiydi... Kendi filmlerini perdede görmeye başlayan çocukların yüzünde kocaman bir gülümseme belirmişti. Herkes pürdikkat filmi izliyordu. Film bittiğinde izleyicilerin alkış sesleri, en az dereceye giren filmler için yapılan alkış kadardı. Sahneye davet edilen küçük yönetmenleri gören seyircilerin coşkusu, o anda daha da artmıştı. Öğrencilerin her biri, aldıkları ödöllerle sahneye davet edilen annelerine, babalarına ve öğretmenlerine sarıldılar. Onlar, artık okulun üç küçük sinemacısıydı...

Mutlu Yayınları

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarını cümle içerisinde kullanalım.

kamera :

.....

rol :

.....

çekim :

.....

montaj :

.....

pürdikkat :

.....

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen soruları parçaya göre yanıtlayalım.

1. Kısa film yarışması için gereken kamerayı çocuklar kimden alıyorlar?

.....

.....

2. Çocukların filmlerinde kimler rol alacaktı?

.....

.....

3. Çocuklara filmin montajında kim yardım ediyor?

.....

.....

4. Yaren ve arkadaşları ödül töreninde neye üzülüyorlar?

.....

.....

5. Çocukların filmi, kurul tarafından nasıl bir ödüle layık görülüyor?

.....

.....

ETKİNLİK 3

Aşağıda bazı sinema terimleri ve bu terimlerle ilgili çeşitli açıklamalar yer almaktadır. Bu terimleri ilgili açıklamalarıyla eşleştirelim.

SENARYO ★

★ Karakterlerin davranışlarının, sözlerinin ve çoğu zaman kamera hareketlerinin belirtildiği, sahnelere ayrılmış, özel bir sayfa düzeninde yazılmış olan ve bir filmin temelini oluşturan metin.

FRAGMAN ★

★ Senaryo yazarına jenerikte verilen unvan.

DUBLÖR ★

★ Bir oyuncuya benzeyen veya benzetilen ve tehlikeli sahnelerde onun yerine rol alan kişi.

SENARİST ★

★ Herhangi bir filmin veya dizinin tanıtımını yapmak amacıyla oluşturulmuş kısa film. Genellikle tanıtılacak filmin ilgi çekici kısımlarından montaj yoluyla oluşturulmuş birkaç dakikalık bir filmidir.

ETKİNLİK 4

“Sinema – rol – oyuncu – film – ödül – dublör” gibi kelimeleri kullanarak kısa bir öykü yazalım.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 6

Aşağıdaki çizgi film afişlerini inceleyip seçtiğiniz bir afiş ve onun yansıttığı çizgi film hakkında bildiklerinizi anlatınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

DİLBİLGİSİ 28

YAPILARINA GÖRE SÖZCÜKLER

Dilimiz, sondan eklemeli bir dil olduğu için eklerle şekillenen bir özelliğe sahiptir. Bu bakımdan, dil yapımızın da kökler ve ekler üzerine kurulmuş olduğunu söyleyebiliriz. Sözcüklerimizin yapısal özelliklerini incelediğimizde ise onları üç farklı grupta toplayabileceğimizi görürüz:

1. BASİT SÖZCÜKLER

Yapım eki almamış veya birleşmemiş sözcükler basit sözcüklerdir. Yani kök halinde olan ya da yalnızca kök ve çekim eklerinden oluşan sözcüklerdir.

Dilimizde basit sözcükler, çoğunlukla bir veya iki hecelidirler. Zaman zaman üç veya daha fazla heceli olanları da görülür.

Örnek: Saç, gel, ayı, tepenin, ağaç, okudu, araba, masayı, pencere, kelebekler, geldim...

2. TÜREMİŞ SÖZCÜKLER

Kök halindeki sözcüklere yapım eki getirilerek oluşturulan sözcüklerdir. Türemiş sözcük, kökteki anlamı yansıtır. Yani, kök ile türemiş sözcük arasında anlam bakımından bağlantı vardır. Bu şekilde kurulmuş olan sözcükler yanlarına başka yapım ekleri veya çekim eki de alabilirler.

Örnek: Gözlük, gözlükçü, gözlükçülük, gözlükçüler, gözlüklerin, gözlüğü, uçaklar, silginin, oduncu, okulda, kareli, temizlikçi...

3. Bİ(R)LEŞİK SÖZCÜKLER

Ses düşmesi, ses türemesi, anlam kayması ya da sözcük türündeki değişiklik nedeniyle kalıplaşmış iki veya daha çok kelimedenden oluşan sözcüklerdir. Bileşik sözcükler her zaman için bitişik yazılmak zorunda DEĞİLDİR.

Örnek: Akciğer, açıkgöz, kadınbudu, rica etmek, dedikodu, cumartesi, hanımeli, imambayıldı, nişan almak, Nişantaşı, Gönendere, Yeşilköy, Erol, Atatürk, seyret, hisset, kaybet, kaybol vb.

*****NOT:** Bazı sözcükler sestelik özelliği gösterdiğinden tek başlarına kullanıldıklarında yapı bakımından birkaç gruba girebilirler. Bu nedenle sözcüğün cümle içindeki anlamı önemlidir.

Örnek: "YAZI" sözcüğünü ele alalım:

"Bu **yazı** güzel yazılmamış."

Yaz-ı: -ı Yapım Eki (**TÜREMİŞ YAPILI**)

"Bu **yazı** anneannemde geçireceğim."

Yaz-ı: Yaz mevsimi-n-i (-i hâl eki) (Çekim Eki) (**BASİT YAPILI**)

Örnek: "KAZI" sözcüğünü ele alalım:

"**Kazı** çalışmaları yeni başlamıştı."

Kaz-ı: -ı Yapım Eki (**TÜREMİŞ YAPILI**)

"Bu **kazı** çiftlikte beslemek gerekiyor."

Kaz-ı: Kaz hayvanı-n-ı (-i hâl eki) (Çekim Eki) (**BASİT YAPILI**)

ALİŞTIRMA 28

1. "Balığımız – uçağımız – yatağımız" sözcüklerinin yapısı, sırasıyla aşağıdakilerden hangisidir?
A) Türemiş – türemiş – türemiş
B) Basit – türemiş – basit
C) Basit – türemiş – türemiş
D) Türemiş – türemiş – basit
2. Hangi sözcük yapı bakımından farklıdır?
A) Delik
B) Kesik
C) Beşik
D) Eğik
3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bileşik bir kelime vardır?
A) Büyüklerimize karşı her zaman saygılı bir şekilde konuşmalıyız.
B) Toplumdaki başıbozuk kişiler, çevrelerini rahatsız ederler.
C) Okul, bizim ikinci yuvamızdır.
D) Karnesini henüz almamış.
4. Aşağıdaki cümlelerden hangisi tümüyle basit kelimelerden oluşmuştur?
A) Her akşam kitap okurum.
B) Annem elbiselik kumaş almış.
C) Nöbetçi öğrenci sizi arıyor.
D) Araba hızla duvara çarpmış.
5. Aşağıdaki kelime gruplarından her ikisi de türemiş olanı hangisidir?
A) Vergi – dağ
B) Meslektaş – camcı
C) Halk – şaka
D) Duygusuz – kağıtlar
6. "Şekerci – işçi – güllerden – kitaptan – karpuz – tuzluk" sözcüklerden kaç tanesi türemiş kelimedir?
A) 1
B) 2
C) 3
D) 4
7. "Okul kapısının önünde bekledik." cümlesindeki altı çizili sözcüğün yapısı bakımından benzeri, aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisinde vardır?
A) Yaz mevsiminde havalar çok sıcak olur.
B) Ağacın dalları arasında yuva bulduk.
C) Annem, bahçede kazları besliyor.
D) Kızgın taraftarlar maçta olay çıkardı.

8. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi basit yapıli bir sözcüktür?

- A) Yıkım işi hızlanmış.
B) Kuşlar havada uçuşuyor.
C) Yazı yazmak için çok çalıştı.
D) Çizgileri doğru çizmek önemlidir.

9. "Sevimli kedim, bugün çok yaramazlık yapıyor." cümlesinde kaç tane türemiş sözcük vardır?

- A) 2 B) 3 C) 4 D) 5

10. "Kalemi – Kiralık – Terlik – Günaydın" sözcüklerinin yapısı, sıra ile aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Basit – türemiş – türemiş – birleşik
B) Türemiş – türemiş – basit – birleşik
C) Basit – basit – basit – birleşik
D) Basit – türemiş – basit – basit

11. Aşağıdaki kelime çiftlerinden hangisi yapısı bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) Yaz – yazlık B) Bal – balık
C) Kitap – kitaplık D) Söz – sözlük

12. "Gezi zevkli geçebilir." cümlesindeki sözcüklerin yapısı, sırasıyla aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Türemiş – türemiş – basit B) Basit – türemiş – bileşik
C) Bileşik – basit – basit D) Türemiş – türemiş – bileşik

13. Aşağıdaki kelimelerden yapısı bakımından farklı olan hangisidir?

- A) Acı B) Davacı C) Kapıcı D) Yalancı

14. "Bugün grev yüzünden eve hapsoldük." cümlesinde **bileşik yapı** kaç sözcük yer almaktadır?
A) 1 B) 2 C) 3 D) 4
15. "Muhtarlık" sözcüğü, yapısı bakımından nasıl bir sözcüktür?
A) Basit B) Yalın C) Bileşik D) Türemiş
16. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi türemiş yapı bir sözcüktür?
A) Pencere B) Tarla C) Silgi D) Irmak
17. "Başkan - kuşku - gölge - Anadolu" sözcüklerinin yapılarını doğru olarak belirten seçenek, aşağıdakilerden hangisidir?
A) Basit - basit - basit - türemiş
B) Türemiş - basit - türemiş - bileşik
C) Türemiş - basit - basit - bileşik
D) Basit- türemiş - türemiş - bileşik
18. Hangisi bileşik yapı bir kelime **değildir**?
A) Biraz B) Kaptıkaçtı C) Cengizköy D) Kapkara
19. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "-li" yapım eki almış sözcük bulunmaktadır?
A) Kadın, balkondan halı silkelemeye kalkmış.
B) Çocuk yaylı yatağın üstünde neşeye zıplıyor.
C) Denizin kıyısındaki yalı yıktırılacakmış.
D) Bu olayın aslı, bir gün ortaya çıkacak.

SERBEST

23 NİSAN

Bir ilkbahar günü,
Çocukların gözleriyle
Uyanmaktır güne, 23 Nisan.

23 Nisan,
Sevgiyi, barışı koymaktır
Bütün kavgaların yerine,
Çocukların elleriyle.

Koşmaktır, 23 Nisan
Renk renk, ışıltılı
Aydınlık meydanlara
Ayaklarıyla çocukların.

Güneşin doğmasıdır,
Tomurcuğun çiçeğe uyanması
23 Nisan,
Bir kelebeğin özgürlüğe kanat çırpması.

Bütün şarkıları söylemektir 23 Nisan,
Bütün şarkılara katılmaktır
23 Nisan.

23 Nisan
Bütün çocuklarla gökyüzünü paylaşmaktır.

Bütün bayrakları selamlamaktır 23 Nisan,
Bütün halkları.

23 Nisan, Ata'nın güzel adını anmaktır
Bütün dillerde
Ve barışı dilemektir evrende.

Ayşen Dağlı

5. SINIF DİNLEME METİNLERİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) Sanat, bir toplum için neden önemlidir?
- 2) Hangi sanat dallarını kendinize yakın buluyorsunuz? Neden?
- 3) Bernard Shaw'a (Bernart Şav'a) ait "Sanat, uygarlığın imzasıdır." sözü ile anlatılmak istenen nedir?

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

uğurlamak :

.....

kusur bulmak :

.....

palet :

.....

yapıcı olmak :

.....

EŞLEŞTİRİNİZ:

Aşağıdaki sanat dalları ile bu sanat dallarıyla ilişkilendirilebilecek sözcükleri eşleştiriniz.

Sanat Dalları

- Resim •
- Heykel •
- Müzik •
- Tiyatro •
- Dans •
- Opera •
- Edebiyat •
- Film •

İlgili Sözcük

- Haldun Dormen
- Luciano Pavarotti
- Vals
- Fragman
- İpek Ongun
- Tarkan
- Özgürlük Anıtı (ABD)
- Tuval

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki soruları, dinlediğiniz metne göre cevaplandırınız.

1. Usta ressam, öğrencisine neyi anlatmak istemiştir?

.....
.....

2. Dinlediğiniz parçaya göre, öğrencinin yaptığı resimlere eleştiri yapan kişilerin ortak özellikleri nelerdir?

.....
.....

3. Size göre bir sanat eserini eleştirmek doğru mudur? Neden?

.....
.....

ETKİNLİK 2

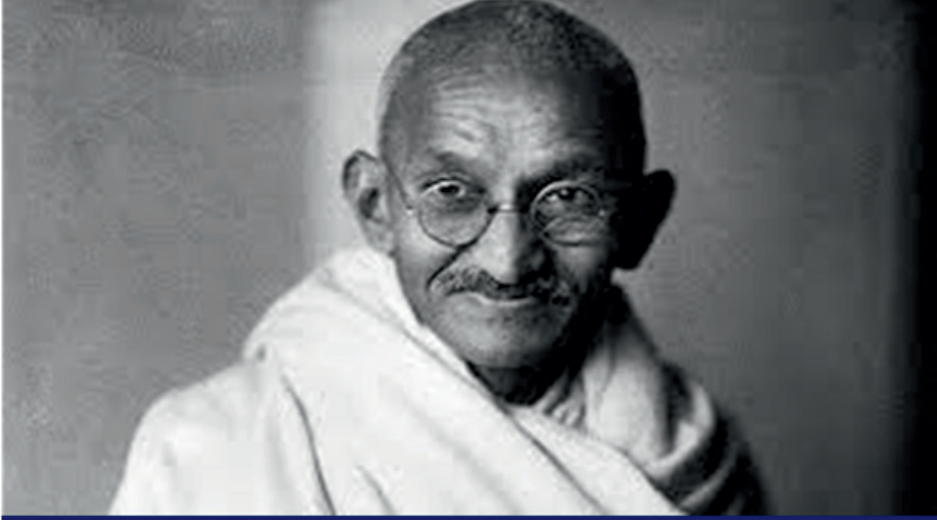
Çevrenizde eleştirebileceğiniz üç konu belirleyip bu konuları neden eleştirdiğinizi gerekçeleriyle birlikte aşağıdaki tabloya yazınız.

1. Eleştirim
Eleştirimin Sebebi

2. Eleştirim	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
Eleştirimin Sebebi	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
3. Eleştirim	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
Eleştirimin Sebebi	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

ETKİNLİK 3

Aşağıdaki görselde Mahatma Gandhi'nin sözleri yer almaktadır. Sınıfınızla birlikte bu sözleri dinlediğiniz parçayla bütünleştirerek yorumlayınız.

SÖYLEDİKLERİNİZE dikkat edin; düşüncelere dönüşür.
DÜŞÜNCELERİNİZE dikkat edin; duygularınıza dönüşür.
DUYGULARINIZA dikkat edin; davranışlarınıza dönüşür.
DAVRANIŞINIZA dikkat edin; alışkanlıklarınıza dönüşür.
ALIŞKANLIKLARINIZA dikkat edin; değerlerinize dönüşür.
DEĞERLERİNİZE dikkat edin; karakterinize dönüşür.
KARAKTERİNİZE dikkat edin; **KADERİNİZE** dönüşür.

M. GANDHI

6.

6. TEMA

BİLİM VE TEKNOLOJİ

BİLGİSAYARLI ŞAPKA

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) Bilim nedir? Kendi cümlelerinizle yorumlayınız.
- 2) "Bilimin işi, görüntülerin yerine gerçekleri, izlenimlerin yerine göstergeleri koymaktır." (*John Ruskin*) sözü, sizin için ne anlam ifade etmektedir? Sınıf arkadaşlarınızla tartışınız.

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

imal etmek:

.....

şerit:

.....

perişan:

.....

raf:

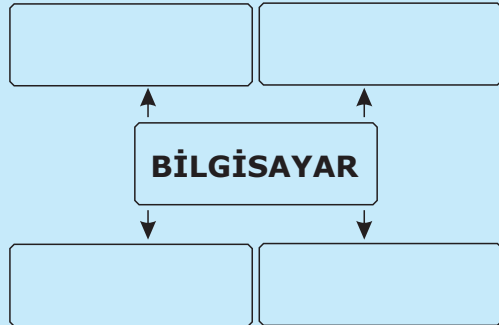
.....

hatır:

.....

ÇAĞRIŞIM SÖZCÜKLERİ

"BİLGİSAYAR" sözcüğü size neyi çağrıştırıyor? Çağrışım sözcüklerini yan tarafa yazınız.

BİLGİSAYARLI ŞAPKA

Süleyman Usta, ünlü bir şapka ustasıydı. Bir gün aklını, nedendir bilinmez, bilgisayarlara taktı.

Her türden, her boydan şapkalar yapan Süleyman Usta, günün birinde küçük bir bilgisayar edindi. Şapkaların çizimlerini bilgisayarda yapmaya başladı. Öyle güzel işler çıkardı ki hem zamanı hem de parası arttı.

Hatırlıyorum da Süleyman Usta ilk önce beni imal etti. Ben, küçük bir kızın başını süsleyen, sarı papatyaları andıran bir şapkayım. Beni gören mutlaka bana dokunmak ister. Süleyman Usta da o yüzden satmadan önce beni dükkânında gözlerden uzak bir rafa yerleştirmişti.

Benim özelliğim, yalnızca renklerimdeki temizlik ve parlaklık değildi. Usta, denemek için benim şeridimin altına küçük bir bilgisayar yerleştirmişti. Hazırlamış olduğu bu çalışma, onun ilk bilgisayarlı şapkasıydı. O yüzden benim adımla, "SÜLO-1" koymuştu. Adımı, şeridin üstüne işlemişti. Şeridin altında yer alan bu bilgisayar, o kadar küçüktü ki görenler onu bir gömlek düğmesi sanırdı.

Ben, uzun süre o rafta kaldım. Kimse beni orada görmüyordu. Bir gün, annesinin kucağında Arzu adında bir kız çocuğu geldi. Arzu; sarışın, yeşil gözlü ve güzel bir kızdı. Annesi onu kucağından indirmeden Süleyman Usta'ya: "Kızım için bir şapka arıyorum. Çocuk, sıcakta perişan oluyor." dedi. Süleyman Usta, "Ne yazık ki bu güzel kıza göre şapkam kalmadı. Ama isterseniz, bir-

kaç güne kadar ona güzel bir şapka yaparım.” derken beni küçük bir el, raftan kaldırdı. Ortaya doğru uzattı: “Anne bak, şapka!”

Arzu'nun sesini ilk kez o zaman işittim. Süleyman Usta şaşırıldı. “Ama o şapka satılık değil. Onu kendime yapmıştım.” dedi. Arzu'nun annesi Belgin Hanım şaşırıldı: “Nasıl yani, bunu siz mi giyeceksiniz?” diye sordu. Süleyman Usta kekeleydi. Aklının düşünme düzeni bozulmuştu. “Yoooo, şey... Yani kendime değil de onu denemek için yapmıştım. O, başka bir şapkadır...” deyiverdi.

Belgin Hanım'ın, “Bir şapka bir başa oturmuyacaksa rafta niye beklesin? Madem yaptınız, bunu bize satın.” sözleri üzerine Süleyman Usta ne diyeceğini bilemezken Arzu beni başına koymuştu bile... “Şapka benim. Şapkamı kimseye vermem!” dedi.

Usta da Belgin Hanım da güldüler. Süleyman Usta: “Mademki çok istiyorsunuz, küçük hanımın hatırına alın şapkayı. Yalnız ben ona bir isim vermiştim, onu alayım.” dedi. Beni aldı, şeridimin üzerine işlediği “SÜLO-1” adını defterine yazdı.

Süleyman Usta, beni Belgin Hanım'la kızına verirken çok üzülmüştü. Çünkü o, benimle deneyler yapmak istiyordu. Fakat benim yerime artık yeni SÜLO'lar üretmek zorundaydı. SÜLO-1, SÜLO-2, SÜLO-3 ve daha niceleri... Yeni SÜLO'larıyla kafasını kurcalayan birçok soruya yanıt arayacaktı: “Acaba şapkalar uzaktan kumandayla yönetilebilir miydi? Onlar uçabilir miydi? Onlara ne gibi görevler verebilirdi?”

**Hidayet Karakuş
(Düzenlenmiştir.)**

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarını cümle içerisinde kullanalım.

imal etmek :

şerit :

perişan :

raf :

hatır :

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen soruları parçaya göre yanıtlayalım.

1. Süleyman Usta'nın zamanını ve parasını artıran neydi?

.....
.....

2. Süleyman Usta, sarı papatyaları andıran şapkayı neden gözlerden uzak bir rafa koyuyor?

.....
.....

3. Arzu'nun istediği şapkanın özellikleri nelerdir?

.....
.....

4. Süleyman Usta'nın Arzu'nun beğendiği şapkayı satmak istememesinin nedeni nedir?

.....
.....

5. Bu metnin başlığını değiştirecek olsak ona vereceğiniz yeni başlık ne olurdu?

.....

ETKİNLİK 3

Aşağıdaki soruların cevaplarını altlarına yazınız.

1- "Ama o şapka satılık değil. Onu kendime yapmıştım." cümlesinde hangi sözcükler adların yerini tutmuştur?

.....
.....

2- "Her türden, her boydan şapkalar yapan Süleyman Usta, küçük bir bilgisayar edinmişti." cümlesinde sıfat olan sözcükleri yazınız.

.....
.....

3- "Bir şapka bir başa oturmayacaksa rafta niye beklesin?" cümlesinde altı çizili sözcükler ismin hangi halinde olduklarını sırasıyla yazınız.

.....
.....

4- "Bir gün annesinin kucağında, Arzu adında bir kız çocuğu geldi." cümlesinde eş sesli olan sözcüğü yazınız.

.....
.....

ETKİNLİK 4

Aşağıda "Bilim ve Teknoloji" konusunda sizlere bazı bilmeceler verilmiştir. Bilmecelerin cevaplarını, aşağıdaki şekillerin içindeki sözcüklerden bulunuz ve eşleştiriniz.

Bir ufacık kutu
İnsanı eder hapis.

TELEVİZYON

Bir beyaz çanak gibi tepsi,
İçinde dünyanın hepsi.

BİLGİSAYAR

Ödevleri buldurursun,
Üstelikte yazdırırsın.
Dersini yapar yerine
Sevdirir seni öğretmenine.

UYDU

Çeşit çeşit renkleri
Seyret onda filmleri

CEP TELEFONU

ETKİNLİK 5

Aşağıdaki boşluğa bilim ve teknoloji hakkında araştırıp bulduğunuz bir fıkrayı yazınız. Yazdığınız fıkrayı arkadaşlarınıza okuyup konusunun ne olduğunu sınıfta tartışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 6

Bir bilim insanı olsaydınız, dünyamız için ne icat etmek isterdiniz? Bu icadınızın adını ve amacını aşağıya yazıp resmini boşluğa çizin.

İcadım:

İcadımın Amacı:

.....

.....

.....

.....

.....

DİLBİLGİSİ 29

SÖZ DİZİMİ**CÜMLE VE CÜMLENİN ÖĞELERİ**

Cümle, sözcük veya sözcüklerden oluşan bir bütündür. Her sözcüğün cümle içinde bir görevi vardır. Sözcüklerin cümledeki görev adlarına ise **öge** denir. Bu nedenle bu konuyla ilgili sorularda hem "**cümlenin öğeleri**" hem de "**sözcüklerin cümledeki görevleri**" ifadesi kullanılabilir. Bizler, cümle içinde görev alabilecek üç tür ögeyi inceleyeceğiz. Bunlar:

1. **Yüklem** 2. **Özne** 3. **Tümleç**

*****NOT:** Yüklem ile özne, cümlenin en temel öğeleridir. Tümleçler ise cümlelerin yardımcı öğeleridir. Yani, her cümlede mutlaka yüklem ve özne bulunması gerekir, diyebiliriz. Bunlar arasında ise en önemli öge yüklemdir.

1- YÜKLEM

Yüklem, cümlenin temelidir. Öznenin yaptığı iş, oluş veya hareketi bildirir.

Örnek: Ali ile Kemal dün top oynadılar.

Yüklem

Meryem, dün meyveli bir pasta yaptı.

Yüklem

2- ÖZNE

Yüklemin bildirdiği iş, oluş veya hareketi yapan veya bu durumu yerine getiren varlığa **özne** denir.

*****NOT:** Özne, tek bir sözcük veya sözcük grubundan oluşabilir.

Örnek: Ali her gün araba ile okula gider.

Özne

Yüklem

Ali'nin çantası okulda kaybolmuş.

Özne

Yüklem

***NOT: Cümlede özneyi bulmak için yüklemde belirtilen fiili esas alarak yükleme "-an/-en kim" ya da "-an/-en ne" sorusu sorulur. Bu şekildeki soruların cevapları ise öznedir.

Örnek: Uçağa binen yolcular, beklemekten sıkıldılar.

Özne

Yüklem

Sıkılan kim?

***NOT: Cümlede özne açık bir şekilde belirtilmemişse, bu cümlede **gizli özne** var demektir. Bu da yüklem sonundaki kişi ekinden anlaşılır.

Örnek: Bu akşam televizyon izleyeceğiz. (**izle-y-ecek-iz**)

Yüklem

İzleyecek kim? Biz (Gizli özne)

***NOT: Özneler hiçbir zaman hâl eki **almazlar**.

Örnek: Ali sınava hazırlanıyor. (**Ali: ÖZNE**)

Ali'yi sınava hazırladık. (**Ali'yi: TÜMLEÇ**)

(**Biz: Gizli Özne**)

3. TÜMLEÇ

Cümlede özne ile yüklem dışında kalan sözcüklerin oluşturduğu ögelere **tümleç** denir. Tümleçler, cümlenin anlamını; yer, zaman, durum gibi çeşitli yönlerden belirten sözcük ya da sözcük gruplarıdır.

Örnek: Kerem yarışlara katıldı.

Özne

Tümleç

Yüklem

(**Katılan kim?**) (**Neye?**)

(**Ne yaptı?**)

ALİŞTİRMA 29

1. Aşağıdaki cümlelerin öğelerini bulup altlarına yazınız.

Ali ile Zeynep pikniğe gittiler.

Dün akşam teyzem bizi ziyaret etti.

Kardeşim, elindeki bardağı yere düşürdü.

Ayşe'yi dün akşam sinemada gördüm.

Uçak, hızla bulutların üstüne yükseldi.

Kayıkcı, küreklere asılıp bizi karşı kıyıya götürdü.

Sert esen rüzgar, evlerin damını uçurdu.

Alkım, dün akşam dolma yemiş.

Burak ile annesi, tatil için hazırlıklara başladılar.

Onat ile Ataman, top oynamayı çok seviyorlar.

Köpek, hırsız görünce onu kovaladı.

Karşıdan gelen araba, yanımızdan geçerken korna çaldı.

2. "Bir gün maden kuyusunda çalışıyordum." **cümlesinin öznesi, aşağıdakilerden hangisidir?**
- A) Ben
B) Bir gün
C) Maden kuyusunda
D) Benim
3. "Koyun güneyinde bir koruluk vardı." **cümlesinin öznesi ve yüklemi sırasıyla hangisidir?**
- A) Koyun - vardı
B) Güneyinde - vardı
C) Bir koruluk - vardı
D) O - vardı
4. "Aylardan beri yağın yağmur, nihayet dindi." **cümlesinin öznesi hangisidir?**
- A) Yağmur
B) Dindi
C) Aylardan beri yağın yağmur
D) Nihayet
5. "Okulun bahçesinde bir çocuk çamura düşmüştü." **cümlesindeki özne hangisidir?**
- A) Okulun bahçesinde
B) Bir çocuk
C) Çocuk
D) Çamura
6. "Ben, güzel bir resim yaptım." **cümlesinin tümleci hangisidir?**
- A) Güzel
B) Bir resim
C) Güzel bir
D) Güzel bir resim
7. "Ayşe, büyük sarı topunu sınıfa getirmiş." **cümlesinin yüklemi hangisidir?**
- A) Getirmiş
B) Sınıfa
C) Topunu
D) Büyük
8. "Şişman adam, bir sporcu gibi hızlı hızlı koşuyordu." **cümlesinde özne hangi kelimedir?**
- A) Adam
B) Sporcu
C) Bir sporcu gibi
D) Şişman adam

9. "Tarih, bir milletin varlığını inkâr edemez." cümlesinin öge dizilişi, hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

- A) Tümleç - özne - yüklem
B) Özne - yüklem
C) Tümleç - yüklem
D) Özne - tümleç - yüklem

10. "Büyük sözü dinleyen, yüce dağlar aşar." atasözünün öznesi hangisidir?

- A) Büyük sözü
B) Sözü dinleyen
C) Büyük sözü dinleyen
D) Yüce dağlar

11. "Kapının önündeki araba çalındı." cümlesinde tümleç hangisidir?

- A) Kapının önündeki
B) Araba
C) Çalındı
D) Bu cümlede tümleç yoktur.

12. "Bir güvercin, havuzun suyunu kana kana içiyordu." cümlesinde özne aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kana kana
B) Havuzun suyunu
C) Güvercin
D) Bir güvercin

13. "Fırtına, gece yarısından sonra şiddetini iyice artırmıştı." cümlesinde özne hangi kelimedir?

- A) Artırmıştı
B) Fırtına
C) Gece yarısından
D) İyice

14. "Denize düşen yılanı sarılır." cümlesinin tümleci, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Denize
B) Düşen
C) Yılanı
D) Sarılır

15. Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki öge dizilişi "tümleç-özne-yüklem" sıralamasındandır?

- A) Ayşe, dün akşam bize geldi.
B) Akşamleyin sokakta top oynadılar.
C) Manavdan Ahmet mandalina aldı.
D) Dün akşam teyzem geldi.

BİLİM VE TEKNOLOJİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) İnsanlık için bilimin faydaları nelerdir?
- 2) Bilim ve teknolojinin zararları da var mıdır? Sınıfta tartışınız.

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

ürpermek:

.....

irdelemek:

.....

kuşak:

.....

hizmet:

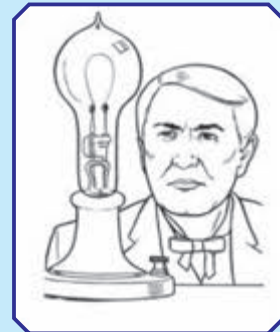
.....

yüceltmek:

.....

BAK – ARAŞTIR – ANLAT

Yandaki görselde Thomas Alva Edison görülmektedir. Thomas Alva Edison'un yaşam öyküsünü araştırıp arkadaşlarınızla paylaşınız

BİLİM VE TEKNOLOJİ

Her doğal olayda, insan ürpermiş,
Bütün dikkatini onlara vermiş,
Aylarca, yıllarca hep irdelemiş,
Bulduğu sonuçtan bilgi derlemiş.

Bilgiler, zamanla "Bilim" olmuşlar,
Bütün insanlığa ışık tutmuşlar.
Tüm kuşaklar kendilerinden bir şey katmışlar,
Uygarlığa sağlam temel atmışlar.

Teknoloji, ilmin hizmet aracı,
Zamandan kazanır, her kullanıcı.
Doğru kullananın, başının tacı,
Hedefe varmanın teknik ilacı.

Yeni kuşaklara tez öğretilim,
Bilgi çağındayız, bunu bilelim.
Aziz yurdumuzu hep yüceltelim,
Çağdaş uygarlığa tez erişelim.

Naim Yalnız

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarını cümle içerisinde kullanalım.

ürpermek :

irdelemek :

kuşak :

hizmet :

yüceltmek :

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen soruları parçaya göre yanıtlayalım.

1. İnsanoğlu bilgiyi nerden derlemiş?

.....

2. Şair, "Bütün insanlığa ışık tutmuşlar." sözüyle neyi anlatmak istiyor?

.....

3. Teknolojinin insanoğluna ne gibi faydaları varmış?

.....

4. Şair, yeni kuşaklara erken öğretmemiz gereken şeyin ne olduğunu söylüyor?

.....

5. Sizce "teknolojinin doğru kullanımı" ne demektir?

.....

ETKİNLİK 3

"BİLİM" ve "TEKNOLOJİ" kelimelerindeki her harfi, bir aracın, bir buluşun veya bir alanın adına ait ilk harf olarak örnekteki gibi bulup yazınız.

Bilgisayar.....

T.....

İletişim.....

E.....

L.....

K.....

İ.....

N.....

M.....

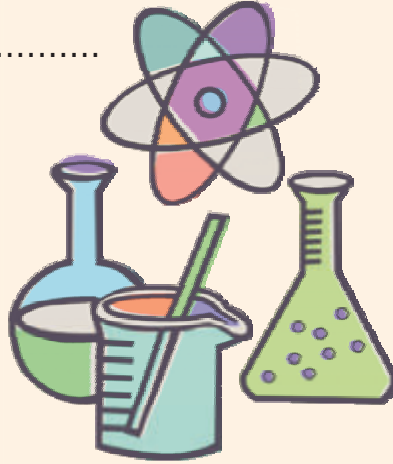
O.....

L.....

O.....

J.....

İ.....

ETKİNLİK 4

Bilim ve teknolojinin yarar ve zararlarını araştırıp bunlardan dörder tanesini aşağıdaki boşluklara yazınız.

Bilim ve teknolojinin yararlarıBilim ve teknolojinin zararları

1)

1)

2)

2)

3)

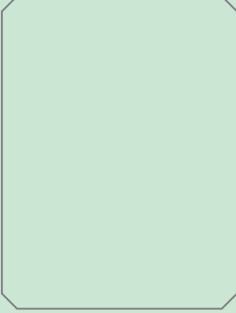
3)

4)

4)

ETKİNLİK 6

İnsanlığın gelişimi için büyük öneme sahip birçok bilim insanı vardır. Bu bilim insanların birkaçının ismi aşağıda verilmiştir. Bu kişilerin resimlerini bulup isimlerinin altlarına yapıştırınız. Daha sonra neler yaptıkları hakkında bilgi toplayıp aşağıdaki boşluklara kısaca yazınız.

Isaac Newton

.....

.....

.....

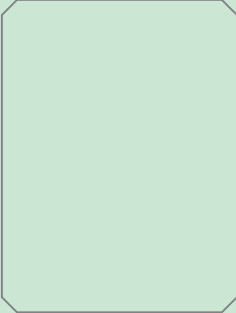
.....

.....

.....

.....

.....

Galileo Galilei

.....

.....

.....

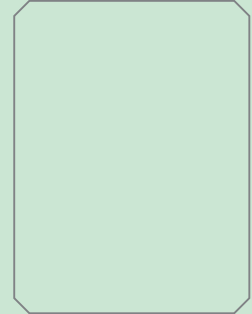
.....

.....

.....

.....

.....

Louis Pasteur

DİLBİLGİSİ 30

YAZIM KURALLARI**1- Özel isimlere gelen ekler:**

Özel isimlere gelen çekim ekleri kesme işareti ile ayrılır.

Örnek: Ahmet'e, Lefkoşa'da, Kıbrıs'ın...

*****NOT:** Özel isimlerin sonuna gelen (-li, -siz, -ci, -gil, -cik, -ler, -ce, -lik) ekleri ise birer yapım eki olduklarından kesme işareti ile ayrılmazlar. Bu eklerden sonra gelen ekler de özel isimlere bitişik yazılırlar. (Bu konu "isimler" konusunda işlenmişti.)

Örnek: Ayşelerin, Ayşeciklerin, Türkçe, Kıbrıslı, Müslümanlık...

2- Sayılara gelen eklerin yazımı:

Sayılarla gelen eklerin yazımında, sayının okunuşundaki son harfe göre bazı eklerde sertleşme olabilir.

Örnek: 1970'te, 5'ten, 13'ten...

3- Kısaltmalara gelen eklerin yazımı:

Kısaltmalarda, kısaltmanın son harfinin okunuşuna göre ek kullanılır.

Örnek: BRT'nin (doğru) BRT'nun (yanlış)
KKTC'yi (doğru) KKTC'ni (yanlış)

*****NOT:** Kurum ve kuruluş adlarına ait kısaltmalar büyük harflerle yapılır ve araya nokta konulmaz. Kısaltma içinde eğer küçük harf kullanılmışsa kısaltma sonuna nokta konulur.

Örnek: LTB (Lefkoşa Türk Belediyesi), TMK (Türk Maarif Koleji),
Prof. (Profesör), Dr. (Doktor).

4- "-de" eki ile "de" bağlacının yazımı:

İsmin hâl eki olan "-de" eki sözcüğe bitişik yazılırken, bağlaç olan "de" sözcükten ayrı yazılır.

***NOT: Sözcükten ayrı yazılan "de" bağlacı, cümleden çıkarıldığı zaman cümlelerin okunuşu bozulmaz. Ancak sözcük ile birlikte yazılan "-de" hâl eki cümleden çıkarıldığı zaman cümlelerin okunuşu genellikle bozulur.

Örnek: Ayşe'de kalmak zorundayım. (-de hâl eki)

Ayşe kalmak zorundayım. (Cümlelerin okunuşu bozuldu.)

Sen de bizimle gel. (de bağlacı)

Sen bizimle gel. (Cümlelerin anlamı bozulmadı.)

5- "-ki" eki ile "ki" bağlacının yazımı:

Bağlaç olarak kullanılan "ki" sözcüğü, diğer sözcüklerden ayrı yazılır. Görevi, anlamca ilgili cümleleri birbirine bağlamak olan bu sözcük, cümleden çıkarıldığı zaman cümlelerin okunuşu bozulmaz.

Örnek: Bize gel ki ders çalışalım.

Bize gel ders çalışalım. (Cümlelerin okunuşu bozulmadığı için bağlaç görevindedir ve ayrı yazılmalıdır.)

*** "-ki" ekinin bileşik olabileceği durumlar: (Detaylı bilgi ortaokulda verilecektir.)**

ALİŞTIRMA 30

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "-de, -da" nın yazımıyla ilgili bir yanlışlık yoktur?

- A) Ayşe'de bizimle birlikte gelmek istiyor.
- B) Bizim sınıfımızda boyandı.
- C) Kardeşim de okumayı öğrendi.
- D) Okul çantamı masam da unuttum.

2. Hangi cümlede "-de, -da" eki ayrı yazılmalıdır?

- A) Çocuk balosunda çok güzel eğlendik.
- B) Bu akşam sende bize katılmalısın.
- C) Gemide iki tane can simidi vardı.
- D) Bu kitapta güzel bir hikaye var.

3. Aşağıdaki cümlelerde yapılan yazım hatalarını düzelterek cümleyi yeniden yazalım.

- A) Bu Pazar bizde karpaza gidelim

- B) doktor ayşe hanım hastayı muayene etdikden sonra konuştu.

- C) bankdaki çocuk elindeki bardakı yere düşürdü.

- D) bize gelki birlikde sokaka çikalım.

- E) dün gece ki maç beraber'e tamamlandı.

NASIL BİLİM İNSANI OLUNUR?

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) Bilim insanlarının ne gibi özelliklere sahip olması gerekir?
- 2) "Bilimin gelişebilmesi için sabırlı olmak çok önemlidir." sözü ile ne anlatılmak istenmektedir? Sınıf arkadaşlarınızla tartışınız.

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

bilim insanı:

.....

muhabir:

.....

deneyim:

.....

bilimsel araştırma:

.....

deney:

.....

ÇAĞRIŞIM SÖZCÜKLERİ

"BİLİM İNSANI" denince aklınıza ilk anda hangi çağrışım sözcükleri gelmektedir. Bunları yan tarafa yazınız.

NASIL BİLİM İNSANI OLUNUR?

Bir bilim insanının tıp konusunda yeni ve çok önemli buluşları olmuştur. Bir gazetenin muhabiri, röportaj yaparken kendisine ortalama bir insandan nasıl olup da daha farklı ve üstün düşünen bir insan olduğunu sormuş.

Bilim insanı bu soruyu "İki yaşındayken annemle yaşadığım bir deneyim nedeniyle" diye yanıtlamış.

Bilim insanı, buzdolabından süt şişesini çıkarmaya çalışırken şişe, elinden kayıp yere düşmüş ve ortalık süt gölüne dönmüş.

Annesi mutfağa geldiğinde ona bağırarak, söylenmek ya da cezalandırmak yerine, "Robert (Rabirt), ne kadar güzel bir hata yaptın! Daha önce hiç bu kadar büyük bir süt gölü görmemiştim. Evet, olan olmuş... Şimdi birlikte burayı temizlemeden önce biraz yerdeki sütle oynamak ister misin?" demiş.

O da eğilip, yere dökülen sütle oynamış. Birkaç dakika sonra annesi:

"Robert, bu tür bir şey yaptığında, bunu senin temizlemen ve her şeyi eski hali-

ne getirmen gerektiğini biliyor musun? Bunu nasıl yapmak istersin?

Bir sünger mi kullanalım, bir havlu ya da bir bez mi? Hangisini istersin?” demiş. Robert, süngeri tercih etmiş ve birlikte yere dökülen sütü temizlemişler.

Daha sonra annesi, “Biliyor musun, burada yaşadığımız olay, senin iki minik elinle bir süt şişesini taşıyamayacağın gerçeğini ortaya koyuyor. Şimdi arka bahçeye çıkalım ve şişeyi suyla doldurup, senin dolu bir şişeyi düşürmeden taşımanı sağlayalım.” demiş.

Bunun üzerine küçük çocuk, şişeyi boğazından iki eliyle tutarsa, düşürmeden taşıyabileceğini öğrenmiş.

Ünlü bilim insanı, yaşamış olduğu bu deneyimden sonra, bir hata yaptığı zaman korkulmaması gerektiğini öğrenmiş. Yapılan hatanın, yeni şeyler öğrenmek için güzel bir fırsat olduğunu anlamış.

İşte bilimsel araştırmalardaki deneyler de bu temele dayanır zaten. Bir deney başarısız olsa bile, o deneyden çok değerli bilgiler elde edilebilir. Bütün anne ve babalar, çocuklarına, annesinin Robert’a davrandığı gibi davranmalar çok daha iyi olmaz mı, ne dersiniz çocuklar?

Stephen Glenin
Bilim ve Biz

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarını cümle içerisinde kullanalım.

bilim insanı :

muhabir :

deneyim :

bilimsel araştırma :

deney :

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen soruları parçaya göre yanıtlayalım.

1. Bu parça sizce nereden alınmıştır?

.....

2. Robert'in anısı neymiş?

.....

3. Süt şişesi yere döküldükten sonra annesinin Robert'a yaklaşımı nasıl olmuş?

.....

4. Annesi, etrafı temizledikten sonra Robert ile ne yapmış?

.....

5. Bilimsel araştırmalardaki temel neden neye dayanır?

.....

ETKİNLİK 3

Aşağıda okuduğunuz parçayla ilgili olarak verilen cümlelerin önüne doğru ise "D", yanlış ise "Y" harfi koyunuz.

..... Süt şişesi yere döküldükten sonra annesi Robert'a çok kızmış.

..... Robert, sütü temizlemek için havlu kullanmış.

..... Yere dökülen sütü, Robert ile annesi birlikte temizlemişler.

..... Robert, şişeyi boğazından iki eliyle tutup düşürmeden taşıyabileceğini öğrenmiş.

..... Robert hata yapmaktan artık korkuyormuş.

..... Her deney sonucunda mutlaka yeni bilgiler öğrenilir.

ETKİNLİK 4

Okuduğunuz metne farklı başlıklar bularak aşağıdaki kutulara yazalım.

.....

.....

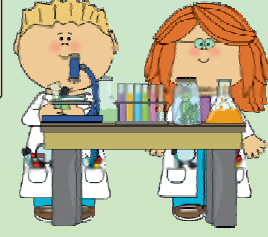
.....

ETKİNLİK 5

Aşağıda birçok kişisel özellik verilmiştir. Bu özellikleri inceleyip bilim insanlarında mutlaka olması gerekenleri kırmızıya boyayınız.

ELEŞTİRİYE AÇIK

ŞÜPHECİ

ACELECİ

ARAŞTIRMACI

BEZGİN

KARAMSAR

TARAFSIZ

MUTSUZ

SİNİRLİ

KARARSIZ

SABIRLI

MERAKLI

OTORİTER

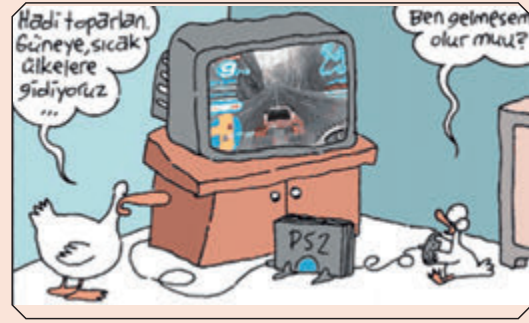
SORGULAYICI

GİRİŞİMCİ

GÖZLEMCİ

ETKİNLİK 6

Aşağıdaki karikatürler "bilim ve teknoloji" konusyla ilgilidir. Verilen bu karikatürleri arkadaşlarınızla inceleyip aslında ne anlatmak istediklerini tartışınız.

DİLBİLGİSİ 31

NOKTALAMA İŞARETLERİ**1) NOKTA**

a. Cümlelerin sonuna nokta konur.

Örnek: Ali bugün bize geldi.

b. Kısaltmalardan sonra nokta konur.

Örnek: Dr. Hasan dün akşam hastanede nöbetçiydi.

c. Gün, ay ve yıl gösteren tarihlerde kullanılır.

Örnek: 25. 05. 2009

d. "-inci, -ıncı" ekleri anlamında kullanılır.

Örnek: IV. Murat, 100. sayfa

e. Saat ve dakika sayılarını birbirinden ayırmak için kullanılır.

Örnek: Dersim, sabah saat 9.45'te başlıyor.

2) VİRGÜL

a. Cümlede eş görevli kelime veya kelime grupları arasına virgül konur.

Örnek: Özlem, Fatma ve Funda okulda oyun oynuyorlar.

b. Resmi yazılarda veya mektuplarda hitap kelimelerinden sonra virgül kullanılır.

Örnek: Sayın Başkan, Sevgili Murat,

c. Uzun cümlelerde özneyi ayırmak için kullanılır.

Örnek: Komşular, yeni gelen ev sahiplerine hoş geldin ziyareti yapmayı düşünüyorlar.

d. Sıfatları ve benzeri kelime türlerini ayırırlar.

Örnek: Çalışkan, terbiyeli, zeki insanlar topluma yararlı bireyler olurlar.

e. Aynı sıfatın tamamladığı isimleri ayırır.

Örnek: Bu ülkede verimli bahçeler, bağlar, tarlalar vardı.

f. İşaret sıfatı ile şahıs zamiri olan "o" kelimesini ayırmada kullanılır.

Örnek: O kalemi aldı. (İşaret sıfatı)
O, kalemi aldı. (Şahıs Zamiri)

3) İKİ NOKTA

a. Açıklanacak öğelerden önce kullanılır.

Örnek: KKTC'nin altı ilçesi: Girne, Güzelyurt, Lefke, İskele, Lefkoşa ve Gazimağusa'dır.

b. Bir yerden veya bir kimseden alınmış sözlerden önce konur.

Örnek: Atatürk diyor ki: "Yurtta barış dünyada barış."

c. Karşılıklı konuşmalarda birinin cevap vereceğini bildiren sözlerden sonra kullanılır.

Örnek: Aylin arkadaşına seslendi:
- Buraya gelir misin?

4) ÜNLEM İŞARETİ

a. Ünlem sayılan, ünlem anlamı taşıyan kelime, deyim veya cümlelerden sonra kullanılır.

Örnek: Vayyy! Ali sen misin?
Yaşasın Cumhuriyetimiz!

b. Komut halinde sert söylenen sözcük ve cümlelerden sonra kullanılır.

Örnek: Herkes önümde toplansın!
Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!

c. Şaşma, acıma, sevinç ve kızma gibi duyguları anlatan kelime veya cümlelerin sonuna konur.

Örnek: Ohhh, ne güzel bir hava!
Yazık! O kadar emek boşa gitti demek.

5) SORU İŞARETİ

a. Cümlelerin içinde soru kelimesi veya soru eki bulunuyorsa cümlelerin sonuna konur. Bu cümlelere "soru cümlesi" denir.

Örnek: Dün gece neredeydin?
Ali okula geldi mi?

6) ÜÇ NOKTA

a. Bir cümlelerin bitirilmediğini göstermede kullanılır.

Örnek: Yanınıza gelirim...

b. Örneklerin çokluğu nedeniyle söylenmeyip benzerlerini göstermede kullanılır.

Örnek: Çarşıdan ihtiyaçlar alınmıştı: süpürge, fırça, boya...
Bizim bahçemizde, patlıcan, biber, domates... yetişir.

7) KISA ÇİZGİ

a. Satır sonuna sığmayan sözcüklerin hecelerinin devamını göstermede kullanılır.

Örnek: Bu günlerde sıcaklar da artmıştı. Halbuki yaz tatilinin gelmesine daha vardı.

b. Birbiriyle ilişkili tarih, yer vb. kavramlar arasında kullanılır.

Örnek: Birinci Dünya Savaşı, 1914-1918 yılları arasında oldu.

c. Kelimeleri hecelerine ayırmak için kullanılır.

Örnek: Ka-la-ba-lık

d. Dilbilgisinde kökleri ve ekleri ayırt etmek için kullanılır.

Örnek: -i, -e, -de, -den (İsmin hal ekleri)

8) UZUN ÇİZGİ (KONUŞMA ÇİZGİSİ)

a. Yazıda, karşılıklı konuşmaların başına konur.

Örnek: - Kimse yok mu ?
- Yok.

9) KESME İŞARETİ

a. Özel isimlere getirilen çekim eklerini ayırmak için kullanılır.

Örnek: Tatilde, İzmir'den Antalya'ya uçtuk.

b. Kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için kesme işareti kullanılır.

Örnek: BRT'nin , KKTC'ye

c. Sayılara getirilen ekleri ayırt etmek için kullanılır.

Örnek: 1980'de, 2002'ye

d. Bir harf ya da ekten sonra gelen ekleri ayırmak için kesme işareti kullanılır.

Örnek: A'dan Z'ye her şeyi almışlar.

10) TIRNAK İŞARETİ

a. Bir başka kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözlerin başında ve sonunda tırnak işareti kullanılır.

Örnek: Atatürk'ün en güzel sözlerinden biri de "Sağlam kafa, sağlam vücutta bulunur." sözüdür.

b. Yazı içinde geçen eser isimleri tırnak içine alınır.

Örnek: Orhan Pamuk'un "Kar" adlı romanını yeni okudum.

c. Yazı içinde önemi vurgulanmak istenen kelimeler tırnak içine alınır.

Örnek: Akdeniz bölgesinde "makiler" çok önemlidir.

11) PARANTEZ (AYRAÇ)

a. Cümle içindeki açıklayıcı bilgiler parantez içinde yazılır.

Örnek: Sesli (ünlü) harflerin, her hecede bulunması gerekir.

b. Açıklama gereği duyulduğunda kullanılır.

Örnek: Türkiye'nin en çok nüfusa sahip kenti (13 milyon)
İstanbul'dur.

c. Kişilerin doğum ve ölüm tarihleri ile önemli olayların tarihleri parantez içine yazılır.

Örnek: Atatürk (1881-1938)
Kıbrıs Barış Harekatı (1974)

ALİŞTİRMA 31

1. Aşağıdaki cümlelerde parantez içine uygun noktalama işaretleri koyalım.

- A) Babası () Ali'ye () "Uçağa binmek ister misin ()" diye sordu ()
B) Yaşlı kadın tüm gücüyle bağırdı ()
() Yetişin, hırsız var ()
C) Atatürk der ki () () Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur () ()
D) Bakkaldan elma () armut () şeftali () aldım ()

2. Aşağıdaki cümlelerde parantez içerisine uygun noktalama işaretleri koyalım.

Geçen gün çok sevdiğim () fikirlerine her zaman saygı duyduğum bir dostum bana () () Sence sanat konusunda en güç davamız hangisidir () () diye bir soru sordu ()

3. "Büyük bir bahçe () ortasında köşk tarzında yapılmış bembeyaz bir ev () Sağ köşesinde her zaman oturduğum beyaz perdeli oda..." cümlesinde boş bırakılan yerlere uygun noktalama işaretleri koyalım.

SERBEST

Bir Babanın Günlüğünden...

10 Kasım Perşembe

Kardeşinin öğretmeni bizdeyken, sen onun yanında annene karşı saygısızlık ettin! Bu davranışını lütfen bir daha hiç, ama hiç tekrarlama Enrico (Enrico). Senin o sözün kalbime bir bıçak gibi şaplandığı ve anneni gözümün önüne getirdim.

Yıllar önce bir gece hastalanmıştın, annen yatağına eğilmiş nefes alışlarını izlerken içi kan ağlıyor ve seni kaybetmek korkusu ile dişleri birbirine çarpıyordu, onun aklını kaybetmesinden korkuyordum. Bütün bunları hatırladım ve sana kırıldım, Enrico. Annene karşı saygısızlık etmek ne demek! Annen bir saatlik acını önlemek için bir yıllık mutluluğunu feda eder, gerekirse senin için dilencilik yapar, senin hayatını kurtarabilmek için kendi hayatını verir!

Dinle beni Enrico ve aklına iyice şunu yerleştir: Farz et ki hayatta kötü günler görmek alınmış yazılmış. Bunların içinde en kötüsü, kuşkusuz anneni kaybedeceğin gün olacaktır. Büyüdüğün ve her türlü mücadeleye hazır, kuvvetli bir adam olduğun zaman dahî, onu arayacaksın Enrico. Bir an dahi olsa sesini duymak için çırpınacak ve kimsesiz, teselliye susamış küçücük bir çocuk gibi ağlayarak sığınacağın kolların sana doğru açılmasını isteyeceksin.

Sana hayat vermiş olan annen için ağzından kötü sözler yerine onun kutsallığını öven sözler çıksın. Eğer günün birinde böyle kötü bir söz ağzından kaçarsa sana bu konuda destek olabilecek kimseyi yanında bulamayacaksın. Bu yüzden annene karşı davranışlarında ve konuşmalarında oldukça sevecen olmanı tavsiye ederim.

BABAN
Çocuk Kalbi
(Edmondo de Amicis)

5. SINIF DİNLEME METİNLERİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) "Bilim" ve "Teknoloji" arasında nasıl bir ilişki söz konusudur?
- 2) Bilim ve teknoloji, insanlığa neler kazandırmıştır?
- 3) Bilim insanı olmak ister miydiniz? Neden?

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

moleküler biyoloji :

.....

doçent :

.....

hücre :

.....

DNA :

.....

kimya :

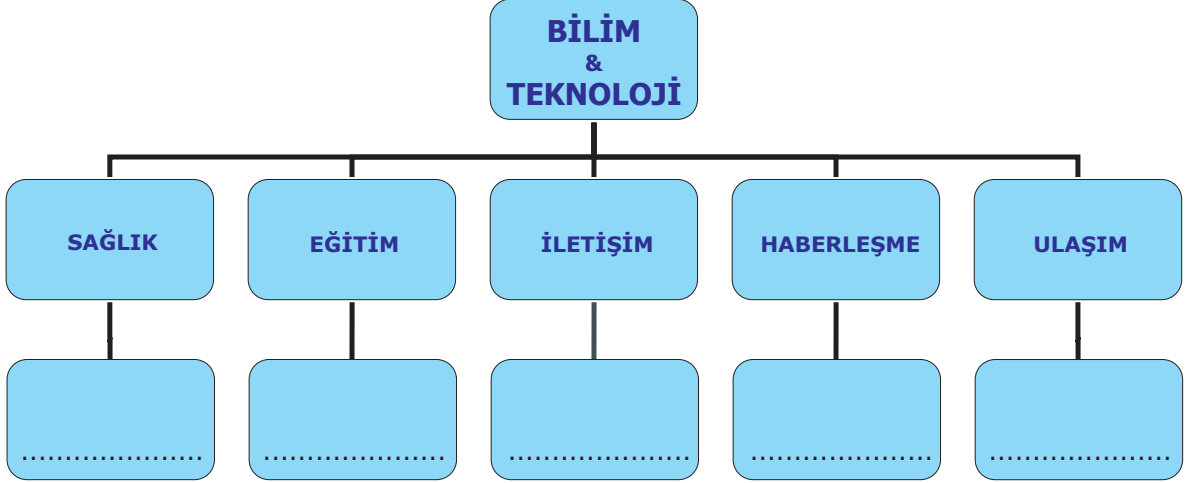
.....

yankı uyandırmak :

.....

ÇAĞRIŞIM SÖZCÜKLERİ:

Aşağıdaki tabloda, boş bırakılan yerlere, bilim ve teknoloji sayesinde gelişen alanlara ait teknolojik ürünlerden örnekler veriniz.

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki soruları, dinlediğiniz metne göre cevaplandırınız.

1. Bu yazı ne tür bir kaynaktan alınmış olabilir?

.....
.....

2. Dinlediğiniz parçada adı geçen Aziz Sançar'a ait beş özellik söyleyiniz.

.....
.....

3. Bu parçaya bir başlık öneriniz.

.....
.....

ETKİNLİK 2

İnternette araştırma yaparak sağlık ya da eğitim alanında Nobel Ödülü'nü kazanmış üç farklı bilim insanı bulun. Daha sonra seçtiğiniz biri hakkında sınıfınıza bilgi veriniz.

7.

7. TEMA

HAYALLERİM

ÇÖP TENEKESİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) Gazete, dergi, kitap vb. okur musunuz? Son okuduklarınızdan örnekler verebilir misiniz?
- 2) Kitap, gazete ve dergi gibi yayınların yerini çeşitli teknolojik araçların alması konusunda ne düşünüyorsunuz?

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

sektör:

.....

veresiye:

.....

fasikül:

.....

çizgi roman:

.....

göz atmak:

.....

BAK - ANLAT

Yandaki resimleri inceleyip gördüklerimizi sınıf arkadaşlarımıza anlatalım. İki resim arasındaki farklılıkları tartışalım.

ÇÖP TENEKESİ

Ben, 1980’li yılların çocuğuyum. Çizgi roman ve çocuk dergisi okumak bizim kuşağın en büyük eğlencelerindendi. Çünkü bizim, gün boyu açık olan televizyonumuz, internetimiz, “x box”umuz, “play station”ımız, tabletimiz, bilgisayarımız, cep telefonumuz, MP 3, 4, 5’imiz yoktu.

Harçlığımızı harcayabilecek fazla seçeneğimiz olmazdı bizim. O yıllarda bırakın alışveriş merkezini, süpermarket bile yoktu. Bu tür şeylerin sadece Avrupa’da olduğunu duyardık. Bu sektörde hizmet verenler, sadece veresiye defterli bakkallardı. Sakızlardan çıkan uçak, araba ve futbolcu kartları, gazoz kapakları, ellerimizle yaptığımız tel arabalar ve buna benzer oyuncaklarla vakit geçirirdik.

Diğer bir eğlencemiz ise çizgi roman okumaktı. Özellikle de Teksas, Tommiks, Zagor, Mandrake, Süpermen, Örümcek Adam, Yüzbaşı Volkan, Kara Murat vb. yayınlar, en popüler olanlardı. Fakat büyükler, bu tür yayınları okumamızı pek hoş karşılanmazlardı. Onlara göre bu çizgi romanlar, çok vaktimizi alıp ders çalışmamıza engel olurmuş. Haksız da sayılmazlardı aslında. Bu kitaplara kendini fazla kaptırıp derslerini aksatan birçok arkadaşımız olmuştu. Bu yüzden ben doyasıya çizgi roman okuyamadım. Bunun özlemi, inanın ki hep içimde kaldı. Kırk yaşımdan sonra alıp okuduklarım da o tadı hiçbir zaman vermedi.

Bir de çocuk dergileri vardı. Aileler bunlara daha sıcak bakarlardı. Bunlar haftada bir çıkan, içinde dört beş ayrı çizgi roman, hikâye, röportaj, fıkra, eğlenceli bulmaca olan ve bazen de gazetelerle birlikte çıkan dergilerdi. Keşke bugün de olsalar...

Genellikle pazartesi günü çıkardı bu dergilerin yeni sayıları. Sabah erkenden gider, bitmeden alırdım. Bir solukta okur, daha sonra da onları kitaplığımda biriktirirdim. Ayrıca orta sayfalarında ansiklopedi fasikülleri olurdu. Bu fasikülleri biriktirir, daha sonra onlara cilt yaptırırdık.

Gazete karıştırmak, dergi okumak bir zaman sonra bende bir alışkanlığa dönüştü. Bulduğum her gazeteyi ve dergiyi mutlaka okumak, en azından bir göz atmak, resimlerine bakmak isterdim.

Köyde ne zaman yerde bir kağıt parçası bulsam elime alıp bakardım. O an okuyamayacaksam cebime koyup daha sonra okumaya bırakırdım.

Bir gün benim yerden kağıt topladığımı gören arkadaşlarımdan biri, onları cebime tıktırdığımı fark etmiş ve bana bir isim takmıştı: "ÇÖP TENEKESİ"

Aradan yıllar geçti. Artık hepimiz büyüdük. Takılan takma isimler, isim takana duyulan kızgınlıklar hepsi unutuldu. Fakat ben, bu "çöp tenekesi" adını her geçen gün daha çok sevdim, daha çok benimsedim.

Keşke çöp tenekeleri artsa, herkes çöp tenekesi olsa... İnsanlar okumayı daha çok sevse... Okumak için yerdeki gazeteleri bile toplasalar. Gazeteler, dergiler, kitaplar herkes tarafından okunsa, binlerce, milyonlarca basılsa... Ülkemiz ne kadar yaşanır bir yer olurdu? Öyle değil mi?

ALİ TUTKUN
GERÇEK HİKAYELER

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarını cümle içerisinde kullanalım.

sektör :

veresiye :

fasikül :

çizgi roman :

göz atmak :

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen soruları parçaya göre yanıtlayalım.

1. Eskiden çocuklar hangi oyuncaklarla oynarlarmış?

.....

2. Anne ve babalar, çocuklarının çizgi roman okumasına neden pek izin vermiyorlarmış?

.....

3. Eski çocuk dergilerinin özellikleri nelermiş?

.....

4. Yazara arkadaşları neden "Çöp Tenekesi" adını takmışlar?

.....

5. Yazar, "Keşke çöp tenekeleri artsa, herkes çöp tenekesi olsa..." sözleri ile ne anlatmak istiyor?

.....

ETKİNLİK 3

Okuduğunuz parçayla ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerin doğru ise önüne "D", yanlış ise "Y" harfi koyunuz.

..... Eskiden çocukların en büyük eğlencesi, play station ve tabletlerdi.

..... Yazar, küçükken doyasıya çizgi roman okurdu.

..... Yazarın en büyük alışkanlığı, bulduğu her kağıt parçasını saklayıp okumaktı.

..... Aileler eskiden çocuklarının çizgi roman okumasını çok isterlerdi.

..... Yazar, ansiklopedi fasiküllerini biriktirip sonra da onlara cilt yaptırırdı.

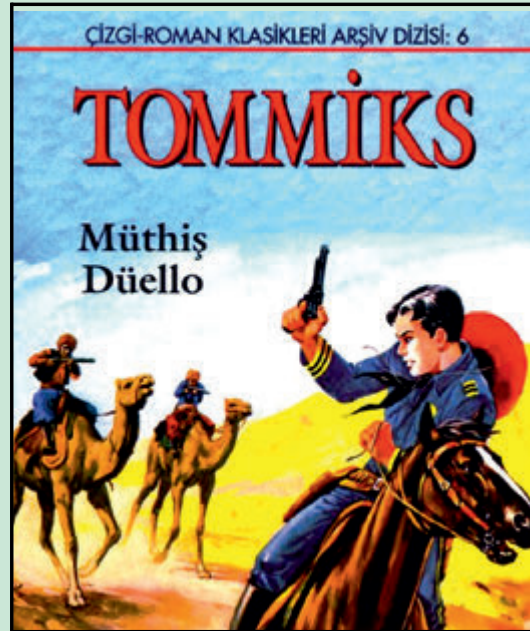
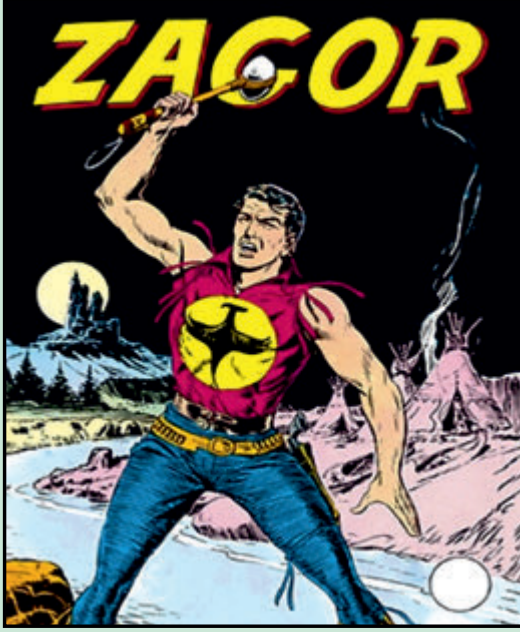
ETKİNLİK 4

Aşağıda boş bırakılan yerlere kendi çizgi romanınızı oluşturup sınıfça düzenleyeceğiniz çizgi roman yarışmasına katılıңыз.

1	2
3	4
5	6

ETKİNLİK 7

Eski çizgi romanlardan bazılarının kapaklarını aşağıda görüyorsunuz. Bu çizgi romanların konularıyla ilgili aile büyüklerinizden bilgi alıp arkadaşlarınızla paylaşınız.

ALİŞTİRMA 32

NOKTALAMA İŞARETLERİ ALIŞTIRMALARI

1. Atatürk diyor ki () "Hayatta en hakiki yol gösterici bilimdir." **cümle-
sindeki () yere hangi noktalama işareti konulmalıdır?**
A) Nokta B) Virgül C) İki nokta D) Ünlem
2. "Elimde güzel bir meşe sopası () çimenlerin arasında güle oynaya
yürüyordum () Arkadan bir ses ()
-Merhaba Hasan Bey, nereye böyle ()"
**Yukarıdaki parantezlerin içine aşağıdaki noktalama işaretle-
rinden hangisinin getirilmesi uygun olmaz?**
A) Virgül (,) B) Nokta (.)
C) Konuşma çizgisi (-) D) Soru işareti (?)
3. "Aman Allah'ım () Güneş altında pırıl pırıl parlayan kocaman bir balık
() oltanın ucunda çirpiniyor duruyordu ()"
**Yukarıdaki parantezlerin içine sırasıyla hangi noktalama
işaretleri gelmelidir?**
A) (?) (,) (...) B) (!) (,) (.) C) (!) (,) (;) D) (.) (,) (!)
4. "Anlamlarına göre kelime çeşitleri şunlardır ()" **cümlesinin sonuna
hangi noktalama işareti getirilmelidir?**
A) Soru işareti B) Ünlem işareti C) İki nokta D) Üç nokta
5. "Kesme işareti, kişi adlarından sonra konur. Gerektiğinde, bütün özel
isimlerden sonra da konabilir." **Bu kurula göre aşağıdaki cümleler-
den hangisinde bir yazım yanlışlığı yapılmış olabilir?**
A) Bahar'ı okula yazdırdık. B) Bahar'da bu kitap var.
C) Bahar'ı görmeden yaz geldi. D) Ali'nin kalemimi kaybettim.
6. "Bütün gün zavallı kız kardeşini arayıp durdu." **cümlesinde virgül
hangi kelimedden sonra gelirse kardeşini arayanın bir kız olduğu
anlaşılır?**
A) Kız B) Gün C) Kardeşini D) Zavallı

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin sonuna soru işareti koymak **yanlış olur?**

- A) Gelip gelmediğini bilmiyorum
- B) Bu işin yanlışlığı size söylenmedi mi
- C) Bugün hangi derse çalışacaksın
- D) Yarın kiminle konuşacaksın

8. Atalarımız: () Ayağını () yorganına göre uzat. () demişler.
cümlesinde () içine hangi noktalama işaretleri gelmelidir?

- A) (:) (!) (?)
- B) (") (,) (")
- C) (-) (:) (.)
- D) (!) (,) (!)

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin sonuna nokta koymak uygun **değildir?**

- A) Ne zaman döneceğini bana söylemedi
- B) Bana yalan mı söyledi yani
- C) Beni, uykudan kim kaldırdı
- D) Tatile ne zaman ve kimle çıkacaksın

10. "Sağlıklı adamı tanımak çok kolaydır; o, herkese gülümser. Ben hasta değilim, der gibi tatlı konuşur."

Yukarıdaki cümlelerde hangi sözcükler tırnak içine alınabilir?

- A) Ben hasta değilim
- B) O, herkese gülümser
- C) Sağlıklı bir adamı
- D) Tatlı konuşur

11. Karşılaştığım ilk kişiye sordum:

Burada otel var mı?

Evet.

Nerede?

Yukarıdaki yazının kaç yerine konuşma çizgisi (uzun çizgi) konmalıdır?

- A) 1
- B) 2
- C) 3
- D) 4

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ünlem işareti kullanılmalıdır?

- A) Bugün sınavda çok heyecanlandın mı ()
- B) En çok hangi kitaptan hoşlanırsın ()
- C) Eyvah, derse geç kaldım ()
- D) Ahmet, ödevlerini düzenli yapardı ()

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru işareti kullanılamaz?

- A) Bu kitabı kim aldı ()
- B) Öğretmen, babamın adını sordu ()
- C) Matematik sınavından kaç aldın ()
- D) Bu resmi kim yaptı ()

14. "Babam, bu sene işimiz zor dedi." cümlesinde hangi bölüm tırnak içine alınabilir?

- A) Babam
- B) Bu sene
- C) Bu sene işimiz zor
- D) Dedi

15. "Mehmet, bu soruya şöyle cevap verdi " cümlesinin sonuna hangi noktalama işareti konulmalıdır?

- A) Ünlem işareti
- B) Soru işareti
- C) İki nokta
- D) Nokta

16. Hangi cümlede tırnak işareti doğru kullanılmıştır?

- A) Artık "bu evde oturamaz" oldu.
- B) Eyvah "bu da mı gelecekti başıma!"
- C) Baba "yollar kar yağdığı" için mi kapalı ?
- D) Bana, "Yarın gel de görüşelim." dedi.

17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin sonuna nokta konulmalıdır?

- A) Onlar size de mi geldi
- B) Güzel mi güzel bir ev aldılar
- C) Acaba hangi yoldan gittiler
- D) Bana da dondurma alır mısın

18. Aşağıdaki cümlelerden hangisi hem yazım, hem de noktalama yönünden hatasızdır?

- A) Girne, KKTC'nin en güzel şehirlerinden biridir.
- B) Girne KKTC'nin en güzel şehirlerinden biridir?
- C) Girne, KKTC'nin en güzel şehirlerinden biridir!
- D) Girne, KKTC'nin En Güzel Şehirlerinden biridir.

SERBEST

BİR GEMİ YANAŞTI SAMSUN'A

Bir gemi yanaştı Samsun'a sabaha karşı,
Selam durdu kayığı, çaparası, takası,
Selam durdu tayfası.

Bir duman tüterdi bu geminin
Bacasından, bir duman.
Bir duman değil bu!
Memleketin uçup giden kaygılarıydı.

Samsun limanına bu gemiden atılan
Demir değil
Sarılan ana yurda
Kemal Paşa'nın kollarıydı.

Selam vererek Anadolu çocuklarına,
Çıkarken yüce komutan,
Karadeniz'in halini bir görmeliydi.

Kalkıp ayağa ardı sıra baktı dalgalar,
Kalktı takalar.
İzin verseydi Kemal Paşa,
Ardından gürleyip giderlerdi,
Erzurum'a kadar.

Cahit KÜLEBİ

HAYALLER EN GÜZEL İLAÇLARDIR**HAZIRLIK ÇALIŞMALARI**

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) Hayal kurmayı sever misiniz? Sizce hayal kurmayan insan var mıdır? Neden?
- 2) En büyük hayaliniz nedir? Sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

taburcu olmak:

.....

kurgulamak:

.....

hayal:

.....

manzara:

.....

tedavi:

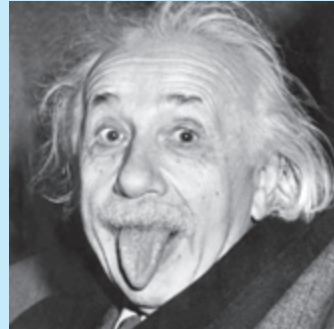
.....

BAK - ANLAT

"Mantık sizi A noktasından B noktasına götür. Hayal gücü ise her yere..."

(Albert Einstein)

Yukarıdaki sözün ne anlama geldiğini sınıf arkadaşlarımızla tartışalım.

HAYALLER EN GÜZEL İLAÇLARDIR

İki hasta adam, aynı hastane odasında kalıyorlarmış. Hastalardan birine, akciğerlerindeki sıvının akması için öğleden sonraları bir saatliğine dik durmasına izin verilmişti. Onun yatağı, odadaki tek pencerenin yanındaymış. Diğer hasta ise tüm gününü yatağında uzanarak geçirmek zorundaymış.

Hastalar, yattıkları yataklarında birbirleriyle saatlerce konuşurlarmış; eşlerinden, ailelerinden, askerlik anılarından, gittikleri tatil yerlerinden...

Pencerenin yanındaki hasta, her öğleden sonra yatağında doğrulup zamanını, pencerenin dışında gördüğü her şeyi oda arkadaşına anlatarak geçiriyormuş. Diğer yataktaki adam ise bir saatlik bu dilimde, arkadaşının anlatımı sayesinde dış dünyadaki tüm yaşamı hayal ederek kafasında canlandırıyormuş.

Akciğer hastası adamın anlattıklarına göre pencere, güzel bir gölün yanındaki parka bakıyormuş. Gölde çocuklar oyuncak gemilerini yüzdürürken ördekler ve kuğular da suyun üzerinde oynuyormuş. Gençler ise her renkten çiçeklerin arasında kol kola yürüyorlarmış.

İki hafta sonra, gördüğü tedavi sonucunda akciğer hastası olan adam iyileşmiş ve hastaneden taburcu olmuştu. Arkadaşının taburcu olmasıyla manzaralı yatağı gözüne kestiren diğer hasta, onun boşalttığı yatağa geçmek istediğini hemen hastane idaresine iletmiş. Amacı, arkadaşının anlatmış olduğu o güzel göl kenarını ve manzarayı izlemek, hayalini kurduğu dış dünyayı canlı canlı izlemekmiş. Hastane idaresi, hasta adamın bu isteğini kırmamış ve onu iki gün içinde pencere yanındaki yatağa geçirmiş.

Pencere yanındaki yatağa geçen hasta, yavaşça ve acı çekerek dışarıdaki gerçek dünyaya bakmak için dirseğiyle kendini destekleyerek doğrulmuş. Pencereden dışarıya bakmış. Onu, pencerenin dışında sıvaları dökülen yüksek bir taş duvar karşılamış. Hemen hemşireyi çağırmış. Hemşireye, hastaneden taburcu olan arkadaşının neden böyle bir hikaye uydurmaya gerek duyduğunu sormuş.

Hemşire, hasta adama dönerek "O, kafamızda kurguladığımız güzel hayallerin, insanları iyileştiren en iyi ilaçlar olduğuna inanıyordu. Bu yüzden size, kafanızda kurgulayabileceğiniz hayallerle, en güzel tedaviyi yaptığını inanıyordu." demiş.

MELEK ALTUN

Yağmurun Ellerinden Tutmak

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarını cümle içerisinde kullanalım.

taburcu olmak :

kurgulamak :

hayal :

manzara :

tedavi :

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen soruları parçaya göre yanıtlayalım.

1. Hastalarından birine, bir saatliğine dik durma izni niçin verilmiş?

.....

2. Hastalar, yattıkları sürece birbirlerine ne anlatırlarmış?

.....

3. Akciğer hastası olan adam, yanındaki arkadaşına doğrulduğu zaman neler anlatıyormuş?

.....

4. Akciğer hastası olan adam taburcu olduktan sonra diğer hasta yetkililerden ne istemiş?

.....

5. Akciğer hastası olan adam, neden böyle bir hikaye uydurma gereği duymuş?

.....

ETKİNLİK 3

Okuduğunuz metinle ilgili aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

Metinde geçen karakterler kimlerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

Metnin konusu nedir?

.....

.....

.....

.....

.....

Metin başlığı nedir?

.....

.....

.....

.....

.....

Metnin ana fikri nedir?

.....

.....

.....

.....

.....

Olay nerede geçmektedir?

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 4

Laren, Sarp, Cemre ve Lâl'in sabah kalkıp pencerelerinden baktıklarında görmek istedikleri manzaralar aşağıda sizlere sunulmuştur. Herbir resmi inceleyerek kurdukları hayallerin neyle ilgili olduğunu tahmin edip sınıf arkadaşlarımızla paylaşalım.

Laren :

.....

.....

.....

.....

Sarp :

.....

.....

.....

.....

Cemre :

.....

.....

.....

.....

Lâl :

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 6

Siz de sabah kalkıp pencerenizden baktığınızda görmek istediğiniz manzaraya ait resmi, aşağıdaki boşluğa çiziniz.

DİLBİLGİSİ 33

METİN TÜRLERİ**ŞİİR**

İnsan ruhunda derin ve güzel etki bırakan, bunun yanında sanat değeri taşıyan yazılara **şiiir** denir. Şiirlerin her bir satırına **dize (mısra)** denir. Dört dizelik her bir bölümüne ise **kıta** denir.

MASAL

Yaşanması mümkün olmayan, olağanüstü (gerçek dışı) olayları anlatan yazı türlerine **masal** denir. Masallarda olay, kişi, yer ve zaman da hayal ürünüdür. Masal başlarında ise **tekerlemelere** yer verilir.

FABL

Ders çıkarmak amacıyla anlatılan ve karakterleri hayvan, bitki, eşya veya diğer varlıklar olan yazılara **fabl** denir. Fablların en önemli özellikleri, bu yazıların da tıpkı masallarda olduğu gibi olağanüstü yeri kişi ve karakterleri içermeleridir.

EFSAANE

Eski çağlardan beri söylenegelen olağanüstü varlıkları, olayları konu edinen hayali hikayelere **efsane** denir. Efsanelerin masal ve fabllardan farkı, bunların birer kahramanlık hikayesi niteliğinde olmalarıdır.

ÖYKÜ (HİKAYE)

Gerçek ya da gerçeğe uygun olarak tasarlanmış olayların yer, zaman, kişi gösterilerek anlatıldığı kısa yazı türüne **öykü** denir.

ANI (HATIRA)

Çeşitli yerlerde ve çeşitli zamanlarda insanların başlarından geçen olayları anlatan yazı türüne **anı** denir. Anılar, yeni yetişenlere örnek olması, geçmiş zamanın yaşayış şeklini ve geleneğini yansıtması bakımından çok önemlidir.

GEZİ YAZISI

Gezilen ve görülen yerlerin ilgi çekici özelliklerini, bu yerlerle ilgili gözlem ve izlenimlerini resimlerle destekleyerek anlatan yazı türlerine **gezi yazısı** denir.

BİYOĞRAFI / OTOBİYOĞRAFI

Bilim, sanat, siyaset, eğitim, spor ve askerlik gibi alanlarda yaptıklarıyla üne kavuşmuş kişilerin yaşam öykülerini anlatan yazılara **biyografi** denir. Biyografide anlatılan kişinin kendi yaşam öyküsünü kendisinin yazmasına ise **otobiyografi** denir.

FEN VE DOĞA OLAYLARINI ANLATAN YAZILAR

Fen ve doğa olayları ile buluş ve keşifleri anlatan yazı türlerine **fen ve doğa olaylarını anlatan yazılar** denir.

GÜNLÜK (GÜNCE)

Bir kişinin günlük yaşadığı olayları günü gününe tarih belirterek not aldığı ve yalnızca kendine ait bir bakış açısıyla olayları değerlendirdiği yazılara **günlük (günce)** denir.

ALIŞTIRMA 33

1. "İnsanlar dışındaki canlı ve cansız varlıkların konuşturulduğu, sonunda ders verici bir bölümün bulunduğu yazı türüne denir."

Yukarıdaki (.....) yere aşağıdakilerden hangisi konulmalıdır?

- A) Fabl B) Hikaye C) Masal D) Biyografi

2. "Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde de-veler tellal iken pireler berber iken, ben dedemin beşiğini tıngır mıngır sallarken bir padişahın güzel bir kızı varmış..." **sözü hangi tür yazının başlangıcı olabilir, aşağıdaki boşluğa yazalım.**

.....

3. "Ünlü kişilerin yaşam öykülerinin başkaları tarafından yazılmasına denir." **cümlesinde boş bırakılan yere hangi yazı türü yazılmalıdır?**

.....

HAYALLERİMDEN ASLA VAZGEÇMEM**HAZIRLIK ÇALIŞMALARI**

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) Marian Anderson'un "Hayallerini ve ideallerini bıraktıysan yaşamayı da bırak." sözünden ne anlıyorsunuz? Sınıfımızla paylaşalım.
- 2) Hayallerinizi gerçekleştirmek için her şeyi yapar mısınız? Neden?

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

çiftlik:

.....

gezgin:

.....

kroki:

.....

damızlık:

.....

danışmak:

.....

BENİM İÇİN ÖNEMLİ

"NELERİN HAYALİNİ KURARSINIZ?" diye size bir soru sorulsa buna verebileceğiniz en önemli üç cevabınız ne olurdu?

1)

2)

3)

HAYALLERİMDEN ASLA VAZGEÇMEM

Bu öykü, çiftlikten çiftliğe, yarıştan yarışa koşarak atları terbiye etmeye çalışan gezgin bir at terbiyecisinin oğluyla ilgilidir.

Gezgin bir at terbiyecisi, ailesiyle birlikte çiftlikten çiftliğe gezerek geçimini sağlıyormuş. Ailenin tek çocuğu olan Tom ise babasının işi gereği, başladığı her okulda eğitimini tamamlayamadan ayrılmak zorunda kalıyormuş.

Gittiği bir okulda, öğretmeni ondan büyüdüğü zaman ne olmak ve ne yapmak istediği konusunda bir kompozisyon ödevi yazmasını istemiş.

Tom, bütün gece oturup günün birinde modern bir at çiftliğine sahip olmayı hedeflediğini anlatan dört sayfalık bir kompozisyon yazmış. Hayallerini, en ince ayrıntılarıyla kompozisyonunda anlatmış. Hatta hayalindeki 200 dönümlük çiftliğin krokisini bile çizmiş. Binaların, ahırların ve koşu yollarının yerlerini göstermiş. Krokiye, 200 dönümlük arazinin üzerine oturacak 1000 metrekarelik evin ayrıntılı planını da eklemiş.

Tom, ertesi gün öğretmenine ödevini sunarken hazırlamış olduğu bu çalışmanın kendisine iyi bir not getireceğine inanıyormuş.

İki gün sonra öğretmeni, ödev kağıtlarını öğrencilerine geri dağıtmış. Tom'un ödev kâğıdının üzerinde kırmızı kalemle yazılmış kocaman bir "0" ve "Dersten sonra beni gör!" uyarısı varmış.

Teneffüs zili çaldıktan sonra Tom, elindeki ödev kağıdıyla hayal kırıklığı içinde öğretmenin yanına gitmiş. Öğretmenine: "Öğretmenim, bana neden '0' verdiniz?" diye merakla sormuş.

Öğretmeni "Bu ödevde yazdıkların, senin yaşındaki bir çocuk için gerçekçi olmayan bir hayal..." demiş. "Paran yok ve gezginci bir aileden geliyorsun. Kaynağınız yok. At çiftliği kurmak büyük para gerektirir. Önce araziyi satın alman lazım. Damızlık hayvanlar da alman gerekiyor. Bunu başarman imkânsız." demiş ve eklemiştir: "Eğer ödevini gerçekçi hedefler belirledikten sonra yeniden yazarsan, o zaman notunu yeniden gözden geçiririm."

Tom, üzgün bir şekilde evine dönmüş ve uzun uzun düşünmüş. İşin içinden çıkmayınca babasına danışmaya karar vermiş. Babası ona "Oğlum" demiş. "Bu konuda kararını kendin vermelisin. Bu senin hayatın için oldukça önemli bir seçim!"

Tom, bir hafta kadar düşündükten sonra ödevini hiçbir değişiklik yapmadan öğretmenine geri götürmüştü. Öğretmeni, Tom'un kompozisyonunda hiçbir değişiklik yapmadığını görünce bunun nedenini sormuş.

Öğretmeni karşısında kararlı bir duruş sergileyen Tom ise ona "Öğretmenim, siz verdiğiniz notu değiştirmeyin, ben de hayallerimi..." demiş.

BERRA ERCAN

HAYALLERİM VE BEN

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarını cümle içerisinde kullanalım.

çiftlik :

gezgin :

kroki :

damızlık :

danışmak :

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen soruları parçaya göre yanıtlayalım.

1. Tom neden hiçbir okulda eğitimini tamamlayamadan ayrılmak zorunda kalıyormuş?

.....

2. Öğretmeninin Tom'dan istediği ödevin konusu neymiş?

.....

3. Tom kompozisyonunda neler anlatmış?

.....

4. Öğretmeni neden bu kompozisyona sıfır vermiş?

.....

5. Bu parçanın ana düşüncesi nedir?

.....

ETKİNLİK 4

"Hayal - Güzellik - Sevgi - Hayat" sözcüklerinin içerisinde geçeceği bir dördlük yazınız.

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 5

Hayallerinizi anlatan bir kitap yazacak olsanız bu kitabın adı ve konusu ne olurdu? Aşağıdaki ilgili boşluklara yazınız.

Kitabımın Adı :

.....

Kitabımın Konusu:

.....

.....

ETKİNLİK 6

Hayalleriniz ile ilgili yazacağınız kitabın kapağında yer alacak resmi, aşağıdaki boşluğa çizip boyayınız

ALİŞTIRMA 34

GENEL TEKRAR

- Aşağıdaki kelimelerden hangisi, sözlük sıralamasında baştan üçüncü sırada yer alır?**
A) Meyve B) Merdane C) Minik D) Mevlit
- "Bunu ona hanginiz verdi?" cümlesinde kullanılmayan zamir türü, aşağıdakilerden hangisidir?**
A) Kişi zamiri B) Belgisiz zamir C) Soru zamiri D) İşaret zamiri
- Aşağıdakilerden hangisinde fiilin kişisi diğerlerinden farklıdır?**
A) Bakarız B) Baktık C) Bakacağız D) Bakmışım
- "Çok küçük ve önemsiz olay" anlamına gelen deyim, aşağıdakilerden hangisidir?**
A) Sakla samanı, gelir zamanı B) Kıymet bilmemek
C) Parmak kadar olmak D) İncir çekirdeğini doldurmamak
- Hangi cümlede işaret sıfatı kullanılmıştır?**
A) Şunu sana kim aldı ?
B) Kırmızı kalemi bana ver.
C) Aldığın elmayı şu sepete koy.
D) Bu, benim en sevdiğim elbisemdir.
- Aşağıdaki tamlamalardan hangisi farklıdır?**
A) Ahmet'in evi B) Uzun adamın kolları
C) Dedemin yeni bastonu D) Tahta kalem
- "Çökmek" kelimesi, hangi cümlede mecaz anlamında kullanılmıştır?**
A) Adamcağız üzüntüden çöktü.
B) Evin damı çöktü.
C) Taşıtların ağırlığından yol çöktü.
D) Depremde yüzlerce ev çöktü.
- İki kez yapım eki alan sözcük, aşağıdakilerden hangisidir?**
A) Yağmurdan B) Sevgili C) Çocukluk D) Gidiyordu

9. Hangisinde tek sestem oluşan bir hece vardır?

- A) Yurt B) Seçer C) Eser D) Besler

(10. soru, aşağıdaki şiire göre cevaplandırılacaktır.)

Yaşamak varken çiçeği koklayıp,
Salıncak kurmak dallara,
Gökyüzünün mavisıyla boyanmak,
Isınmak varken sevgiye,
Ne olur bana savaştan söz etme!

10. Yukarıdaki şiire göre şairi korkutan nedir?

- A) Çiçeklerin kuruması B) Sevgiyle yaşamak
C) Gökyüzünün boyanması D) Savaşlardan söz edilmesi

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özel isimlerin yazımına ilişkin bir yazım yanlışlığı yapılmıştır?

- A) Soğuktan Ahmet de donuyor.
B) Annesi Mert'in omuzuna şal atmıştı.
C) Lefkoşa'lılar yaz akşamları parka gider.
D) Bize gelki birlikte Aysel'le oynayalım.

12. "O, bu sınava zoraki hazırlanıyor." cümlesindeki "zoraki" sözcüğünün yerine, aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

- A) İstemedem B) İstekli C) Gönüllü D) Bilmeden

13. "Annem, beni eve çağırırdı." cümlesinin öge sıralanışı, aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Özne – tümleç – tümleç – yüklem B) Tümleç – özne – tümleç – yüklem
C) Tümleç – özne – yüklem D) Yüklem – özne – tümleç

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "özlem" söz konusudur?

- A) Ah, nerede o eski günler! B) Ah, bunu ben neden yaptım!
C) Oh, burası ne kadar güzel bir yer! D) Ah, onu elime bir geçirirsem!

15. "Bir" sözcüğü, aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz sıfattır?

- A) Bir yıl sonra sınava yine burada gireceğim.
- B) Onun istedikleri, bir ay sonra gelecek.
- C) Mutlaka bir gün geleceğim.
- D) Sınav bir saat sürecek.

(16. ve 17. sorular, aşağıdaki parçaya göre cevaplandırılacaktır.)

Bilimin amacı, gerçeği bulmaktır. Olayların nedenini fayda ve zararlarını, sonuçlarını öğrenme içgüdüsüdür ki ilk çağlardan bu yana insan zekâsını, sürekli bir araştırma ve incelemeye yönelmiştir. Bu araştırma ve inceleme, uygarlığın gelişmesinde büyük rol oynamıştır.

Özellikle müspet (pozitif) ilimlerin kesin ve değişmez kurallar halinde ortaya koyduğu gerçekler, insanoğluna daha rahat, daha uygar ve insanca yaşama yolunda önemli bir ışık tutmuştur.

16. İnsan zekâsını sürekli bir araştırma ve incelemeye yönelten nedir?

- A) Akıllı olması
- B) Araştırmacı yapısı
- C) Öğrenme içgüdüsü
- D) Duygularına göre hareket etmesi

17. Bilimin hedefi nedir?

- A) İnsan zekâsını sürekli araştırmaya yönlendirmektir.
- B) İnsanca araştırma yapmayı sağlamaktır.
- C) İlk çağlara ışık tutmaktır.
- D) Gerçeği bulmaktır.

18. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin sonuna soru işareti konmamalıdır?

- A) Yaşlı mı yaşlı bir adama rastladık
- B) Bize geliyor musunuz bu akşam
- C) Bu kitapları sana kim verdi
- D) O garip adam tekrar gelecek mi

19. Alfabemizin 5. – 1. – 15. sırasındaki harflerle oluşturulacak olan sözcük hangisidir?

- A) DAL
- B) SAL
- C) BAĞ
- D) BAK

20. Aşağıdaki sözcüklerden hangisinin kökü, tek heceli bir sözcüktür?

- A) Yazıcılık B) Balıkçılık C) Öğretmen D) Kiralık

(21., 22. ve 23. sorular, aşağıdaki parçaya göre cevaplandırılacaktır.)

Anadolu genç kıızı ve kadını gördüklerini, duyduklarını, coşkularını, düşüncelerini, sevgilerini inançlarını el işleri yardımıyla resimleyerek dile getirmiştir.

Anadolu halk sanatı ürünlerine baktığımızda, önümüze çok zengin desenler çıkar. Ağaçlar, kuşlar, dallar, çiçekler, çadırlar, halk sanatı ürünlerinin konularını oluşturur. O, hem soyut hem somut çalışır.

Anadolu kadını, el işlemelerini öğrenmeye 6-7 yaşında başlar. Çünkü genç kıız, kendi çeyizini kendi elleriyle hazırlar. Gelin olunca da yarattığı çeşitli el sanatı eserlerini evinde sergiler.

21. Anadolu genç kıızı ve kadını duygularını nasıl dile getirir?

- A) Şarkılar söyleyerek B) Türküler yakarak
C) El işleriyle D) Ev işleriyle

22. Anadolu kadını ve genç kıızı el işlerini yaparken nasıl çalışır?

- A) Soyut B) Somut
C) Soyut ve somut D) Fırçasıyla tuval üzerine

23. Anadolu kadını ve genç kıızı hangi amaçla el işi öğrenir?

- A) Çeyizini yapmak için
B) Para kazanmak için
C) Boş vakitlerini değerlendirmek için
D) Kendisini beğendirmek için

24. Aşağıdaki sözcüklerin hangisinde Büyük Ünlü Uyumu Kuralı aranmaz?

- A) Kitap B) Turp C) Lefkoşa D) Kuyu

25. "Tekerlemelerle başlayan ve gerçek dışı olayları anlatan yazı türüne denir." **cümlesinde noktalı yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?**

- A) Hikaye B) Masal C) Fabl D) Anı

26. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde hece düşmesine uğramış bir sözcük vardır?**

- A) Karşısında oğlunu görünce sevindi.
B) Yere düşünce omuz kemiği çatladı.
C) Paketlerin ağızlarını yapıştırıcı ile kapattı.
D) Başını ellerinin arasına aldı ve ağlamaya başladı.

27. **Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi hem yapım hem de çekim eki almıştır?**

- A) Yeni kalemlik aldım. B) Parmaklık yeniden boyandı.
C) Durağın camı kırılmış. D) Yazlık evimize taşındık.

28. "Öğretmenimin güler yüzü, temiz giyinişi ve sınıfta ders anlatışı gözümün önünden hiç gitmiyor." **diyen bir öğrenci aşağıdakilerden hangisini anlatmak istiyor?**

- A) Öğretmenini devamlı ziyaret ettiğini
B) Takdir ettiği öğretmenini çok özlediğini
C) Öğretmeni gibi olmak istediğini
D) Öğretmenin resmine devamlı baktığını

29. "Acayip bir şey! Bu saate kadar nerede kalabilir? Çıkarken hiç kimseye bir şey söylemedi mi? Odasına mı kilitlendi? Her zaman böyle mi yapardı?" **diye konuşan bir kişi için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?**

- A) Sevinçli B) Endişeli C) Üzüntülü D) Korkak

30. **Aşağıda verilen eşleştirmelerden hangisi doğru değildir?**

- A) Koşuyoruz - Şimdiki zaman - I. çoğul kişi
B) Yazacaksın - Gelecek zaman - II. tekil kişi
C) Gelmemiş - Miş'li geçmiş zaman - II. çoğul kişi
D) Kazanır - Geniş zaman - III. tekil kişi

5. SINIF DİNLEME METİNLERİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Aşağıdaki soruları sözlü olarak yanıtlayalım, tartışalım.

- 1) Gelecekte hangi mesleği seçmek istersiniz?
- 2) Zengin olma hayaliniz var mı? Zengin olursanız neler yapmayı planlıyorsunuz?
- 3) "İnsanoğlunun yapabilecekleri, onun hayal ettikleriyle sınırlıdır." sözünden ne anlıyorsunuz?

BİLİNMEYEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK GRUPLARI

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını araştırıp bulalım.

liman :

.....

kasaba :

.....

filo :

.....

aracı :

.....

tesis :

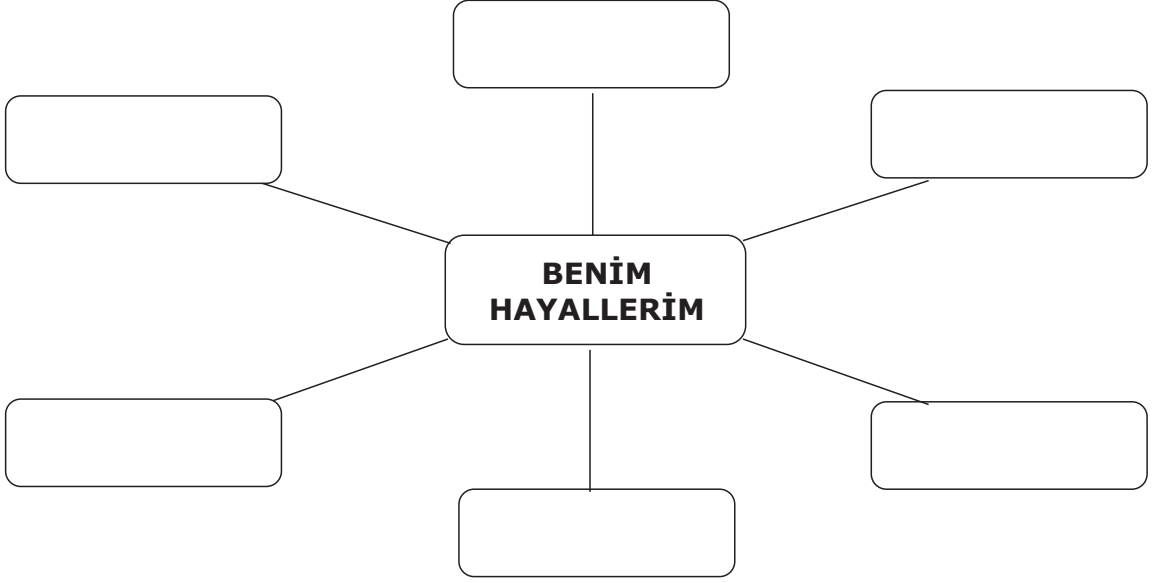
.....

tavır :

.....

ÇAĞRIŞIM SÖZCÜKLERİ:

Aşağıdaki tabloda boş bırakılan yerlere kendi hayallerinizle ilgili tek sözcükten oluşan çağrışım sözcükleri yazınız.

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki soruları, dinlediğiniz metne göre cevaplandırınız.

1. "Balıkçı, aza tamah eden birisidir." şeklinde bir cümleyle balıkçıyı anlatmak isteyen birisi, onun hangi özelliğini dile getirmeye çalışılmıştır?

.....
.....

2. Parçada anlatılan zengin adamın balıkçıya önerilerini sırasıyla söyleyiniz.

.....
.....

3. Dinlediğiniz bu metnin ana düşüncesini, birkaç cümleyle özetleyiniz.

.....
.....

ETKİNLİK 2

Aklınızdan, olmak istediğiniz bir yeri seçin ama bunu kimseye söylemeyin. Arkadaşlarınızın soracağı sorular ve onlara vereceğiniz yanıtlarla arkadaşlarınızın bu yeri bulmalarını sağlayın. Daha sonra da hayalini kurduğunuz bu yerin resmini aşağıya çizin.

KKTC MİLLİ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI

**BU DERS KİTABI
KKTC MİLLİ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILMAZ.**